NV-08775-18

Uppföljning av kommuners och länsstyrelsers tillsyn enligt miljöbalken

Redovisning till regeringen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen den 15 april 2019

BESÖK: STOCKHOLM - VALHALLAVÄGEN 195
ÖSTERSUND – FORSKARENS VÄG 5, HUS UB
POST: 106 48 STOCKHOLM
TEL: 010-698 10 00
FAX: 010-698 16 00
E-POST: REGISTRATOR@NATURVARDSVERKET.SE
INTERNET: WWW.NATURVARDSVERKET.SE

Innehåll

INNEHÅLL 1

SAMMANFATTNING 3

NATURVÅRDSVERKETS UPPDRAG 6

Syfte....6

Metod....6

Svarsfrekvens....7

UTVECKLING OCH FÖRBÄTTRING 8

Kvalitet och tillgänglighet av tillsynsdata....8

Miljötillsynsstrategi....8

Uppföljning och utvärdering....9

Digitalisering....9

Brister och förbättrande åtgärder....10

HÄLSOSKYDDSTILLSYN 12

Folkhälsomyndigheten....12

Socialstyrelsen....13

JORDBRUKSVERKSAMHET 14

KOMMUNERNAS TILLSYN 15

Nyckeltal....15

LÄNSSTYRELSERNAS TILLSYN 22

Sammanfattande beskrivning av länsstyrelsernas tillsyn....22

Slutsatser....28

AVLOPPSANLÄGGNINGAR 29

Operativ tillsyn av avloppsanläggningar....29

Tillsynsvägledning – avloppsanläggningar....31

ENSKILDA AVLOPP OCH STRATEGISKT VA-ARBETE 34

Samlad bedömning avseende enskilda avlopp....34

Samlad bedömning avseende strategiskt VA-arbete....36

REDOVISNING PER LÄN 37

Blekinge....37

Dalarna....38

Gotland....40

Gävleborg....41

Halland 43
Jämtland 44
Jönköping 46
Kalmar 48
Kronoberg 49
Norrbotten 51
Skåne 53
Stockholm 56
Södermanland 60
Uppsala 61
Värmland 63
Västerbotten 65
Västernorrland 66
Västmanland 68
Västra Götaland 71
Örebro 74
Östergötland 75

BILAGA 1 – FRÅGOR **78**

BILAGA 2 – KOMMUNGRUPPSINDELNING **83**

BILAGA 3 – ENSKILDA AVLOPP **84**

BILAGA 4 – STRATEGISKT VA-ARBETE **96**

Sammanfattning

Förra årets redovisning innehöll några förslag på hur metoden kan utvecklas mot en mer samlad uppföljning och utvärdering av miljöbalkstillsynen. Vi har därför i år gjort vissa förändringar i arbetet med uppföljningen. Det innebär till exempel att årets redovisning har mer fokus på länsstyrelsernas tillsyn. Vidare att de uppgifter om kommunernas tillsyn som vi samlar in i första hand syftar till att ge länsstyrelserna ett underlag för att i sin tur följa upp kommunernas tillsyn.

Utveckling och förbättring

Det pågår flera utvecklingsprocesser i syfte att stärka och effektivisera tillsynen samt göra tillsynen mer enhetlig. Det handlar till exempel om en nationell miljötillsynsstrategi, utveckling av uppföljningen och utvärderingen av miljöbalkstillsynen samt digitalisering av miljöbalkstillsynen.

En generell brist är, precis som vi konstaterat tidigare år, de stora skillnaderna mellan tillsynsmyndigheterna när det gäller såväl förutsättningarna för att bedriva tillsyn som genomförandet av tillsynen. Det gäller mellan kommuner och länsstyrelser, men också mellan kommunerna och länsstyrelserna sinsemellan. Ett fortsatt arbete med en nationell strategi bör på sikt kunna leda till att dessa skillnader minskar. Även den fortsatta utvecklingen av uppföljningen och utvärderingen är beroende av att arbetet med en nationell strategi samt digitaliseringen prioriteras framöver.

Mot bakgrund av det pågående utvecklingsarbetet samt den information om tillsynen under 2018 som vi samlat in lämnar vi följande förslag på förbättrande åtgärder:

- Naturvårdsverket skulle kunna besöka länsstyrelserna på motsvarande sätt som länsstyrelserna besöker kommunerna.
- Länsstyrelserna bör få behålla förstärkningen av anslaget för tillsyn framöver för att tillförda resurser ska närma sig behovet för miljötillsynen.
- Berörda länsstyrelsehandläggare bör bjudas in till en årlig träff om uppföljning/utvärdering för att samla resultatet av länsstyrelsernas kommunbesök på nationell nivå.
- En översyn av överlåten tillsyn bör göras i alla län.
- Länsstyrelserna bör prioritera uppföljning av överlåten tillsyn i samband med sina kommunbesök och ingripa mot de kommuner för att åstadkomma regelefterlevnad vid de kommuner som själva rapporterat att de inte följer reglerna.

Avloppsanläggningar

Det ökade anslaget till länsstyrelsernas operativa tillsyn inom avloppsområdet har möjliggjort en förstärkning, med rekryteringar och extra tillsynsinsatser. Det finns dock stora skillnader i tillsynstid per avloppsanläggning mellan länsstyrelserna. Det ökade anslaget har också möjliggjort en förstärkning när det gäller tillsynsvägledning inom avloppsområdet på flera länsstyrelser. Flera initiativ har tagits för att stärka tillsynen och tillsynsvägledningen inom avloppsområdet. Det gäller:

- Ett samverkansprojekt mellan Naturvårdsverket och länsstyrelserna för att förbättra kvalitén på rapportering och tillsyn av avloppsreningsverk.
- Ett stöd för planering av tillsyn över tillståndspliktiga avloppsreningsverk som tagits fram i samverkan mellan berörda myndigheter.
- Ett projekt inom Miljösamverkan Sverige med syfte att höja kvaliteten på provtagningen och flödesmätningen vid avloppsreningsanläggningar så att rättvisande resultat kan redovisas.

Enskilda avlopp
Alla länsstyrelser arbetar aktivt med tillsynsvägledning om små avlopp gentemot kommunerna. Eftersom det finns ett stort behov hos kommunerna att träffas och diskutera bedömningar samt utbyta erfarenheter angående framförallt teknikfrågor så vore det önskvärt om alla länsstyrelser anordnade eller medverkade på tillsynsvägledningsträffar för kommunerna med fokus på små avloppsanläggningar. De regionala träffarna är också viktiga för att ge mer enhetliga bedömningar i regionen.

Flera länsstyrelser beskriver att de medel som under året fanns i anslaget för deras arbete med tillsyn och tillsynsvägledning av avloppsreningsverk och enskilda avlopp har varit en förutsättning för att kunna vidareutveckla tillsynsvägledningen under 2018.

Kommunernas tillsyn
För att ge exempel på hur uppgifterna vi samlar in kan användas av kommuner och andra, samt för att göra jämförelser med andra kommuner har vi valt att redovisa några nyckeltal. Det gäller uppgifter om personresurser, antal tillsynsobjekt, självfinansieringsgrad, behovsutredning och tillsynplan, genomförande av tillsyn samt miljöbrott. Sammanställningen av nyckeltalen visar på en stor variation mellan kommunerna. Exempelvis varierar andelen avgiftsfinansierad miljöskydds- respektive hälsoskyddstillsyn från 0 % till 100 %. Antalet tillsynsobjekt per årsarbetskraft varierar mellan 2 och 260 objekt per årsarbetskraft.

Länsstyrelsernas tillsyn
Uppföljningen av länsstyrelsernas tillsyn 2018 följer i stort länsstyrelsernas regleringsbrev för 2018. Av länsstyrelsernas redovisningar har vi dragit följande övergripande slutsatser:

- Länsstyrelsernas sammanlagda redovisade tid för tillsyn har ökat med motsvarande 22 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Variationen är dock stor mellan länsstyrelserna. Tre länsstyrelser redovisar mindre tid för tillsyn 2018 jämfört med 2017.
- Det ökade anslaget på 40 miljoner till länsstyrelsernas tillsyn 2018 har till största del använts till att anställa personal inom främst områdena miljöfarlig verksamhet och skyddade områden.
- Länsstyrelserna har genomfört mer än 50 kommunbesök under 2018. Den metod som Miljösamverkan Sverige tagit fram bör vara ett bra stöd för att göra resultatet av uppföljningen av kommunernas tillsyn jämförbar mellan länsstyrelserna.
- Fler än hälften av länsstyrelserna har genomfört eller påbörjat en översyn av de beslut om överlåtelse som tagits före miljötillsynsförordningen trädde i kraft

(2011). Att varje länsstyrelse har en samlad bild över all överlåten tillsyn, identifierat behov av justeringar och gjort en aktuell analys kring effektiv tillsyn i länet får anses ingå i uppdraget att följa upp och utvärdera den överlåtna tillsynen.

- Miljösamverkan Sveriges verksamhet bidrar till att utveckla, likrikta och effektivisera länsstyrelsernas tillsyn samt utvecklar handläggarnas kompetens.
- Regional miljösamverkan finns i någon form i flera län, men saknas framförallt i norra Sverige. Samverkan har såväl påbörjats som avslutats i ett par län under året.

Hälsoskyddsverksamhet

I samband med uppföljningen av 2017 års tillsyn ställde Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen några fördjupningsfrågor inom sina respektive ansvarsområden. Myndigheterna har därefter sammanställt och analyserat materialet. Slutsatser från detta är bland annat:

- Folkhälsomyndighetens nationella tillsynsprojekt ser ut att påverka hur kommunen utför och prioriterar sin tillsyn, även på längre sikt.
- Flertalet av länsstyrelserna upplever att de har en resursbrist för att arbeta med tillsynsvägledning inom hälsoskydd. En tydligare ansvarsfördelning mellan länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten kunde kanske skapa bättre förutsättningar för länsstyrelserna att bedriva regional vägledning inom hälsoskydd.
- De kontrollfaktorer som kommunerna uppgav att de granskade vid sin tillsyn stämmer väl överens med den tillsynsvägledning Socialstyrelsen har för anmälningspliktiga och ej anmälningspliktiga verksamheter.

Jordbruksverksamhet

Även Jordbruksverket ställde några fördjupningsfrågor i samband med uppföljningen av 2017 års tillsyn. Jordbruksverket har nu gjort en mer ingående analys av svaren. Resultaten har legat till grund för Jordbruksverkets plan för tillsynsvägledning enligt miljöbalken 2019-2021.

Jordbruksverket noterar till exempel att två tredjedelar av de gårdar som enbart har växtodling inte får någon regelbunden tillsyn av kommunerna. Skillnaderna mellan ett rent växtodlingsföretag och ett djurhållande företag är ur miljösynpunkt ganska små. Bedömningen är att tillsynen borde vara mer likvärdig mellan sådana verksamheter. Jordbruksverket ser därför ett behov av att öka sin vägledning om riskklassning av olika verksamheter.

Cirka hälften av landets länsstyrelser bedriver helt eller delvis tillsyn på jordbruksverksamheter. Detta stärker Jordbruksverkets uppfattning att de behöver nå ut bättre med sin tillsynsvägledning till de operativa länsstyrelserna. Jordbruksverkets vill även uppmuntra länsstyrelserna till att delta i framtida tillsynsprojekt inom jordbruksområdet.

Naturvårdsverkets uppdrag

Naturvårdsverket har som tillsynsvägledande myndighet i uppdrag att senast den 15 april varje år lämna en redovisning av hur tillsynen enligt miljöbalken kan utvecklas och förbättras. Redovisningen sker enligt 1 kap. 28 § i miljötillsynsförordning (2011:13), och ska omfatta de brister i tillsynen som Naturvårdsverket identifierat och en beskrivning av hur de kan åtgärdas.

Detta är Naturvårdsverkets åttonde redovisning sedan uppdraget infördes i miljötillsynsförordningen. Samtliga redovisningar finns samlade på Naturvårdsverkets webbplats.

Syfte

Syftet med den årliga uppföljningen är att hämta in uppgifter om och erfarenheter av miljöbalkstillsynen i landet. Uppgifterna ska ge en aktuell lägesbeskrivning och bidra till att öka kunskapen om miljöbalkstillsynen. För de brister som eventuellt identifieras ska förslag på åtgärder lämnas. Uppföljningen ska ske i samverkan med landets tillsynsmyndigheter och genomföras på ett systematiskt sätt. Resultaten från uppföljningen ska finnas tillgängligt för alla som behöver aktuella uppgifter om miljöbalkstillsynen.

Metod

Utgångspunkt för uppföljningen är den metod som Naturvårdsverket redovisade år 2015 i ett regeringsuppdrag[1]. Förra årets redovisning innehöll några förslag på hur metoden kan utvecklas mot en mer samlad uppföljning och utvärdering av miljöbalkstillsynen. Vi har därför i år gjort vissa förändringar i arbetet med uppföljningen. Det innebär till exempel att årets redovisning har mer fokus på länsstyrelsernas tillsyn. Vidare att de uppgifter om kommunernas tillsyn som vi samlar in i första hand syftar till att ge länsstyrelserna ett underlag för att i sin tur följa upp kommunernas tillsyn.

Tillsynsuppföljningen har genomförts i en arbetsgrupp där förutom Naturvårdsverket representanter för Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna ingått.

Inför årets redovisning tog arbetsgruppen fram två frågeformulär. Ett till länsstyrelserna och ett till kommunerna. Till länsstyrelserna ställde vi främst frågor utifrån länsstyrelsernas regleringsbrev för 2018. Till kommunerna ställde vi några övergripande frågor om tillsynsarbetet hämtat från den modell för uppföljning av kommunernas tillsyn som tagits fram av Miljösamverkan Sverige under 2018. Dessutom ställdes frågor inom några andra områden där det finns behov av att samla in information om tillsynen och där vi sett en möjlighet till samordning.

[1] Tillsyn enligt miljöbalken – möjligheter till utveckling och förbättring. Redovisning av regeringsuppdrag om tillsynsredovisning enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen, NV-00662-14.

Samtidigt med formulären om miljöbalkstillsynen skickade vi också ut ett formulär med särskilda frågor om tillsynen över industriutsläppsverksamheter (IUV). Uppgifterna som vi samlar in utgör underlag för den rapportering enligt 1 kap. 31 § i industriutsläppsförordningen som Naturvårdsverket ansvarar för.

Svarsfrekvens

Samtliga 21 länsstyrelser svarade på våra frågor gällande tillsynen under 2018. När det gäller kommunerna var svarsfrekvensen drygt 90%. Antalet kommuner som enskilt eller via gemensamma svar helt eller delvis svarade på frågorna i formuläret var 270 stycken. Det är 71 kommuner ingående i 26 samverkansformer som lämnat gemensamma svar. Antalet svarande för de enskilda frågorna varierar och anges under respektive nyckeltal i avsnittet *Kommunernas tillsynsarbete*.

Utveckling och förbättring

Årets uppföljning visar återigen att det är stora skillnader mellan tillsynsmyndigheterna när det gäller deras förutsättningar att bedriva miljöbalkstillsyn och hur den sedan genomförs. Det pågår flera utvecklingsprocesser i syfte att stärka och effektivisera tillsynen samt göra tillsynen mer enhetlig. Det handlar till exempel om en nationell miljötillsynsstrategi, utveckling av uppföljningen och utvärderingen av miljöbalkstillsynen samt digitalisering av miljöbalkstillsynen.

Kvalitet och tillgänglighet av tillsynsdata

En förutsättning i utvecklingsarbetet är att det finns kvalitetssäkrade, jämförbara och tillgängliga tillsynsdata. Idag finns det osäkerheter kring de flesta av de parametrar som vi följer upp via de årliga tillsynsenkäterna. Detta beror bland annat på att myndigheterna har olika rutiner för t.ex. ärendehantering, att det finns olika definitioner av t.ex. personresurser, vad som kräver återkommande tillsyn och vad som räknas som operativ tillsyn. Innehållet i behovsutredningar och hur bedömningar görs av behoven varierar mellan myndigheterna vilket gör det svårt att bedöma tillgången till resurser och i vilken mån nödvändig tillsyn genomförs.

En stor mängd uppgifter finns redan, på olika sätt, i myndigheternas ärendehanteringssystem, tillsynsregister, beslut, skrivelser och planeringsdokument. Men uppgifterna är inte enkelt tillgängliga utan behöver samlas in till exempel via enkäter. Naturvårdsverkets insamling får ofta kritik, särskilt från kommunerna, eftersom det vi frågar efter ibland är svårt och tidskrävande att ta fram.

Miljötillsynsstrategi

Naturvårdsverket bedömer att en ökad styrning i form av en gemensam strategi med tydliga mål är en förutsättning för att stärka miljöbalkstillsynen och möjliggöra en ändamålsenlig uppföljning av tillsynen.

En förstudie om en för hela miljöbalkstillsynen gemensam strategi pågår och avslutas i juni 2019. Den tas fram i bred samverkan mellan centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner. Förstudien kommer bland annat att innehålla en nulägesbeskrivning av hur respektive nationell vägledande miljöbalksmyndighet idag styr och/eller ger prioriteringsstöd för att underlätta tillsynsmyndigheternas planering. Den ska också svara på några knäckfrågor som gäller strategins funktion, innehåll och hur den kan tas fram.

Strategin ska lägga grunden för att kunna styra och följa upp tillsynen. Detta medför bland annat att ensade tillsynsdata kommer att behöva utvecklas. Denna data ska vara enkel att hantera och ha den kvalitet som krävs. Uppgifterna om tillsynen ska också utgöra grunden för förbättringsarbete hos tillsynsmyndigheterna och lägga grunden för revidering av miljötillsynsstrategin.

Uppföljning och utvärdering

Miljötillsynsutredningen pekar på ett utvecklingsbehov när det gäller uppföljning och utvärdering av tillsynen. Nuvarande system för uppföljning uppfattas som tidskrävande av tillsynsmyndigheterna. Svårigheterna har hittills varit att det saknas mål och krav samt relevant tillsynsinformation.

Informationen i myndigheternas system bör i framtiden kunna visa på behov av tillsyn, hur tillsynen planeras, prioriteras och genomförs samt vad den leder till. Många av dessa uppgifter finns redan, på olika sätt, i myndigheternas ärendehanteringssystem, tillsynsregister, beslut, skrivelser och planeringsdokument. Det kan till exempel handla om uppgifter som EU kräver, resurser i förhållande till uppdraget, planerad respektive genomförd tillsyn och avvikelser som konstaterats vid tillsynen. Förutom att vara ett underlag för nationell uppföljning av miljöbalkstillsynen ska uppgifterna vara till nytta i myndighetens egen uppföljning och planering av tillsynen.

De årliga uppföljningarna har hittills fokuserat på myndigheternas administrativa processer och gällt förutsättningar och genomförande av tillsyn. Av lika stort eller större intresse är förstås att följa upp tillsynens resultat. Det kan till exempel handla om antal avvikelser från den lagstiftning verksamhetsutövarna ska följa, åtgärder som verksamhetsutövarna vidtar till följd av myndigheternas kontroll eller som en följd av egenkontrollen. För att en sådan uppföljning ska bli hanterbar behövs en tydligare statlig styrning genom till exempel en nationell miljötillsynsstrategi.

Digitalisering

Befintliga uppgifter om tillsyn är idag inte alltid digital i en strukturerad form, och kan oftast inte delas mellan myndigheter. Samma uppgifter efterfrågas från företagen av flera myndigheter, eller i värsta fall av en myndighet som redan har uppgifterna. Miljötillsynsutredningen bedömer att digitalisering av myndigheternas processer och informationshantering är en förutsättning för att optimera resurserna och utveckla genomförandet av miljötillsynen så att den blir mer enhetlig och effektiv. En digitalisering av miljötillsynen kan stödja hela tillsynsprocessen – från planering till genomförande. Digitalisering av tillsynen kräver att informationen i många olika processer görs tillgängliga. Digitalisering av dessa processer och informationen i dem omfattar många olika aktörer med olika förutsättningar. Utbyte av digital information kräver att flera olika system fungerar tillsammans och kan kommunicera med varandra.

Naturvårdsverket lämnar i slutredovisningen av regeringsuppdraget *Digitalt först för smartare miljöinformation* ett förslag som gäller en nationell satsning för digitalisering av tillsyn. Naturvårdsverket har i samverkan med Jordbruksverket funnit vägar att gå framåt kring digitalisering av tillsyn och kontroll inom jordbruks- och miljöområdet. En sådan utveckling behöver ske i nära samarbete med andra nationella, lokala och regionala myndigheter. Resultatet bedöms vara möjligt att tillämpa inom andra tillsynsområden.

Syftet med digitalisering av tillsynen inom miljöområdet kan till exempel vara att:

- ansvariga myndigheter kan genomföra en effektiv, rättssäker och likvärdig tillsyn och kontroll baserad på digitalt informationsutbyte,
- ansvariga myndigheter kan följa upp och rapportera nationella mål och tillgängliggöra data och statistik utifrån internationella, EU och regeringens krav samt utveckla styrmedel och stöd för ett löpande förbättringsarbete.

Brister och förbättrande åtgärder

En generell brist är, precis som vi konstaterat tidigare år, de stora skillnaderna mellan tillsynsmyndigheterna när det gäller såväl förutsättningarna för att bedriva tillsyn som genomförandet av tillsynen. Det gäller mellan kommuner och länsstyrelser, men också mellan kommunerna och länsstyrelserna sinsemellan. Ett fortsatt arbete med en nationell strategi bör på sikt kunna leda till att dessa skillnader minskar. Även den fortsatta utvecklingen av uppföljningen och utvärderingen är beroende av att arbetet med en nationell strategi samt digitaliseringen prioriteras framöver.

Det ökade fokuset på länsstyrelserna i årets uppföljning ger oss en något bättre bild av länsstyrelsernas tillsyn. (Se vidare sidan 22). Men för att förklara vissa skillnader när det gäller till exempel redovisad tillsynstid i förhållande till det utökade anslaget för tillsyn behövs en mer djuplodande uppföljning. En sådan skulle till exempel kunna genomföras genom att Naturvårdsverket besöker länsstyrelserna på motsvarande sätt som länsstyrelserna besöker kommunerna.

Länsstyrelserna har upprepat under en rad av år pekat på behovet av ökade resurser för att kunna bedriva en aktiv tillsyn som är förenlig med det ansvar som följer av miljöbalken. I regleringsbrev för 2016 och 2018 erhöll länsstyrelserna förstärkningar av anslaget för tillsyn om sammanlagt 65 miljoner kronor. Årets uppföljning visar att det ökade anslaget haft betydelse för länsstyrelsernas miljöbalkstillsyn. De utökade resurserna har främst gjort det möjligt att anställa mer personal. För att tillförda resurser ska närma sig behovet för miljötillsynen är det viktigt att länsstyrelserna får behålla förstärkningen av anslaget framöver.

Den metod för uppföljning av kommunernas tillsyn som Miljösamverkan Sverige har tagit fram har fått ett positivt mottagande. Länsstyrelsernas uppföljning av kommunerna ser också ut att fått en högre prioritet under 2018 jämfört med tidigare år. (Se vidare sidan 25). Det samlade resultatet från kommunbesöken bör kunna ge oss mer kunskap om kommunernas tillsyn. Ett sätt att samla denna kunskap på nationell nivå kan vara att bjuda in berörda länsstyrelsehandläggare till en årlig träff om uppföljning/utvärdering.

Fler än hälften av länsstyrelserna har genomfört eller påbörjat en översyn av de beslut om överlåtelse som tagits före miljötillsynsförordningen trädde i kraft (2011). Ett par länsstyrelser planerar att göra en sådan översyn. Naturvårdsverket förordar att en översyn görs i samtliga län vilket bör bidra till en likvärdighet över landet.

Flera kommuner har svarat att de saknar behovsutredning och/eller tillsynsplan som uppfyller kraven i miljötillsynsförordningen. En särskild brist är att flera av dessa kommuner också tagit över tillsyn från länsstyrelsen. (Se vidare sidan 20). Naturvårdsverket anser därför att länsstyrelserna bör prioritera uppföljning av överlåten

tillsyn i samband med sina kommunbesök och ingripa för att åstadkomma regelefterlevnad vid de kommuner som själva rapporterat att de inte följer reglerna.

Det ökade anslaget till länsstyrelsernas operativa tillsyn inom avloppsområdet har möjliggjort en förstärkning, med rekryteringar och extra tillsynsinsatser i form av projekt och samverkan. Det finns dock stora skillnader i tillsynstid per avloppsanläggning mellan länsstyrelserna. Det ökade anslaget har också möjliggjort en förstärkning när det gäller tillsynsvägledning inom avloppsområdet på flera länsstyrelser, med utökade handläggarresurser och extra insatser i form av till exempel tillsynsvägledningsdagar för länets kommuner. Flera länsstyrelser anger att de haft möjlighet att lägga extra resurser för samordning och vägledning i samband med Naturvårdsverkets insamling av uppgifter till EU-rapporteringen av Sveriges efterlevnad av avloppsdirektivet. Under 2018 startades ett gemensamt samverkansprojekt mellan Naturvårdsverket och länsstyrelsen för att förbättra kvalitén på rapportering och tillsyn av avloppsreningsverk. Naturvårdsverket har under 2018, i samverkan med SKL, kommuner och länsstyrelser, tagit fram ett stöd för planering av tillsyn över tillståndspliktiga avloppsreningsverk. Prioriteringen syftar till att visa på i vilken ordning tillsynsmyndigheten behöver försäkra sig om lagefterlevnad. Under 2019 startar Miljösamverkan Sverige ett projekt med syfte att höja kvaliteten på provtagningen och flödesmätningen vid avloppsreningsanläggningar så att rättvisande resultat kan redovisas. Syftet är vidare att höja kvaliteten och kunskapsnivån hos tillsynsmyndigheterna och verksamhetsutövarna samt att uppnå en effektivare tillsyn med bättre kvalitet. Dessa åtgärder bör bidra till att tillsynen stärks och att skillnaderna mellan myndigheterna minskar framöver. (Läs mer om tillsyn över avloppsanläggningar på sidan 29.)

När det gäller tillsynen över enskilda avlopp finns ett stort behov hos kommunerna att träffas och diskutera bedömningar samt utbyta erfarenheter angående framförallt teknikfrågor. Havs- och vattenmyndighetens rekommenderar därför att alla länsstyrelser anordnar eller medverkar på tillsynsvägledningsträffar för kommunerna med fokus på små avloppsanläggningar. (Se vidare sidan 34).

Hälsoskyddstillsyn

Som en del av Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljöbalkstillsynen genomfördes under 2018 en fördjupning angående tillsyn om hälsoskydd där Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen formulerade egna frågor. Frågorna handlade om i vilken mån kommunerna bedrivit tillsyn inom olika områden och hur länsstyrelserna arbetat med tillsynsvägledning. Det fanns även frågor för att utreda hur de själva ser på sina resurser och möjlighet att bedriva ett bra tillsynsarbete.

Folkhälsomyndighetens och Socialstyrelsens frågor omfattade respektive myndighets ansvarsområde för tillsynsvägledning. Folkhälsomyndighetens frågor handlade därför om tillsyn av hälsoskydd och inomhusmiljö i skolor, förskolor, bostäder med mera och Socialstyrelsens frågor avsåg tillsyn inom yrkesmässig hygienisk verksamhet.
Nedan följer en kort sammanfattning av resultatet av enkätfördjupningen om hälsoskyddstillsyn. En mer omfattande dokumentation finns i delrapporten *Uppföljning hälsoskyddstillsyn*.

Folkhälsomyndigheten

KOMMUNERNA

- Enkäten visar att såväl typ av objekt som de faktorer som kontrolleras vid tillsynsbesöket stämmer väl överens med den inriktning som Folkhälsomyndighetens nationella tillsynsprojekt har haft de senaste åren. En försiktig slutsats är därför att de nationella tillsynsprojekten påverkar hur kommunen utför och prioriterar sin tillsyn, även på längre sikt.
- De inomhusmiljöfaktorer som ger upphov till flest klagomål är fukt- och mikroorganismer följt av buller och luftkvalitet. Det är därför viktigt att Folkhälsomyndigheten har tagit fram klargörande och användbar tillsynsvägledning inom dessa områden.
- Kommuner med fler tillsynsobjekt och fler årsarbetskrafter genomför planerad återkommande tillsyn i större utsträckning och med tätare intervall än kommuner med färre objekt och mindre resurser. Det verkar också som om mindre kommuner i förbund i något högre grad genomför planerad återkommande tillsyn jämfört med kommuner av samma storlek som inte ingår i förbund. Kommunsamverkan verkar ge en positiv effekt på tillsynen.

LÄNSSTYRELSERNA

- De tillsynsvägledande insatser som genomförs av länsstyrelserna i större skala är att anordna regionala samverkansträffar och att besvara frågor från kommuner.
- Flertalet av länsstyrelserna upplever att de har en resursbrist för att arbeta med tillsynsvägledning inom hälsoskydd. De lägger generellt inte heller mycket tid på hälsoskydd (12 av 20 länsstyrelser har lagt 0-50 timmar på hälsoskydd totalt under 2017). En tydligare ansvarsfördelning mellan länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten kanske kunde skapa bättre förutsättningar för länsstyrelserna att bedriva regional vägledning inom hälsoskydd.

Socialstyrelsen

- För anmälningspliktiga verksamheter svarade en majoritet av kommunerna, 85 procent, att de har bedrivit planerad återkommande tillsyn under åren 2013-2017. För ej anmälningspliktiga verksamheter var motsvarande siffra 46 procent.
- Tillsynsintervallen var kortare för anmälningspliktig verksamhet, 1-2 år eller 3-5 år medan ej anmälningspliktiga verksamheter hade en övervikt för ett tidsintervall på längre än fem år.
- De kontrollfaktorer som kommunerna uppgav att de granskade vid sin tillsyn stämmer väl överens med den tillsynsvägledning Socialstyrelsen har för anmälningspliktiga och ej anmälningspliktiga verksamheter.
- De klagomål som rapporterades in till kommunerna ger ingen indikation på att tillsynsvägledningen eller den operativa tillsynen behöver inriktas på fler kontrollfaktorer.
- Totalt för 238 svarande kommuner var antalet anmälningspliktiga verksamheter 4700 st. Då det i landet finns sammanlagt 290 kommuner är det sannolikt att antalet verksamheter överstiger 5000.

Jordbruksverksamhet

I uppföljningen av 2017 års miljöbalkstillsyn ställdes några fördjupningsfrågor om tillsyn inom Jordbruksverkets område. Jordbruksverket har nu gjort en mer ingående analys av svaren. Resultaten har legat till grund för Jordbruksverkets plan för tillsynsvägledning enligt miljöbalken 2019-2021. Jordbruksverket sammanfattar sin analys enligt följande.

Jordbruksverket noterar att två tredjedelar av de gårdar som enbart har växtodling inte får någon regelbunden tillsyn av kommunerna. Skillnaderna mellan ett rent växtodlingsföretag och ett djurhållande företag är ur miljösynpunkt ganska små. Bedömningen är att tillsynen borde vara mer likvärdig mellan sådana verksamheter. Vi ser därför ett behov av att öka vår vägledning om riskklassning av olika verksamheter. Detta skulle till exempel kunna arbetas in i en framtida nationell miljötillsynsstrategi.

När det gäller uppföljning av lagstiftningen kring integrerat växtskydd framkom det att endast en fjärdedel av kommunerna utförde denna tillsyn regelbundet. Kontroll av de allmänna principerna om integrerat växtskydd bedömer vi ska ingå in i den ordinarie tillsynen av växtskyddsmedel. Planer finns för ett nytt nationellt tillsynsprojekt om växtskyddsmedel inom jordbruk med fokus på integrerat växtskydd under 2020 för att öka tillsynen inom området.

Även andra områden inom växtskyddsmedelsanvändningen har uppmärksammats där vi behöver stärka vår tillsynsvägledning. Främst rör det sig om kontroll av dokumentation av växtskyddsmedelsanvändningen (sprutjournal) samt att verksamhetsutövare har giltigt tillstånd för användningen. Detta ser vi som grundläggande delar av miljötillsynen.

Att cirka hälften av landets länsstyrelser bedriver helt eller delvis tillsyn på jordbruksverksamheter stärker vår uppfattning i att bättre nå ut med vår tillsynsvägledning till de operativa länsstyrelserna. Vi vill även uppmuntra dem till att delta i våra framtida tillsynsprojekt inom jordbruksområdet.

Vad gäller tillsynen inom natur- och kulturvärden inom jordbruk så har tillsynsuppföljningen gett oss underlag som visar på ett behov av att prioritera tillsynsvägledning inom området. Planer finns att vidareutveckla vår vägledning under detta och kommande år.

Digitalisering

Naturvårdsverket har i samverkan med Jordbruksverket funnit vägar att gå framåt kring digitalisering av tillsyn och kontroll inom jordbruks- och miljöområdet. (Se även avsnittet om Digitalisering på sidan 9).

Kommunernas tillsyn

Länsstyrelserna har genom samarbetet i Miljösamverkan Sverige tagit fram ett handläggarstöd för uppföljning av kommunernas tillsyn. Syftet är att göra länsstyrelsernas uppföljning och utvärdering effektivare och av bättre kvalitet. På så sätt skapas förutsättningar för en bättre kontinuitet på uppföljningen, och som en följd av detta kan kommunernas tillsyn förbättras. Genom att länsstyrelserna har likartade frågeställningar och gemensamma bedömningsgrunder vid bedömning av kommunernas tillsyn enligt miljöbalken blir det lättare att jämföra resultaten i hela landet.

Den information om kommunernas miljöbalkstillsyn som Naturvårdsverkets samlar in årligen bör, enligt handläggarstödet, användas som ett underlag för att prioritera i vilken ordning kommunerna ska besökas. Årets frågeformulär till kommunerna innehöll därför ett begränsat antal frågor från handläggarstödet som vi valt ut i samverkan med Miljösamverkan Sveriges projektgrupp. De insamlade svaren har Naturvårdsverket därefter lämnat över till respektive länsstyrelse.

Vi bedömer att resultatet av länsstyrelsernas uppföljning av kommunerna tillsammans med Naturvårdsverkets uppföljning är en förutsättning för att åstadkomma en mer samlad och djuplodande uppföljning och utvärdering av miljöbalkstillsynen.

Formuläret innehöll även frågor inom några andra områden där det finns behov av information från kommunerna och där vi sett en möjlighet att samverka kring insamlingen. Det gäller tillsynen över anläggningar som omfattas VOC-förordningen, kommunala avfallsplaner samt efterbehandling. Dessa uppgifter redovisas inte i denna rapport utan har lämnats över till respektive frågeställare. Uppgifterna kommer bland annat att användas för Sveriges rapportering till EU, i Naturvårdsverkets fortsatta arbete med kommunala avfallsplaner och i länsstyrelsernas arbete med att vägleda kommunerna om tillsyn över förorenade områden.

Nyckeltal

Det har i olika sammanhang påtalats att det saknas data om tillsynens omfattning och genomförande och att gemensamma mätetal/indikatorer skulle underlätta jämförelse och utvärdering av om tillsynen är enhetlig och effektiv. För att mätetal/indikatorer ska vara användbara måste de vara tillförlitliga (transparenta) och jämförbara mellan de olika myndigheterna och över tid. De behöver också var lätta att förstå/relatera till. Nyckeltal är mätetal som inte behöver knytas till mål utan syftar till att spegla förändringar i en verksamhet över tid.

Förutom att lämna över uppgifterna till länsstyrelserna publicerar vi samtliga svar från kommunerna som öppna data på Naturvårdsverkets webbplats. För att ge exempel på hur uppgifterna vi samlar in kan användas av kommuner och andra, samt för att göra jämförelser med andra kommuner redovisas här några nyckeltal. Notera dock att de data som vi samlar in inte är kvalitetssäkrade eftersom de delvis bygger på kommunernas egna bedömningar och olika sätt att definiera olika parametrar. Försiktighet uppmanas därför vid jämförelse mellan kommuner. Vi har så långt det varit möjlig lämnat tydliga anvisningar i frågeformuläret om hur uppgifterna ska redovisas. Till viss del har vi

använt de definitioner som miljösamverkan Stockholms län använder när de tar fram gemensamma verksamhetsnyckeltal för miljökontoren.

Av Sveriges 290 kommuner samverkar 71 kommuner med en eller flera grannkommuner. Flera av dessa har lämnat gemensamma svar med andra kommuner i Naturvårdsverkets uppföljning vilket innebär att det maximala antalet svarande kommunala tillsynsmyndigheter uppgår till 245 stycken. Antalet svarande varierar per fråga och anges som fotnoter.

För att kunna visa på variationer mellan kommunernas svar, men samtidigt ge en överskådlig bild har kommunerna i nedanstående redovisning av nyckeltalen kategoriserats i 10 grupper. Kommunerna har grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperingen utgår från SKL:s kommunindelning (A1-C9) samt en kommungrupp som representerar de kommuner som lämnat gemensamma svar i Naturvårdsverkets begäran om uppgifter (D). För en beskrivning av kategorierna, se bilaga 2.

Endast begränsade statistiska analyser har genomförts i den här uppföljningen. Standardavvikelser från medelvärde har jämförts mellan kommungrupperna. I den analysen konstateras att skillnaderna inom kommungrupperna vanligen är större än mellan kommungrupperna.

PERSONRESURSER

När kommunerna har angett hur mycket personresurser de har till förfogande för miljöbalkstillsyn har de angett uppgifterna i *antal årsarbetskrafter.*[2] Totalt har de svarande uppgett att de förfogar över 1745 årsarbetskrafter för miljö- och hälsoskyddstillsyn.[3] Något färre respondenter kunde ange hur personalstyrkan fördelades mellan miljöskydd- respektive hälsoskyddstillsyn.[4] Se figur 1.

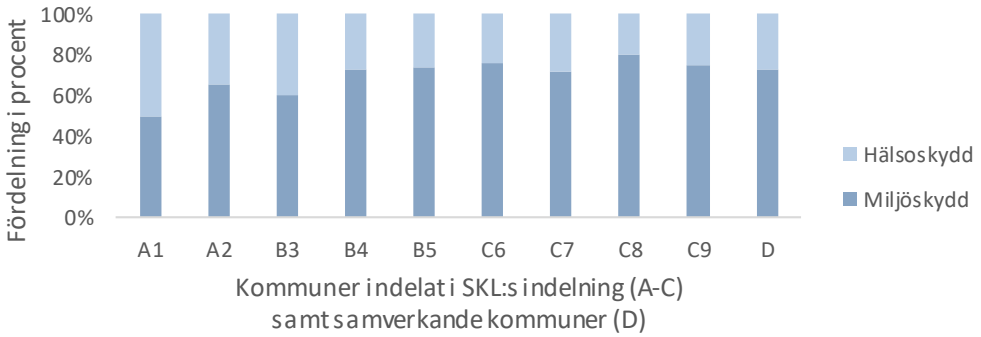

Figur 1. Fördelning av årsarbetskrafter mellan hälsoskydd respektive miljöskydd. Skillnaderna mellan de enskilda kommunerna framkommer inte i denna indelning. Se bilaga 2 för information om kommungruppsindelningen.

Ett annat nyckeltal som är av intresse för att beskriva tillsynsmyndigheternas förutsättningar för att bedriva tillsyn är *antalet tillsynsobjekt per årsarbetskraft*.[5] När nyckeltalet fördelas i de 10 grupperna kan vissa skillnader observeras mellan kommungrupperna. Skillnaderna inom kommungrupperna är dock så pass stora att det inte med statistisk säkerhet går att fastställa att exempelvis *glesbygdskommuner* har fler objekt per årsarbetskraft än *större städer*. En sådan tendens kan dock skönjas av figur 2. Variationen mellan de enskilda tillsynsmyndigheterna ligger dock mellan 2 objekt per årsarbetskraft till 260 objekt per årsarbetskraft. Sammantaget antyder detta att skillnader mellan kommuner till stor del beror på faktorer som kommungruppsindelningen inte tar hänsyn till.

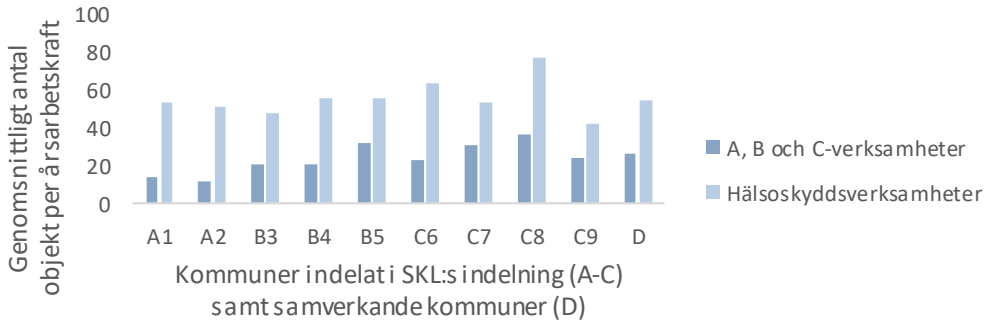

Figur 2. Det genomsnittliga antalet objekt per årsarbetskraft. Skillnaderna mellan de enskilda kommunerna framkommer inte i kommungruppsindelningen. Se bilaga 2 för information om kommungruppsindelningen.

[2] Definitioner, se bilaga 1 frågeformulär
[3] Antal svarande totalt antal årsarbetskrafter: 224
[4] Antal svarande fördelning mellan Miljöskydd respektive hälsoskydd 221
[5] Antal svar årsarbetskraft samt antal objekt: 219

Utifrån de kommunala tillsynsmyndigheternas svar kan nyckeltal också tas fram avseende årsarbetskraft per 1000 invånare.[6] I figur 3 redogörs för dessa. Skillnaderna mellan kommunerna är även här stora vilket också framgår av figuren och standardavvikelsen.[7] Den kommun som har flest årsarbetskrafter per 1000 invånare har 14 gånger fler årsarbetare per 1000 invånare jämfört med den som har minst antal. Uppgifter om antal kommuninvånare är hämtade från SCB.[8]

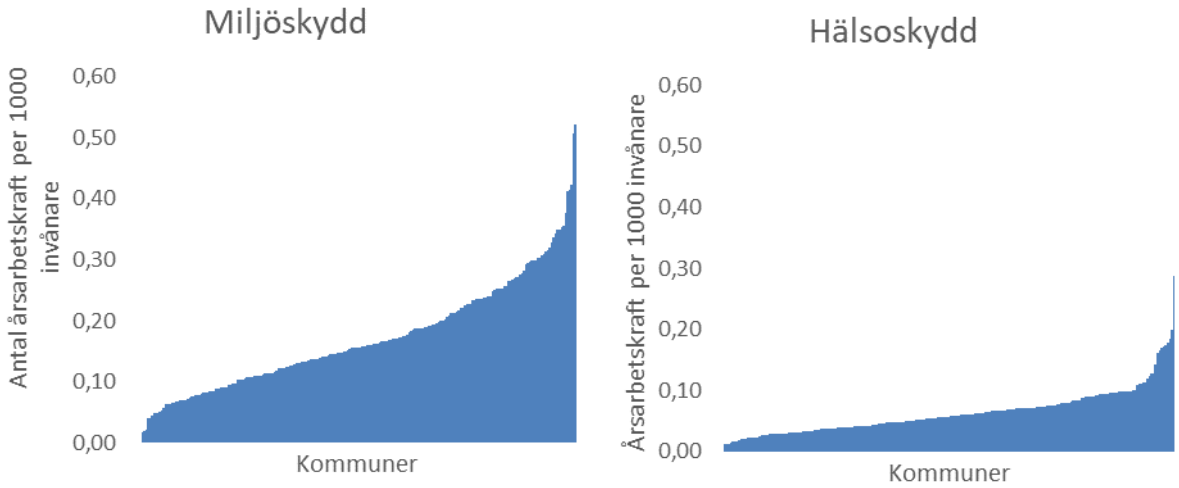

Figur 3. Antal årsarbetskrafter för tillsyn miljöskydd repsektive hälsoskydd per 1000 invånare.

SJÄLVFINANSIERINGSGRAD

Kommunerna har fått beräkna eller uppskatta andelen tillsyn som finansierats med tillsynsavgifter.[9] I medeltal är avgiftsfinansieringen något högre för miljöskyddstillsynen (52 %) jämfört med hälsoskyddstillsynen (43 %). Skillnaderna mellan kommunerna är dock stor vilket döljs av medelvärdet. Se figur 4.

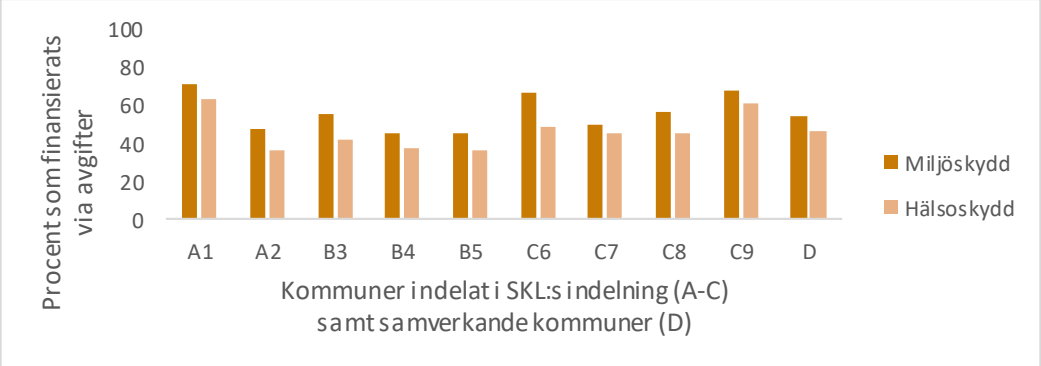

Figur 4. Andel (i procent) av kommunernas tillsyn som finansieras av avgifter för miljöskydd respektive hälsoskydd. Se bilaga 2 för information om kommungruppsindelningen.

[6] Miljösamverkan Stockholms län använder nyckeltalet årsarbetskraft per 10 000 invånare, men eftersom ett stort antal Sveriges kommuner har färre än 10 000 invånare kan ett sådant nyckeltal bli missvisande.
[7] Standardavvikelsen är ett mått på spridning från medelvärdet. Medelvärdet för de svarande kommunerna var 0,24 årsarbetskrafter per 1000 invånare. Angivet i enheter var standardavvikelsen 0,10 årsarbetskrafter.
[8] Uppgifter om invånarantal i kommunerna är hämtade från Statistiska Centralbyrån och avser brytpunkten 2018-03-31
[9] Antal svar miljöskydd: 200
Antal svar hälsoskydd: 194

Andelen avgiftsfinansierad miljöskydds- respektive hälsoskyddstillsyn varierar mellan kommuerna från 0 % till 100 %. Se figur 5. Av de svarande uppger 1 respektive 4 kommuner att de inte tar ut avgifter för miljöskydds- och hälsoskyddstillsyn.

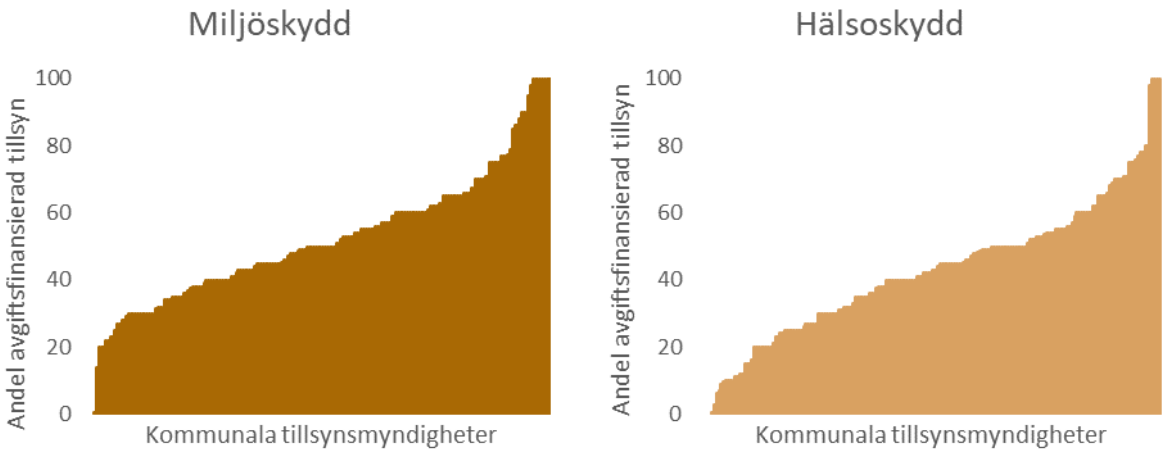

Figur 5. Andelen tillsyn som finansieras av avgifter hos kommunerna för miljöskydd respektive hälsoskydd. Skillnaderna mellan kommunerna varierar från 0 % till 100%.

GENOMFÖRANDE ENLIGT BEHOVSUTREDNING OCH TILLSYNSPLAN

Kommunerna har i uppföljningen uppskattat i vilken grad de kunnat avsätta resurser för tillsynen i sin tillsynsplan jämfört med de samlade behoven i behovsutredningen. Vidare har de gjort en uppskattning av i vilken grad de kunnat genomföra tillsynen enligt tillsynsplanen.[10] Se figur 6. Den genomsnittliga resurstillsättningen ligger på 79 % medan det genomsnittliga genomförandet av tillsynsplanen ligger på 81 %. Även här är skillnaderna mellan kommunerna stora med kommuner som ligger under 25 % genomförande av beslutad tillsynsplan och några kommuner som genomfört mer än vad som planerats för.[11] Det kan finnas flera skäl till att utfallet blir lågt, varav en hög ambitionsnivå kan medföra att tillsyn inte kan utföras enligt tillsynsplan. Flera kommuner anger att vakanser och personalbrist är exempel på bakomliggande orsaker.

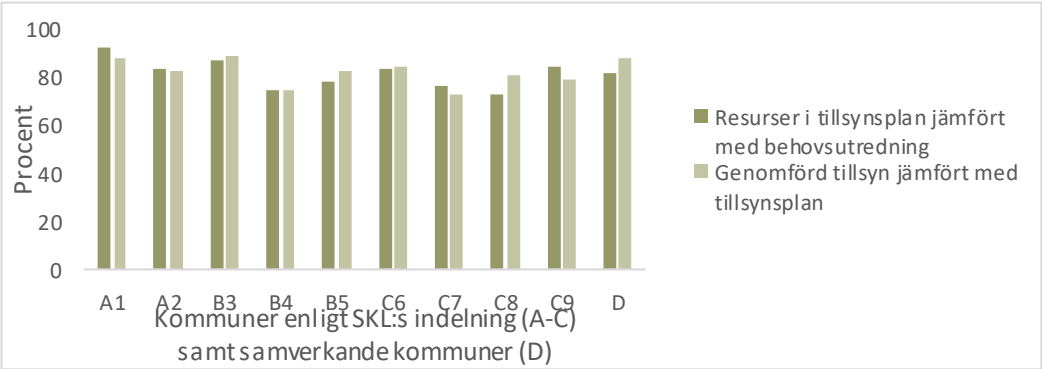

Figur 6. Kommunernas angivna tillgängliga resurser i förhållande till behovsutredning samt den genomförda tillsynen jämfört med tillsynsplan. Uppgifterna är beräkningar eller uppskattningar från respektive kommun. Se bilaga 2 för information om kommungruppsindelningen.

[10] Antal svar resurser i tillsynsplan jämfört med behovsutredning: 186
Antal svar genomförd tillsyn jämfört med tillsynsplan: 190

[11] Skillnaderna är stora inom kommungrupperna, men inte lika stora som för personresurser och självfinansieringsgrad. Standardavvikelsen för hela populationen var 19 enheter (procent).

BEHOVSUTREDNING OCH TILLSYNSPLAN

Kommunerna har angett om de har en uppdaterad behovsutredning, om de ser över den årligen samt om de har en samlad tillsynsplan. Svaren framgår i tabell 1.

Tabell 1. Kommunernas redovisade svar om behovsutredning och tillsynsplan.

	Hade ni vid utgången av 2018 en aktuell behovsutredning?	Ser ni över behovsutredningen minst en gång per år?	Hade ni en samlad tillsynsplan för miljöbalkstillsynen under 2018?
Ja	195	198	205
Nej	24	19	12
Vet ej	1	3	3

De kommuner som angett att de saknar behovsutredning eller tillsynsplan har i flera fall tagit över tillsynsansvar för tillsynsobjekt från länsstyrelsen. Av figuren framgår att huvuddelen av de som saknar aktuell behovsutredning/tillsynsplan har tagit över tillsyn från länsstyrelsen. Se figur 7.

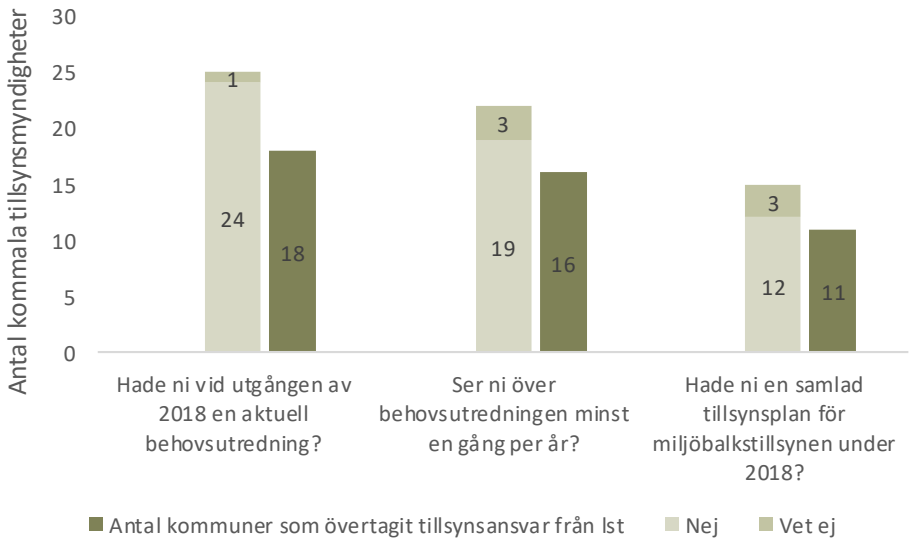

Figur 7. Antal kommuner som ej har eller ej kan besvara frågan om de har en uppdaterad behovsutredning eller tillsynsplan samt hur många av dessa som övertagit tillsynsansvar från länsstyrelsen.

ÅTALSANMÄLNINGAR

Totalt uppger de svarande kommunerna att 842 stycken anmälningar om åtal om miljöbrott gjorts 2018.[12] Totalt anmäldes 4249 brott mot miljöbalken under 2018 enligt Brottsförebyggande rådets statistik.[13] Antalet åtalsanmälningar per årsarbetskraft skiljer sig åt mellan kommunerna. Se figur 8.

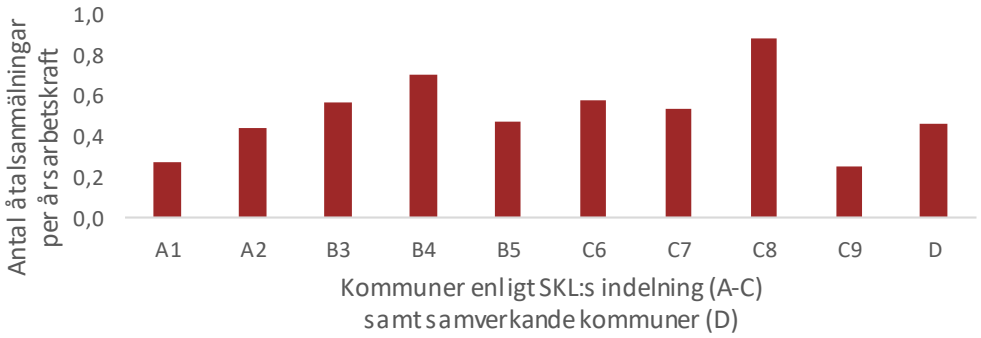

Figur 8. Antalet åtalsanmälningar per årsarbetskraft i kommunerna fördelat enligt SKL:s kommunindelning. Se bilaga 2 för information om kommungruppsindelningen.

[12] Antal svar åtalsanmälningar: 219

[13] BRÅ statistikdatabas https://www.bra.se/statistik.html

Länsstyrelsernas tillsyn

Länsstyrelserna fick via sina regleringsbrev för 2018 uppdrag om miljötillsyn, enskilda avlopp samt strategiskt VA-arbete som ska redovisas till Naturvårdsverket och/eller Havs- och vattenmyndigheten.

Länsstyrelserna ska utifrån sitt ansvar för tillsyn av miljöbalkens efterlevnad särskilt redovisa:

- hur den operativa miljötillsynen och andelen egeninitierad tillsyn har utvecklats sedan föregående år,
- hur den operativa tillsynen har fördelats mellan olika områden, i synnerhet hur den operativa tillsynen av avloppsanläggningar har bedrivits,
- vilka tillsynsvägledande insatser som har genomförts såväl när det gäller samordning, råd och stöd som uppföljning och utvärdering av kommunernas operativa tillsyn, i synnerhet tillsyn av avloppsanläggningar och enskilda avlopp, samt
- hur samverkan i Miljösamverkan Sverige och regional miljösamverkan har bedrivits.

Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:11[14] Redovisningen ska utformas på ett enhetligt sätt, och i dialog med Naturvårdsverket, samt, när det gäller avloppsanläggningar och enskilda avlopp, även med Havs- och vattenmyndigheten. Av redovisningen ska särskilt framgå hur den ökade finansieringen via anslaget 1:11 och 5:1[15]har använts samt vilka resultat arbetet har lett till. Uppdraget ska redovisas till Naturvårdsverket. Resultatet av tillsynen och tillsynsvägledningen av avloppsanläggningar och enskilda avlopp ska även redovisas till Havs- och vattenmyndigheten.

Länsstyrelserna ska också redovisa två andra uppdrag som rör enskilda avlopp och strategiskt VA-arbete till Havs- och vattenmyndigheten. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har valt att samordna denna redovisning med redovisningen om miljötillsyn genom att formuläret till länsstyrelserna även innehåller frågor om dessa uppdrag. Svaren på de frågorna har Naturvårdsverket lämnat över till Havs- och vattenmyndigheten.

Sammanfattande beskrivning av länsstyrelsernas tillsyn

Till länsstyrelserna ställde vi frågor om genomförd operativ tillsyn och tillsynsvägledning samt deltagande i miljösamverkan på nationell och regional nivå. Vi ställde också specifika frågor om operativ tillsyn och tillsynsvägledning när det gäller avloppsanläggningar och enskilda avlopp. För att uppfylla EU-kommissionens genomförandebeslut ställdes slutligen också frågor om tillsyn över industriutsläppsverksamheter som omfattas av VOC-förordningen. Svaren för de senare redovisas dock inte i denna rapport. Här följer en sammanfattning av länsstyrelsernas svar. På sidan 37 och framåt redogör vi för delar av de enskilda länsstyrelserna svar. För

[14] Åtgärder för havs- och vattenmiljö under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

[15] Länsstyrelserna mm under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

att ta del av länsstyrelsernas fullständiga svar hänvisar vi till Naturvårdsverkets öppna data.

UTVECKLINGEN AV OPERATIV TILLSYN

Andelen egeninitierad tillsyn är ett mått på hur den operativa tillsynen har utvecklats under året. De områden där flest länsstyrelsen bedömt att andelen egeninitierad tillsyn ökat är miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Se tabell 2. Ökningen beror i de flesta fall på de ökade anslag för miljötillsyn som länsstyrelserna fick 2018. Det område där flest länsstyrelser uppskattat att den minskat är tillsyn över skydd av djur- och växtarter. Anledningen till minskad egeninitierad tillsyn anges ofta som personalomsättning och svårigheter att rekrytera personal.

Tabell 2: Länsstyrelsernas bedömning av hur den egeninitierade tillsynen utvecklats under 2018. Med egeninitierad (planerad) tillsyn avses ärenden mm. som initieras av myndigheten själv.

	Antal länsstyrelser			
Tillsynsområde	**Ökat**	**Oförändrad**	**Minskat**	**Vet ej/kan ej besvara**
Skyddade områden	8	10	2	1
Skydd av djur- och växtarter	3	14	4	-
Miljöfarlig verksamhet	14	4	3	-
Verksamhet som orsakar miljöskador	11	8	2	-
Vattenverksamhet	12	6	3	-
Jordbruk och annan verksamhet	6	14	1	-
Kemiska produkter och biotekniska organismer	2	18	-	1
Avfall	4	13	1	3

För att öka andelen egeninitierad tillsyn har länsstyrelserna till exempel:

- genomfört en tillsynskampanj om strandskydd,
- påbörjat en tillsynsinsats på de verksamheter med vattenutsläpp och som påverkar en miljökvalitetsnorm för vatten,
- bedrivit tillsynsprojekt kring masshantering
- bedrivit uppströmsarbete avseende hantering av avfall,
- genomfört fler oanmälda/anmälda tillsynsbesök på IED-anläggningar,
- prioriterat tillsyn över givna biotopskyddsdispenser,
- följt upp meddelade beslut inom områdesskydd, artskydd och samråd enligt 12:6 miljöbalken samt
- genomfört riktade tillsynsinsatser avseende CITES-tillsyn.

FÖRDELNING MELLAN OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

I statens budget för 2018 (utgiftsområden 1) framhölls att länsstyrelsernas arbete med miljötillsyn är ett viktigt verktyg för att kunna nå miljömålen. Länsstyrelserna behöver ytterligare resurser för tillsynen av miljöbalkens efterlevnad och för att bättre kunna möta det behov som i dag finns för miljötillsyn. För att stärka länsstyrelsernas arbete med miljötillsyn ökades anslaget med 40 miljoner kronor 2018.

I årets uppföljning bad vi länsstyrelserna redogöra för hur det ökade anslaget för tillsynen under 2018, 5:1 under utgiftsområde 1, fördelats mellan olika tillsynsområden

samt ge exempel till vad resurserna använts. Enligt länsstyrelsernas tidsredovisning fördelades tiden mellan olika tillsynsområden enligt tabell 3 nedan. Den totalt redovisade tiden under 2018 ökade med cirka 22 årsarbetskrafter jämfört med år 2017.

Flertalet av länsstyrelserna anger att resurserna fördelats mellan miljöskydd och naturvård. Några anger också vattenskydd och artskydd. Tillsyn av vattenskyddsområden samt tillsyn av avfall och producentansvar ökade mest räknat i procent. Resurserna har i första hand använts till att anställa personal. Andra exempel som nämns är strandskyddskampanj, fler tillsynsbesök, ärendehantering och egeninitierad tillsyn. (Se vidare redovisning för respektive länsstyrelse på sidan 37 och framåt.)

Tabell 3: Länsstyrelsernas redovisade tid för tillsyn, omräknat till årsarbetskrafter, under 2017 respektive 2018. Uppgifterna har hämtats in från Länsstyrelsen i Örebro.

Tillsynsområde (VÄS-kod)	**åak 2018**	**åak 2017**	**skillnad**
Tillsyn av områdesskydd (exkl. vattenskyddsområden) (515)	9,93	7,34	+ 35 %
Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0,75	0,34	+ 120 %
Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (525)	24,09	23,96	+ 0,5 %
Tillsyn och kontroll av dispenser och tillstånd avseende områdesskydd (526)	14,09	12,7	+ 11 %
Tillsyn av skydd för djur- och växtarter (527)	3,92	3,81	+ 3 %
Tillsyn av övrig prövning avseende naturskydd (528)	0,79	1,03	- 23 %
Tillsyn av vattenverksamhet (535)	73,71	67,44	+ 9 %
Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	66,01	58,16	+ 13,5 %
Tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer (565)	0,16	0,18	- 12;5 %
Tillsyn av avfall och producentansvar (566)	8,13	5,45	+ 49 %
Tillsyn av övrigt miljö- och hälsoskydd (567)	2,08	1,45	+ 43 %
Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	29,96	29,82	+ 0,5 %
Summa:	**233,62**	**211,68**	

De flesta av länsstyrelserna redovisade mer tid för tillsyn under 2018 jämfört med 2017. Länsstyrelserna i Gotland, Halland och Jämtland redovisade dock mindre tid (se figur 9). Det ökade anslaget på 40 miljoner kronor motsvarar betydligt mer än 22 årsarbetskrafter. Till viss del kan detta förklaras av att det ökade anslaget även använts till tillsynsvägledning.

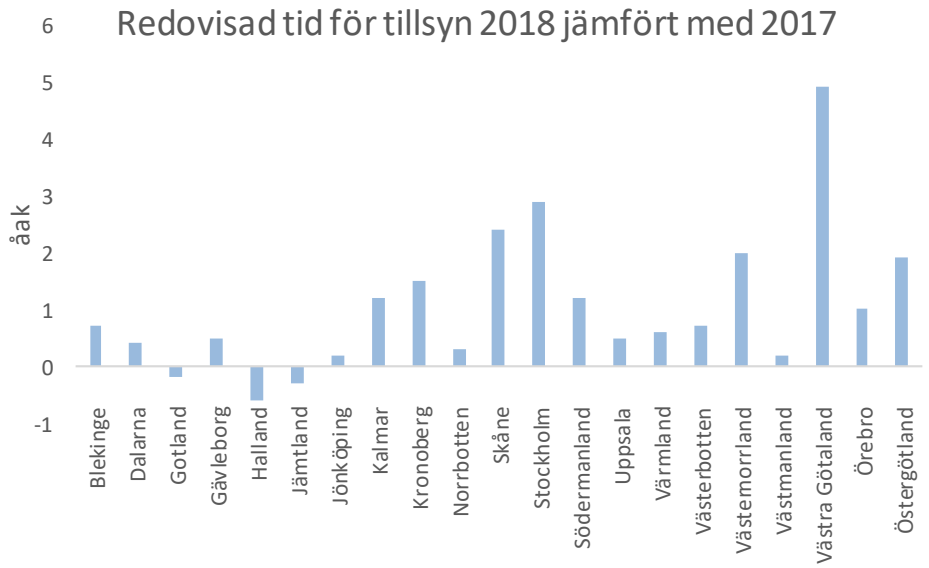

Figur 9. Länsstyrelsernas redovisade tid för operativ tillsyn hämtat från den gemensamma ekonomiadministrationen vid Länsstyrelsen i Örebro.

TILLSYNSVÄGLEDNING

Förutom att svara på frågor via mejl eller telefon har länsstyrelserna genomfört vägledande insatser i form av samordning samt råd och stöd inom alla tillsynsområden. Vanligast är handläggarträffar, tillsynsdagar, tillsynskampanjer, deltagande i projekt inom miljösamverkan, digitala samverkansytor, nätverk, utbildningar och nyhetsbrev. (Se vidare redovisning för respektive länsstyrelse på sidan 37 och framåt.)

Länsstyrelserna har genomfört sammanlagt mer än 50 kommunbesök under 2018. Ett par länsstyrelser har nyligen (2016 eller 2017) genomfört kommunbesök eller planerar att genomföra sådana under den kommande mandatperioden.

Vid besöken har länsstyrelserna uppmärksammat såväl goda exempel som brister i tillsynen.

Goda exempel som länsstyrelserna nämner är till exempel:

- goda erfarenheter av miljöförbund som genom sammanslagningen erhåller en ökad kompetens och möjlighet till effektivisering,
- erfarna handläggare med många års erfarenhet,
- kommuner som har avtal med extern jurist,
- kommuner som följer upp sin verksamhet och som även har utvärderat någon utpekad del av verksamheten och

- kommuner där tillsynen av tillståndspliktiga reningsverk har överlåtits som gör regelbundna tillsynsbesök på anläggningarna.

Exempel på brister som länsstyrelserna uppmärksammat är:

- svårigheter att få resurser och att rekrytera personal,
- brister i behovsutredning samt tillsynsplaner,
- stor variation på fokus, enhetlighet och effektivitet mellan olika kommuner vilket gör att tillsynen inte är rättssäker,
- jävssituationer i nämnd och inom förvaltning,
- brister i registerhållning,
- avsaknad av tillsynsprogram för IED samt
- brister gällande motivering av beslut och hur kommunerna hanterar anmälningsärenden.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Överlåtelsebeslut var vanligt förekommande redan med stöd av miljöskyddslagen. Det finns därför skäl att anta att en stor del av besluten är tagna innan miljötillsynsförordningen trädde i kraft 2011 och därmed inte grundade i gällande kriterier för överlåtelse. Det förekommer också att äldre beslut är otydliga kring vad som har överlåtits. Det finns därför behov av att länsstyrelserna ser över sina beslut. Att varje länsstyrelse har en samlad bild över all överlåten tillsyn, identifierat behov av justeringar och gjort en aktuell analys kring effektiv tillsyn i länet får anses ingå i uppdraget att följa upp och utvärdera den överlåtna tillsynen. Att en översyn görs i samtliga län skapar dessutom en likvärdighet över landet.

Fler än hälften av länsstyrelserna har genomfört eller påbörjat en översyn av de beslut om överlåtelse som tagits före miljötillsynsförordningen trädde i kraft (2011). Ett par länsstyrelser planerar att göra en sådan översyn. I de fall länsstyrelsen överlåtit tillsyn följs denna oftast upp i samband med kommunbesöken.

MILJÖSAMVERKAN

Samtliga länsstyrelser har på något sätt deltagit i miljösamverkan Sveriges (MSS) verksamhet under 2018. Alla har också använt det material som MSS tagit fram under 2018. Vi bad länsstyrelserna göra en bedömning av några påstående gällande i vilken utsträckning de anser att Miljösamverkan Sveriges verksamhet generellt bidrar till följande. I medeltal gavs följande poäng på en skala från 1 (liten utsträckning) till 5 (stor utsträckning):

- Likriktar länsstyrelsernas tillsyn: 4
- Effektiviserar tillsynen: 4
- Bidrar till att utveckla länsstyrelsernas tillsyn: 4
- Stärker deltagande handläggares kompetens: 4,5

Exempel som verksamhet som bidragit till ovanstående påståenden är:

- Dokumenten för kommuntillsyn har använts aktivt, och materialet har varit en bra grund för likriktning. MSS bidrar till att lyfta större frågor som enskilda länsstyrelser inte har möjlighet att hantera själva.

- Tillsynskampanjer bidrar till en mer likriktad tillsyn, med mallar och checklistor.
- Redovisning FAPT (förordning om avgifter för prövning och tillsyn), mycket bra med samordning som används av samtliga länsstyrelser.
- Ökar möjligheten till spontankontakter mellan handläggare som träffats via projekten även efter att de tagit slut.

Regional miljösamverkan finns i någon form i de flesta av länen, men saknas i Dalarna, Jämtland, Norrbotten, Södermanland, Västerbotten och Västernorrland. Länsstyrelsen Dalarna (ej kommuner) deltar i Mälsam, regional samverkan inom förorenade områden. Inom miljöskydd pågår diskussioner med Uppsala. Länsstyrelsen Västernorrland startade 2013 tillsammans med länets kommuner och kommunförbundet upp en regional miljösamverkan. Den avslutades 2016 då genomförda projekt krävde för mycket insatser och det var svårt att frigöra resurser. Avtal med Södermanlands kommuner sades upp av kommunerna från 1:a januari 2018. Under 2018 har Länsstyrelsen Örebro och kommunerna i länet påbörjat samarbetet samt ingått avtal med Miljösamverkan Värmland. Från och med januari 2019 finns en Miljösamverkan Värmland/Örebro. Under 2018 startade den regionala samverkan i Uppsala län (MSU).

MILJÖBROTT OCH MILJÖSANKTIONSAVGIFTER

Länsstyrelserna tog under 2018 beslut om 54 miljösanktionsavgifter (MSA). Flest beslut om MSA togs av länsstyrelsen i Skåne (9 beslut) respektive Västerbotten (8 beslut). Länsstyrelserna i Kalmar, Södermanland, Uppsala och Västmanland tog inga beslut om MSA under 2018. Under 2018 gjorde länsstyrelserna sammanlagt 342 anmälningar om brott mot miljöbalken. Störst antal beslut stod Länsstyrelsen i Dalarna för (44 stycken) och minst antal (1 stycken) Länsstyrelsen i Kalmar (se figur 10). Skillnaderna mellan länen när det gäller beslut om MSA och antal anmälningar om brott mot miljöbalken kan delvis förklaras av storleken på länet och antal verksamheter inom olika tillsynsområden som träffas av olika bestämmelser i miljöbalken och i förordningen om miljösanktionsavgifter.

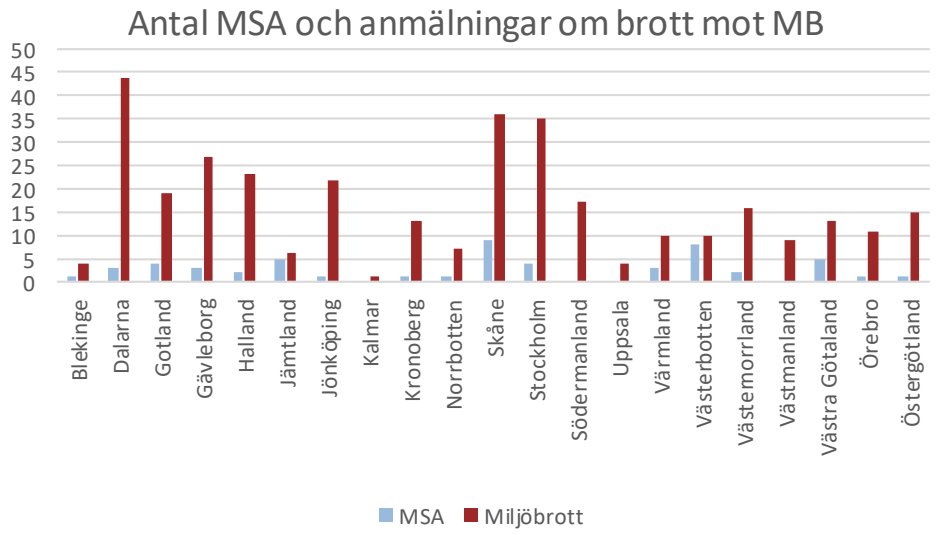

Figur 10. Totalt antal beslut om miljösanktionsavgift (MSA) och anmälningar om brott mot miljöbalken per länsstyrelse under 2018.

Slutsatser

- Länsstyrelsernas sammanlagda redovisade tid för tillsyn har ökat med motsvarande 22 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Variationen är dock stor mellan länsstyrelserna. Tre länsstyrelser redovisar mindre tid för tillsyn 2018 jämfört med 2017.
- Det ökade anslaget på 40 miljoner till länsstyrelsernas tillsyn 2018 har till största del använts till att anställa personal inom främst områdena miljöfarlig verksamhet och skyddade områden.
- Länsstyrelserna har genomfört mer än 50 kommunbesök under 2018. Den metod som Miljösamverkan Sverige tagit fram bör vara ett bra stöd för att göra resultatet av uppföljningen av kommunernas tillsyn jämförbar mellan länsstyrelserna.
- Fler än hälften av länsstyrelserna har genomfört eller påbörjat en översyn av de beslut om överlåtelse som tagits före miljötillsynsförordningen trädde i kraft (2011). Att varje länsstyrelse har en samlad bild över all överlåten tillsyn, identifierat behov av justeringar och gjort en aktuell analys kring effektiv tillsyn i länet får anses ingå i uppdraget att följa upp och utvärdera den överlåtna tillsynen.
- Miljösamverkan Sveriges verksamhet bidrar till att utveckla, likrikta och effektivisera länsstyrelsernas tillsyn samt utvecklar handläggarnas kompetens.
- Regional miljösamverkan finns i någon form i flera län, men saknas framförallt i norra Sverige. Samverkan har såväl påbörjats som avslutats i ett par län under året.

Avloppsanläggningar

År 2018 fanns totalt 458 tillståndspliktiga avloppsreningsanläggningar registrerade i Svenska miljörapporteringsportalen (SMP), varav 169 omfattades av länsstyrelsens tillsyn. Resterande har överlåtits till kommunal tillsyn. Vissa länsstyrelser har överlåtit all tillsyn till kommunerna (Gotland, Halland, Uppsala) och har endast tillsynsvägledande ansvar. En del länsstyrelser har istället kvar tillsyn över i stort sett samtliga tillståndspliktiga avloppsreningsverk i länet (Jönköping, Östergötland och Jämtland).

EU-kommissionen driver två överträdelseärenden gentemot Sverige med anledning av vår efterlevnad av avloppsdirektivet. Under 2017-2018 har en kraftsamling påbörjats för att förbättra kvalitén på inrapporterade data till EU-kommissionen, och öka kännedom och efterlevnad av direktivets begränsningsvärden och kontrollkrav. En central del i kraftsamlingen är en ökad tillsyn och tillsynsvägledning riktad till de anläggningar som berörs av avloppsdirektivets krav. Inför den senaste rapporteringen till EU genomfördes ett omfattande arbete för att samla in och kvalitetssäkra data till rapporteringen. Länsstyrelserna hade en central roll i samordning och vägledning kopplat till detta arbete på regional nivå. Under 2018 startades ett gemensamt samverkansprojekt mellan Naturvårdsverket och länsstyrelsen för att förbättra kvalitén på rapportering och tillsyn av avloppsreningsverk. I samverkansgruppen deltar handläggare från Naturvårdsverket samt länsstyrelserna i Västerbotten, Dalarna, Västmanland, Jämtland, Västra Götaland och Skåne. Under 2019 kommer även ett Miljösamverkan Sverigeprojekt starta kring förbättrad tillsyn av avloppsreningsverk, där bland annat en tillsynskampanj kommer ingå.

Operativ tillsyn av avloppsanläggningar

Sammanlagt har länsstyrelserna uppskattat att de förbrukat 8412 timmar på operativ tillsyn under 2018 över de 169 avloppsreningsverk där de har tillsynsansvar. Det motsvarar ca 50 timmar tillsyn per anläggning i snitt och knappt 5 årsarbetskrafter[16]. Sammantaget betalar de tillståndspliktiga avloppsreningsverken årligen cirka 14,2 miljoner kronor i tillsynsavgift för 458 tillståndspliktiga avloppsreningsverk. Det motsvarar totalt cirka 8,5 årsarbetskrafter eller 11 heltidstjänster för tillsyn. Tillsynsverksamheten inom detta område är således relativt stor vilket ökar behovet av att tillsynen bedrivs likartat över landet.

I figur 11 redovisas resultatet för nyckeltalet tillsynstid/anläggning för länsstyrelser som arbetar med operativ tillsyn av avloppsreningsanläggningar. Vid en jämförelse mellan länen finns stora skillnader, där några län har uppskattat att de lagt mindre än tio timmar per anläggning på tillsyn, medan de som lagt mest tid lagt cirka 100 timmar på tillsyn per anläggning. En delförklaring kan vara att storleken på anläggningar varierar, där större anläggningar kräver mer tillsyn. En annan förklaring är vilka arbetsmoment som redovisats som tillsyn. Svårigheten att uppskatta nedlagd tid är ytterligare en osäkerhet.

[16] En årsarbetskraft motsvarar 1710 timmar.

Figur 11. Uppskattad tid för operativ tillsyn per avloppsanläggning. Länsstyrelserna i Gotland, Halland och Uppsala län har överlåtit all tillsyn över tillståndspliktiga avloppsanläggningar till kommunerna.

RESULTATET AV DEN ÖKADE FINANSIERINGEN

I redovisningar har länsstyrelserna fått särredovisa hur den ökade finansieringen av anslaget 1:11 och 5:1[17] har använts samt vilka resultat arbetet förväntas ge. Det är tydligt att det ökade anslaget har möjliggjort en förstärkning inom avloppsområdet, med rekryteringar och extra tillsynsinsatser i form av projekt och samverkan.

Nedan redovisas exempel på satsningar som kunnat genomföras:

- *Blekinge:* det extra anslaget, 1:11, har använts för att anordna en länsstyrelsegemensam träff för samverkan och för att öka samsyn och likrikta tillsynen. Bedöms leda till mer likriktad tillsyn av avloppsreningsverk samt tillsynsprojekt av provtagningsrutiner och egenkontroll.
- *Dalarna:* det extra anslaget, 1:11, har använts för att rekrytera en handläggare med stor erfarenhet av tillsyn av ARV hos kommun. Även möjliggjort deltagande i nationella samverkansgruppen som initierats mellan Naturvårdsverket och länsstyrelsen.
- *Jönköping:* det extra anslaget har använts till ett tillsynsprojekt där länsstyrelsen besökt varje huvudman och minst ett ARV i varje kommun. Fokus för projektet var efterlevnad av avloppsföreskrifterna, 2016:6.
- *Kronoberg*: det ökade anslaget har medfört att samtliga 8 anläggningar länsstyrelsen har tillsyn över har fått ett årligt besök, och det har funnits mer resurser för granskning av kvartals- och miljörapporter. Medfört bättre dialog med verksamhetsutövarna, och bättre, mer likvärdig tillsyn.

[17] Länsstyrelserna mm under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

- *Norrbotten:* det extra anslaget har använts för att prioritera granskning av alla miljörapporter
- *Skåne:* tack vare det ökade anslaget har länsstyrelsen kunnat öka tillsynen, det ökade anslaget har använts till förstärkning med 50% handläggartjänst med fokus på tillsyn ARV.
- *Stockholm:* det ökade anslaget har använts till den fördjupade granskning som följde av Naturvårdsverkets begäran om uppgifter för rapporteringen av avloppsdirektivet för år 2016, ökad kvalitetssäkring och bättre kännedom om kraven i föreskrifterna.
- *Södermanland:* det ökade anslaget har använts till personalförstärkning, vilket gett bättra förutsättningar att bedriva den operativa tillsynen.
- *Värmland:* arbetet med tillsyn av ARV har varit högt prioriterat redan tidigare med årliga tillsynsinsatser. Det ökade anslaget, 1:11, har kunnat förstärka arbetet.
- *Västerbotten:* det ökade anslaget har inneburit större fokus på området och möjlighet att prioritera tillsynen. Viktiga resultat är att verksamhetsutövarna ska förbättra kvaliteten och rapporteringen vad gäller provtagningsfrekvenser och metodik.
- *Västernorrland:* det ökade anslaget har använts för ökat tillsynsfokus, leder till bättre efterlevnad och bättre återrapportering.
- *Västmanland:* det ökade anslaget, 1:11, har tillsammans med extra tillsynsmedel gjort att länsstyrelsen kunnat finansiera en halvtidstjänst inom miljöfarlig verksamhet. Detta har medfört att mer tid kunnat läggas på tillsyn och tillsynsvägledning inom avloppsvattenrening.
- *Västra Götaland:* det ökade anslaget har använts till en ny tjänst under 2018 som arbetar med delvis tillsyn och vägledning om ARV
- *Örebro:* det ökade anslaget har inneburit att länsstyrelsen kunnat prioriterar egeninitierad tillsyn på de fyra tillståndspliktiga avloppsreningsverken man har tillsyn över. Ökade krav på uppföljning och kontroll av t ex bräddningar ger minskade utsläpp av näringsämnen.
- *Östergötland:* det ökade anslaget har använts till förbättrad planering av tillsynsbesök, granskning av kvartals- och miljörapporter med avseende på efterlevnad av avloppsföreskrifterna. Länsstyrelsen har genomfört en utbildningsdag för verksamhetsutövarna med fokus på föreskrifterna och egenkontroll.

Tillsynsvägledning – avloppsanläggningar

Svaren kring hur länsstyrelsen tillsynsvägleder kommunerna är uppdelade på kategorierna ”Stöd och råd”, ”Samordning”, ”Uppföljning/utvärdering” och ”Annat”. Oftast besvaras frågor för att ge stöd och råd via telefon och mail. Nedan ges några exempel på hur länsstyrelsen arbetat med tillsynsvägledning under 2018.

Här följer några exempel på insatser från länsstyrelsernas redovisningar.

- *Dalarna:* Stöd och råd genom att anordna miljöskyddsträff för miljöinspektörer med information om nyheter på området, viktiga saker för tillsynsmyndigheten att beakta, avloppsdirektivet, provtagning m m. Samordning genom

gemensamma mailutskick. Särskild uppföljning av att ARV prioriteras vid kommunbesök.

- *Jämtland:* Arbetat för att starta en samverkansgrupp mellan miljöinspektörer.
- *Stockholm:* Som ett led i uppföljning/utvärdering har länsstyrelsen skickat ut en webbenkät om kommunernas tillsyn av ARV. Enkäten omfattade även överlåtna objekt.
- *Västmanland:* Anordnat samverkansträff en gång under året, samt följt upp gemensamt tillsynsprojekt angående provtagning under 2018. Även tagit fram underlag för ett nytt tillsynsprojekt för underhåll och driftstörningar som genomförs 2019. Länsstyrelsen deltar även i Naturvårdsverkets och länsstyrelsens samverkansprojekt om förbättrad rapportering och tillsyn.

RESULTAT AV DEN ÖKADE FINANSIERINGEN

I redovisningar har länsstyrelserna fått särredovisa hur den ökade finansieringen av anslaget 1:11 och 5:1[18]har använts för att förstärka tillsynsvägledningen samt vilka resultat arbetet förväntas ge. Det är tydligt att det ökade anslaget har möjliggjort en förstärkning inom avloppsområdet på flera länsstyrelser, med utökade handläggarresurser och extra insatser i form av till exempel tillsynsvägledningsdagar för länets kommuner. Flera länsstyrelser anger att de haft möjlighet att lägga extra resurser för samordning och vägledning i samband med Naturvårdsverkets insamling av uppgifter till EU-rapporteringen av Sveriges efterlevnad av avloppsdirektivet.

Exempel på särskilda satsningar på tillsynsvägledning med koppling till ARV tack vare det ökade anslaget:

- *Dalarna:* Tagit fram vägledningsmaterial (trycksak, webbinfo), kommunbesök, information till VA-huvudmän, gett kommuner rekommendationer om omprövning av tillstånd. Insatserna bedöms leda till ökad kvalité på provtagning på avloppsreningsverken, att kommunerna prioriterar ARV högt i tillsynen samt en allmän ökad kunskap i länet.
- *Gävleborg:* Genomfört utökad provtagning av miljögifter i avlopp och recipient i samarbete med vattenförvaltning.
- *Jämtland:* Det extra anslaget har möjliggjort för kommunerna i länet att delta på en tillsynsvägledningsdag då Länsstyrelsen stod för kostnaden.
- *Skåne:* Använt det extra anslaget för att genomföra en tillsynsvägledningsdag för de kommuner i länet som bedriver tillsyn på tillståndspliktiga ARV.
- *Stockholm:* det ökade anslaget har möjliggjort två vägledningsträffar och en större satsning på samordning i samband med arbetet med EU-rapporteringen. Insatserna har lett till ökad kunskap om föreskrifterna, speciellt för de kommuner med enbart ledningsnät som nu ska lämna, respektive granska miljörapporter.
- *Värmland:* det ökade anslaget har varit viktigt för att kunna avsätta resurser för att hjälpa kommunerna med att ta fram uppgifter med anledning av EU-kommissionens överträdelseärende.

[18] Länsstyrelserna mm under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

- *Västerbotten:* Det ökade anslaget har använts i stor utsträckning. Både vid konkret tillsyn och även vid kommunbesök för att informera kommunledningar och politiker om vilka förväntningar som finns på ett åtagande som tillsynsmyndighet enligt miljöbalken
- *Västmanland:* Länsstyrelsen har anordnat en samverkansträff under 2018, och genom personalförstärkning arbetat mer med tillsyn och tillsynsvägledning (se avsnitt om Operativ tillsyn)

Enskilda avlopp och strategiskt VA-arbete

I syfte att öka åtgärdstakten ska länsstyrelserna arbeta aktivt med tillsynsvägledning av enskilda avlopp. Länsstyrelserna ska göra detta genom att bland annat ge vägledning i fråga om i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störts betydelse i ett regionalt perspektiv. Länsstyrelserna ska redovisa eventuella behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning avseende enskilda avlopp till Havs- och vattenmyndigheten, HaV.

Länsstyrelserna ska också stödja kommunerna i arbetet med att utveckla VA-planer. Länsstyrelserna ska redovisa genomförda insatser för att stödja kommunernas arbete med att utveckla strategiska VA-planer och genomförd tillsyn enligt 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Samlad bedömning avseende enskilda avlopp

Utifrån länsstyrelsernas redovisningar har HaV bedömt respektive länsstyrelses tillsynsvägledning enligt ”arbete återstår”, ”godkända länsstyrelser”, ”väl godkända länsstyrelser” samt ”bristfällig information”. Avseende 2018 bedömdes Uppsala, Blekinge, Skåne, Västerbotten och Norrbotten som godkända länsstyrelser. Övriga länsstyrelser bedömdes som väl godkända. Hela HaV:s sammanställning återfinns i bilaga 3. Här följer en kort sammanfattning.

Den samlade bedömningen är väl godkänt/godkänt då alla länsstyrelser arbetar aktivt med tillsynsvägledning om små avlopp gentemot kommunerna. Utgångspunkten för bedömningen är hur aktiva länsstyrelserna har varit i sin tillsynsvägledning. De länsstyrelser som har engagerat sig genom att anordna eller medverka på träffar för kommunala handläggare där frågor om små avloppsanläggningar ges utrymme, har bedömts som väl godkända. För 2018 bedöms 16 länsstyrelser som väl godkända och 5 som godkända vilket är en liten förbättring sedan 2017 då 14 länsstyrelser bedömdes som väl godkända och 7 som godkända.

Eftersom det finns ett stort behov hos kommunerna att träffas och diskutera bedömningar samt utbyta erfarenheter angående framförallt teknikfrågor så vore det önskvärt om alla länsstyrelser anordnade eller medverkade på tillsynsvägledningsträffar för kommunerna med fokus på små avloppsanläggningar. De regionala träffarna är också viktiga för att ge mer enhetliga bedömningar i regionen.

Många länsstyrelser uppger att de har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning inom området. Som exempel kan nämnas:

- ökad samverkan både regionalt och med Miljösamverkan,
- ökat samarbete inom länsstyrelsen med fokus på MKN,
- att man genomfört en undersökning om avloppssituationen i länet samt informerat de kommunala nämndernas presidier om situationen samt kopplingen till vattenförekomster,

- att man genomfört egeninitierade tillsynsbesök med inriktning på enskilda avlopp och strategiskt VA-arbete,
- att man på träffarna med kommunerna:
    - bjudit in externa föreläsare,
    - diskuterat överklagade beslut,
    - bjudit in de som arbetar med miljöövervakning på länsstyrelsen,
- att man har haft gemensamma tillsynsprojekt,
- att planering och framtagande av aktiviteter utifrån Vattenmyndighetens åtgärdsprogram har genomförts och
- att man hjälpt kommunerna att få en systematik för att åtgärda avlopp.

Flera länsstyrelser beskriver att de medel som under året fanns i 1:11-anslaget för deras arbete med tillsyn och tillsynsvägledning av avloppsreningsverk och enskilda avlopp har varit en förutsättning för att kunna vidareutveckla tillsynsvägledningen under 2018.

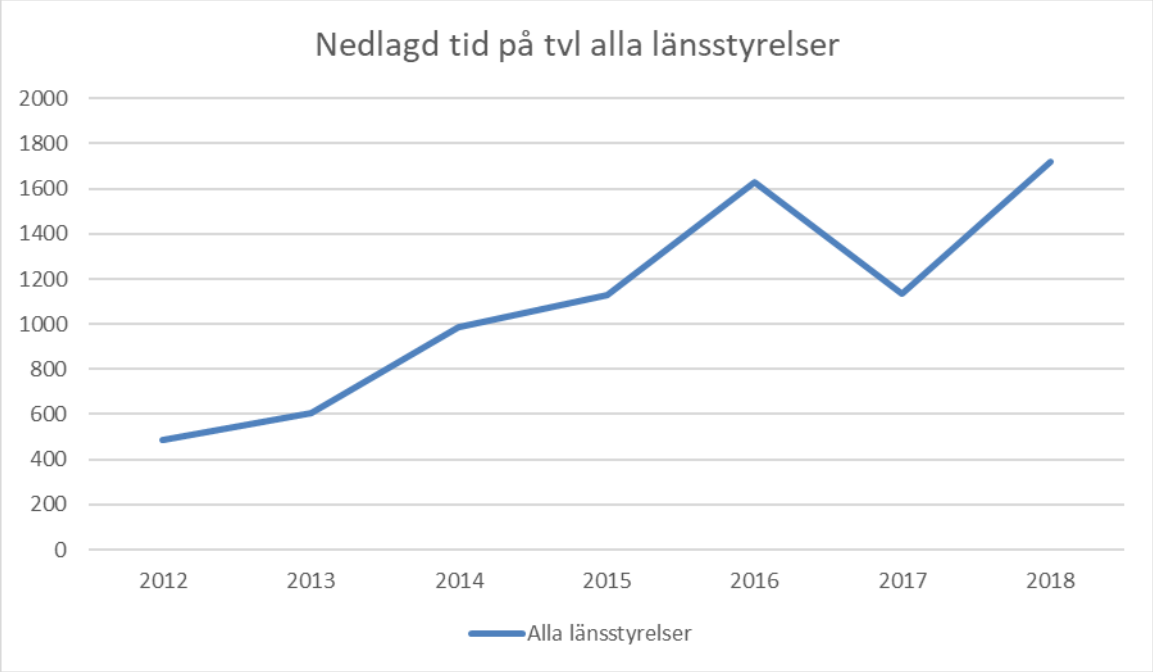

Figur 12. Totalt nedlagd tid (timmar) på TVL. Resultatet över tid beror troligen till viss del på att länsstyrelserna i större utsträckning bokför tiden för TVL. År 2012 lämnade bara knappt hälften uppgifter om nedlagd tid medan det år 2013 endast var tre länsstyrelser som inte lämnade uppgifter och 2014-2018 bara en per år.

I regleringsbrevet för 2018 står det att länsstyrelserna bland annat ska vägleda kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse i ett regionalt perspektiv. Femton länsstyrelser har svarat att man vägleder kring denna fråga och sex att man inte gör det. Jämfört med åren 2016 och 2017 så är det två län fler som väglett på detta sätt 2018. På denna punkt skulle länsstyrelsernas vägledning kunna förbättras ytterligare.

I enkäten fanns en fråga om hur förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning inom området är. Av svaren kunde utläsas att 52 % ansåg sig ha bra förutsättningar och 48 % mindre bra förutsättningar. Jämfört med 2017 har förutsättningarna att ge

tillsynsvägledning förbättrats då endast 33 % av de som svarade på enkäten 2017 ansåg sig ha bra förutsättningar.

Under 2018 lade länsstyrelserna tillsammans ca 1718 timmar på tillsynsvägledning inom små avlopp medan man under 2017 använde ca 1136 timmar, vilket motsvarar en ökning med 51 %. Flera länsstyrelser har dock uppskattat hur mycket tid som lagts ner och en har inte svarat på frågan eftersom man inte tidsredovisar tillsynsvägledning inom små avloppsanläggningar separat.

Flera länsstyrelser betonar att det på grund av stor omsättning av kommunala inspektörer finns behov av mer tillsynsvägledning inom området. HaV:s bedömning är att det behövs möjlighet till utbildning för dessa inspektörer och att behovet är svårt att täcka genom att öka tillsynsvägledningen.

Att göra en uppdelning av länsstyrelserna i godkänd/väl godkänd är inte oproblematiskt då det inte är självklart vilka kriterier som ska användas vid bedömningen. För att bedömningen ska bli mer rättvis finns under respektive länsstyrelse en text som förklarar utförligt vilka aktiviteter som utförts i respektive län (se bilaga 3).

Samlad bedömning avseende strategiskt VA-arbete

Hela HaV:s sammanställning återfinns i bilaga 4. Här följer en kort sammanfattning.

Hur länsstyrelserna arbetar med att stödja kommunerna i deras arbete med att utveckla strategiska va-planer, samt bedriver tillsyn över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster varierar stort. Nedlagd tid varierar från inte alls (två länsstyrelser) till över 1000 timmar (Dalarnas län). Många av länsstyrelserna uppger att kommunerna har tagit fram VA-planer eller håller på och att kunskapen om antalet § 6-områden ökat. Många kommuner har även planer för åtgärdande.

Flera länsstyrelser uppger att man yttrar sig på inkomna planer och svarar på remisser. Många granskar och lämnar synpunkter på framtagna VA-planer och några har regelbundna träffar eller seminarier med kommunerna och försöker stötta och ha en dialog med kommunerna. Ett par länsstyrelser (ex Uppsala och Gotland) har arbetat med att ta fram regionala vattenförsörjningsplaner som kan användas som stöd för kommunernas VA-planer.

Redovisning per län

Frågorna till länsstyrelserna utgick i år främst från länsstyrelsernas regleringsbrev för 2018. (Se frågeformulär i bilaga 1). Med syfte att göra underlaget till uppföljningen för tillsynen som genomfördes 2018 mer kvalitativt ställdes denna gång fler öppna frågor med fritextsvar. För att spegla skillnaden mellan olika tillsynsområden bad vi länsstyrelserna redovisa utvecklingen av den operativa tillsynen samt genomförd tillsynsvägledning uppdelat mellan miljöbalkens kapitel 7 – 14.

När det gäller vägledning har vi inte ställt frågor inom områden där länsstyrelsen ansvar för i princip all tillsyn. Därför ingår inte eventuell tillsynsvägledning som gäller artskydd (kap. 8) och vattenverksamheter (kap 11).

Redovisning per län vad gäller enskilda avlopp och strategiskt VA-arbete finns i bilagorma 3 och 4.

Blekinge

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen ökade när det gäller miljöfarlig verksamhet och vattenverksamheter. Under 2018 rekryterades flera nya handläggare för att på sikt kunna öka den egeninitierade tillsynen inom miljöskydd och vattenverksamhet.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,7 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har under 2018 fördelats mellan miljöskydd (60%) och vattenverksamheter (40%) och använts för exempelvis personalkostnader.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över tre tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 20 timmar under 2018. Det ökade anslaget, 1:11, har använts för länsstyrelsegemensam träff för samverkan och för att öka samsynen och likrikta tillsynen. Detta bedöms leda till en mer likriktad tillsyn av avloppsreningsverk samt tillsynsprojekt av provtagningsrutiner och egenkontroll.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor och återkoppla i ärenden har inga vägledande insatser genomförts.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Löpande och genom Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge.
Samordning	
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Löpande råd och stöd. Information av aktuella frågor från HaV på de två årliga träffarna via miljösamverkan

Det ökade anslaget, 1:11, har använts till att skapa samverkansträff för handläggare av avloppsreningsverk inom länsstyrelserna i Sverige.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Inga kommunbesök eller andra uppföljande insatser har genomförts under 2018.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

En översyn har gjorts av överlåten tillsyn vilket ledde till att Länsstyrelsen 2016 återkallade tillsynen på 6 objekt från Karlskrona kommun.

MILJÖSAMVERKAN

Blekinge har haft ett måttligt deltagande i Miljösamverkan Sverige, MSS, och använder till viss del det material som tagits fram där. Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge anordnar kurser och träffar som länsstyrelsen deltar i.

Dalarna

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller verksamheter som orsakar miljöskador samt vattenverksamheter. Den har minskat för miljöfarlig verksamhet vilket beror på personalomsättning och svårigheter att rekrytera. Kommuner i länet har lämnat tillbaka flera objekt vilket gör att den procentuella tillsynstiden jämfört mot behovet minskat.

Länsstyrelsen har anställt handläggare på både miljöenheten och naturvårdsenheten för att öka kapaciteten inom tillsynsområdet. Dels har det varit fokus på dricksvatten och avloppsfrågor och dels på att öka den totala mängden tillsyn enligt miljöbalken generellt. Länsstyrelsen deltog i Miljösamverkans Sveriges tillsynsvecka som 2019 var koncentrerad på strandskydd, vidare arrangerade Länsstyrelsen en regional tillsynsvecka. Vidare har även handläggningen effektiviserat, tack vare de extra resurserna, genom att ändra på fördelningen av ärenden i handläggargruppen. Det har inneburit att Länsstyrelsen arbetat bort en eftersläpning samt att tid frigjorts för mer tillsyn än tidigare.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,4 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget fördelades mellan naturvårdsenheten (50%) och miljöenheten (50%) för tillsyn enligt miljöbalken. Det har framför allt använts till att anställa fler medarbetare.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över sex tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 100 timmar under 2018. Det ökade anslaget, 1:11, har använts för att rekrytera handläggare med stor erfarenhet av tillsyn av ARV hos kommun. Möjliggör att ingå i nationella samordningsgrupper för att likrikta tillsynen mellan län.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Dalarna genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Ingått som stöd i VA-planering samt stöd till samhällsplanering i planprocesser. Genomfört webbinarium om strandskydd med kommuners bygglovshandläggare m.fl.
Miljöfarlig verksamhet	Miljöskyddsträffar med tema. Deltagit vid tillsynsvecka. Kommunbesök. Regionalt projekt för att minska miljögifter i Dalarnas vatten.
Hälsoskyddsverksamhet	Hälsoskyddsträffar med tema. Kommunbesök.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Miljöskyddsträffar med tema. Kommunbesök. Utbildningar via regional miljösamverkan.
Kemiska produkter	Regionalt projekt för att minska miljögifter i Dalarnas vatten.
Avfall	Delta i övergripande arbete att utforma regionala och lokala avfallsplaner.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Många frågor direkta frågor via mail, telefon. på miljöskyddsträff för alla kommuninspektörer gett information/föreläsning om nyheter på området, viktiga saker för tillsynsmyndighet att beakta, avloppsdirektivet, provtagnings osv
Samordning	Gemensamma mailutskick (information på samverkansyta om nyheter och viktiga saker att tänka på vid tillsyn).
Uppföljning/utvärdering	Vid kommunebsök särskilt följt upp hur kommunen prioriterar tillsynen av avloppsanläggningar.
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Samarbetsyta Miljötillsyn Dalarna, telefon, mail, handläggarträffar, kommunbesök.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts för att ta fram vägledningsmaterial (trycksak, webbinfo), kommunbesök, information till VA-huvudmän, gett kommuner rekommendationer om omprövning av tillstånd. Insatserna bedöms leda till ökad kvalité på provtagning på avloppsreningsverken (ARV), att kommuner prioriterar ARV högt i tillsynen samt en allmän ökad kunskap i länet.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Länsstyrelsen har under året genomfört kommunbesök i Ludvika, Malung/Sälen och Älvdalen. Det uppmärksammades att det saknas resurser (svårigheter att få resurser och även rekryteringsläget är svårt), att små kommuner har svårt att täcka alla kompetensområden och att det förekommer jävssituationer i nämnd och inom förvaltning.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har inte gjort någon översyn av överlåtelser i länet. Överlåten tillsyn följs dock upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har under 2018 deltagit i MSS projekt om kommunuppföljning, grön tillsyn och ekologisk kompensation och använder det material som tagits fram under året.

Länsstyrelsen (ej kommuner) deltar i Mälsam, regional samverkan inom förorenade

områden. Inom miljöskydd pågår diskussioner med Uppsala län.

Gotland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har minskat inom flera områden under 2018. När det gäller skydd för djur- och växtarter har den minskat trots att antalet ärenden minskat jämfört med 2017. För miljöfarlig verksamhet beror minskningen på personalomsättning, sjukskrivning, stora bergtäktsprövningar och att många nya avgiftsbeslut har prioriterats. Minskningen när det gäller verksamheter som orsakar miljöskador beror på att inskolning av ny personal, många undersökningar och bidragsobjekt samt satsning på TVL för att stödja kommuner. En mindre minskning gäller vattenverksamheter troligen orsakad av stora täktprövningar och ökning av den händelsestyrda tillsynen.

För att öka andelen egeninitierad tillsyn har Länsstyrelsen tagit fram en tillsynsplan för MB 2018-2020 där ambitionen har varit att öka den planerade tillsynen. Inom naturvården har tillsynskampanjer inom strandskydd vidtagits. Inom miljöskydd har personalförstärkning skett.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn minskade med cirka 0,2 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget har mestadels fördelats på miljöfarlig verksamhet samt på tillsyn inom skyddade områden. (Dispenser och tillstånd inom skyddade områden). Resurserna har mestadels använts till händelsestyrd tillsyn som kunnat tillmötesgås i större utsträckning än vanligt, samt också anmälningsärenden.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Har ingen tillsyn över tillståndspliktiga avloppsanläggningar.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Gotland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Juristerna har haft TVL inom strandskydd. Vägledning om arter och naturtyper för bygglovshandläggare.
Miljöfarlig verksamhet	Vid två tillfällen har det varit TVL om miljöfarlig verksamhet, bl.a. allmän juridik, masshantering samt enskilda avlopp.
Hälsoskyddsverksamhet	Gemensam kompetensutveckling om buller. Information om nya strålskyddslagen och nya radonstöden.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Handläggarträffar 5 gånger. Två utbildningstillfällen inom förorenade områden.
Avfall	Masshantering inom TVL träff.
Övrigt	TVL inom LAV (lagen om allmänna vattentjänster) genom information.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Särskild satsning på TVL gällande enskilda avlopp enligt uppdrag i RB.
Samordning	

Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Genom att svara på frågor via mail och telefon samt att anordna träffar där föreläsare bjuds in och där det även finns utrymme att diskutera frågor om enskilda avlopp.

Det ökade anslaget, 1:11, (39.372 kr) har använts för en utbildningsdag för kommunens handläggare.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Länsstyrelsen har inte genomfört några kommunbesök under 2018. Detta ska göras inom nästa TVL-cykel.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen planerar att göra en översyn av överlåten tillsyn under 2019.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS strandskyddstillsynskampanj samt deltagit på seminarier. Det material som MSS tog fram under 2018 har använts. I mån av möjlighet deltar Länsstyrelsen i regional miljösamverkan. Den upplevs som en bra kompetensutveckling och som ett stöd i verksamheten.

Gävleborg

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen ökade inom områdena skydd för djur- och växtarter, skyddade områden, jordbruk och annan verksamhet samt avfall. Ökningen möjliggjordes genom en mer välfungerande och rimlig tillsynsplan och anställning av ny personal.

Exempel på egeninitierade insatser som genomförts i länet är tillsyn av alla zoo-butiker, en särskild satsning tillsyn av vilthägn samt fler kontroller och tillsynsbesök jämfört med tidigare år när det gäller gränsöverskridande transporter.

Den egeninitierade tillsynen minskade för vattenverksamheter, men sett ur ett längre perspektiv har stora satsningar gjorts på den egeninitierade tillsynen under 2018. Jämfört med 2017 har tiden dock minskat något.

För att öka andelen egeninitierad tillsyn har Länsstyrelsen till exempel genomfört ett tillsynsprojekt avseende strandskydd i ett av länets naturreservat, tagit fram en tydligare tillsynsplan med specifika åtgärder och ansvarsfördelning samt tidsmål för tillsyn enligt 8 kap. miljöbalken samt deltagit i projektet "Incitament för energieffektivisering.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,5 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget har fördelats mellan naturvårdsenheten (300.000 kr), enheten för natur- och vilt (300.000 kr) samt vattenskydd och enskilda avlopp (500.00 kr). De ökade resurserna har använts till exempelvis tillsynskampanj – strandskydd i Skatöns naturreservat och personalkostnader. I övrigt har pengarna använts för att hantera 12:6 samråd, tillsyn av länets zoobutiker, ökad planerad tillsyn inom artskydd, uppstart av

tillsyn av länets vilthägn samt arbete med att förbättra tillsyn och kontroll i samband med licensjakt efter björn, bl.a. genom arbete med besiktningsstationer, samverkan och informationsspridning. Sätta organisationen för arbetet med vattenskyddsområden. Under året inkom fyra ansökningar om fastställande av vattenskyddsområden. Utveckling av vårt interna samarbete, t.ex. med tillsyn inom LAV.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över tre tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 16 dagar under 2018. Det ökade anslaget, 1:11, har inte använts för detta.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Gävleborg genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	
Miljöfarlig verksamhet	Lantbrukstillsyn - Täktverksamheter - IED, Nya BAT slutsatser för LCP
Hälsoskyddsverksamhet	Yrkesmässig hygienisk behandling.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Länsstyrelsen har under året samarbetat med övriga norrlandslän. Ett av syftena med samarbetet är att länsstyrelserna tillsammans ska kunna erbjuda mer och mer varierad svårighetsnivå på tillsynsvägledningen tillsammans än vad man kan åstadkomma själv. Rent konkret innebär det att samtliga 54 kommuner i de fem nordligast länen erbjudits fyra vägledningstillfällen via Skype (tillsynsmyndighetens verktyg, undersökningar och riskbedömning inklusive riktvärden). Vägledningen har utgjort en del av arbetet att uppfylla den miniminivå för tillsynsvägledning som länsstyrelserna kommit överens om att erbjuda kommunerna. Den initiala utvärderingen visar att samarbetet tagits emot väl bland kommunerna, men att det finns en önskan om att de digitala föreläsningarna ska vara ett komplement och inte helt ersätta fysiska träffar.
Jordbruk och annan verksamhet	Handläggarträff för kommunala miljöinspektörer med fokus på växtnäring och vattenförvaltningsåtgärder kopplat till miljötillsyn vid lantbruk
Avfall	GRÖT-handläggare från Länsstyrelsen i Gävleborg och Stockholm har hållit en gemensam presentation om GRÖT-tillsyn på polisskolan i Solna. Deltagare var trafikpoliser från hela landet.
Övrigt	Kommunbesök utifrån 6 § LAV (2 kommuner) - Handläggarträffar/ seminarium miljöbrott (4 st), tillsammans med kustbevakningen, polis, åklagare och länets kommuner. Artskydd: planering av möten med kommuner (mötena genomförs under 2019), mer delaktighet i planarbetet, kunskapsutbyte med detaljplanehandläggare, informationsspridning i samband med licensjakt efter stora rovdjur.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Fysiska träffar, telefonrådgivning

Samordning	Sammanställning inför avloppsrapporeringen av B-verksamheter till Naturvårdsverket.
Uppföljning/utvärdering	Provtagning av miljögifter i avlopp och recipient i samarbete med vattenförvaltning inför senare utvärdering och presentation av resultat för kommunerna.
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Handläggarträffar 2 st/år - Svara på frågor på telefon och mail.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts för utökad provtagning av miljögifter i avlopp och recipient i samarbete med vattenförvaltning. Resultatet kommer senare att utvärderas och presenteras för kommunerna och VA-bolagen. Resultaten ger ökad kunskap om innehållet i avloppet och hur reningsmetoderna fungerar. Samarbetet gör att fokus hamnar på de frågor som är viktiga för alla intressenter.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Länsstyrelsen har inte gjort några kommunbesök under året.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har gjort en översyn av överlåten tillsyn.

MILJÖSAMVERKAN

Under 2018 deltog Länsstyrelsen i MSS tillsynskampanj gällande strandskydd. Länsstyrelsen använder det material som MSS tog fram under året. Det finns inget uttalat samverkansorgan i länet men samverkan sker ändå i olika konstellationer.

Halland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har minskat när det gäller verksamheter som orsakar miljöskador, vattenverksamheter samt avfall. I övrigt är den oförändrad. Minskningen beror på svårigheter att rekrytera personal för att täcka upp föräldraledigheter eller sjukskrivningar.

På grund av osäkerheten i hur långsiktig förstärkningen skulle bli samt svårigheter att rekrytera personal har planerade insatser för att öka andelen egeninitierad tillsyn inte kunnat genomföras fullt ut.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn minskade med cirka 0,6 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har fördelats i enlighet med behov.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Alla tillsyn är överlåten på kommunerna.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Halland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Kommunbesök med inriktning strandskydd
Miljöfarlig verksamhet	Handläggarträffar med olika fokus och teman.

Verksamheter som orsakar miljöskador	Handläggarträff samt två nyhetsbrev under året
Jordbruk och annan verksamhet	Handläggarträff samt träffar med olika intressentgrupper.
Avfall	Nyhetsbrev utgivet fler gånger under året.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Svar på frågor via mejl och telefon.
Samordning	
Uppföljning/utvärdering	
Annat	Samverkansträffar med kommunerna.
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Deltar vid handläggarträffar samt svara på frågor via mejl och telefon.

Det ökade anslaget, 1:11, har inte använts för detta under 2018.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Falkenberg och Varberg. I en kommun uppmärksammades brister i behovsutredning samt tillsynsplaner.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har inte gjort någon översyn av överlåtelser i länet. Överlåten tillsyn följs dock upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS verksamhet under året och använder det material som tagits fram av MSS. Länsstyrelsen är en aktiv part i Miljösamverkan Halland som i sin tur samverkar med Miljösamverkan Västra Götaland.

Jämtland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat inom området skydd för djur- och växtarter. I övrigt är den oförändrad. Tillsynen är ofta hårt prioriterad, dvs i princip ingen egeninitierad tillsyn.

För att öka andelen egeninitierad tillsyn har Länsstyrelsen försökt prioritera ärenden där exploatering pågår. För naturvården har en ny tillsynsplan tagits fram 2018 avseende åren 2018-2020.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn minskade med cirka 0,3 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har fördelats mellan tillsyn miljöfarlig verksamhet (70%) och naturvård, förutom 12 kap. (30%). De ökade resurserna har använts till att bedriva någon form av tillsyn av främst täkter (avslut av täkt), samt även beta av balanser av inkomna ärenden. Tillsyn biotopskydd, artskydd och strandskydd - varav det sista varit prioriterat.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över elva tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 650 timmar under 2018.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Jämtland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Miljöfarlig verksamhet	Granskning av två kommuners operativa tillsyn enligt miljöbalken.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Länsstyrelsen har informerat om det statliga bidraget för sanering inför bostadsbyggande på regionala träffar med kommunerna, möten med enskilda kommuner. Ett särskilt möte har hållits angående området Frösö Park med deltagande av bland annat Försvarsmakten, Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Fortifikationsverket, Östersunds kommun, Länsstyrelsen och berörda verksamheter på platsen.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Löpande samt generellt vid dag för tillsynsvägledning.
Samordning	Arbetar för att bilda en grupp av miljöskyddsinspektörer hos kommunerna som arbetar för att nå gemensam grund och utbyte, samarbete. Startades och kommer sakta igång.
Uppföljning/utvärdering	I samband med utvärdering av kommunens all operativa tillsyn.
Annat	Föreläggande mot en kommun avseende två anläggningar.
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Tar upp frågan med kommunerna. Initierat ett samarbete mellan kommuner för att få en jämn kompetens och nivå mellan kommunerna, dock något trögstartat.

Det ökade anslaget, 1:11, har möjliggjort för kommunerna att delta i tillsynsvägledningsdag då Länsstyrelsen stod för kostnaderna. En prioritering av uppgifterna till viss del.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Östersund och Ragunda. Vid besöken uppmärksammandes brister när det gäller kostnadstäckning, utförd tillsyn och registerhållning.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har inte gjort någon översyn av överlåtelser i länet. Överlåten tillsyn följs dock upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har använt det material som MSS tagit fram under 2018 samt deltagit i styrgrupp och i projekten kommunal tillsyn, 6 kap. MB, handledning vattenverksamheter, terrängkörning och grön tillsyn. Regional miljösamverkan finns inte i länet men Länsstyrelsen deltar i kontinuerliga möten mellan chefer samt vid tillsynsvägledningsträffar inom olika områden.

Jönköping

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat inom skyddade områden, miljöfarlig verksamhet, verksamheter som orsakar miljöskador samt jordbruk och annan verksamhet. När det gäller verksamheter som orsakar miljöskador har egeninitierad tillsyn på prioriterade objekt ökat med ca 30%. Anledningen är främst tilldelningen av medel som under 2018 var stabil och förutsägbar tack vare dispositionsanslaget. Det har medfört att tillsyn kunnat bedrivas på redan igångstartade objekt samt att det gått att starta upp nya tillsynsaktiviteter. Sommarens torka medförde att den händelsestyrda tillsynen ökade för vattenverksamheter.

För att öka andelen egeninitierad tillsyn har Länsstyrelsen bland annat lagt tid på uppföljning av beslut, arbetat med planerad tillsyn över bl.a. områdesskydd, gjort tillsynsinsatser inom exempelvis strandskydd, verksamheter med vattenutsläpp som påverkar miljökvalitetsnormer för vatten samt avloppsreningsverk.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,2 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har använts till en tjänst för tillsyn inom 7 kap. MB och en tjänst för tillsyn enligt 9 kap. MB. De ökade resurserna har använts till en tillsynsinsats med fokus på strandskydd, mer tid för uppföljning av beslut, ett tillsynsprojekt avseende tillsyn på avloppsreningsverk och en tillsynsinsats på utvalda miljöfarliga verksamheter med påverkan på vattenförekomster där god status inte uppnås.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över 27 tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 818 timmar under 2018. Det ökade anslaget, 1:11, har använts till ett tillsynsprojekt där Länsstyrelsen besökt varje huvudman och minst ett avloppsreningsverk i varje kommun. Fokus för projektet var efterlevnad av "avloppsföreskrifterna".

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Jönköping genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Tillsynsvägledningsträff med handläggare på kommuner avseende prövning av strandskyddsdispenser. Kommunbesök kring överlåtelse av tillsyn över vattenskyddsområden beslutade av länsstyrelsen.
Miljöfarlig verksamhet	Deltagande i miljösamverkan Jönköpings projekt att ta fram vägledning och checklistor för verkstadsindustri/ytbehandlingsverksamheter. Handläggarträff med länets kommunala miljö- och hälsoskyddsinspektörer. En särskild

	täkt tillsynsutbildning inför kommunalt övertagande av tillsyn.
Hälsoskyddsverksamhet	Handläggarträff med länets kommunala miljö- och hälsoskyddsinspektörer.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Hålla databasen vägledande rättsfall uppdaterad. Utbildning i innovativa åtgärdstekniker i tillsynen. Utbildning i MIFO Fas 1. Kommunhandläggarträff. Uppföljning av kommunernas tillsyn (5 kommuner). Kommunsamråd.
Jordbruk och annan verksamhet	Ej aktuellt i Jönköpings län.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Svarar på frågor ang. verk 200-2000 pe.
Samordning	Planeras inför 2019 (handläggarträff med kommunerna).
Uppföljning/utvärdering	Har inte skett specifikt för ARV men uppföljning av kommunernas tillsyn sker årligen (4 kommuner per år).
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Handläggarträffar, rådgivning, svara på frågor till inspektörer.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts till utökad tillsyn av tillståndspliktiga avloppsreningsverk.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Uppföljning har skett vid 5 kommuner avseende 10 kap. (Eksjö, Jönköping, Habo/Mullsjö, Tranås och Värnamo). Uppföljning har skett vid tre kommuner avseende övergripande organisation o resurser (Vetlanda, Vaggeryd och Habo/Mullsjö kommuner). Vid dessa besök användes Miljösamverkan Sveriges nya mall.

Kommunernas behovsutredningar visar ofta på bristande resurser inom områdena hälsoskydd, enskilda avlopp och förorenade områden. Länsstyrelsen anser dock att de sett en utveckling åt rätt håll vad gäller resurser för hälsoskydd. avgiftsintäkterna för hälsoskyddstillsyn ökar också. Jäv både vad gäller nämnd och förvaltning har uppmärksammats. Vid ett par tillfällen är det räddningstjänst som finns i samma nämnd och på andra ställen är förvaltningen för drift av verksamhet samma som tillsynsmyndighet. Det senare har efter länsstyrelsens besök åtgärdats. En kommun har köpt in tjänsten av en annan kommun att bedriva tillsyn av räddningstjänsten. (Exemplen ovan avser besök 3 år tillbaka i tiden.)

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har tagit nya beslut för en majoritet av kommunerna under hösten 2018. De nya besluten började gälla 1 januari 2019. Överlåten tillsyn följs upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS projekten stärkt grön tillsyn, checklistor till Nikita, enklare samråd och uppföljning av kommunernas tillsyn. De har också ingått i MSS styrgrupp, haft en projektledare anställd på 50 % samt ingått i referensgrupp för projekt

om ekologisk kompensation samt terrängkörning. Det material som MSS tagit fram under 2018 har använts till viss del.

Länsstyrelsen sitter i styrgrupp för miljösamverkan i Jönköpings län samt har deltagit i projekt om masshantering, verkstadsindustri och ytbehandlingsverksamhet.

Kalmar

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen var oförändrad inom alla tillsynsområden under 2018. Under året har Länsstyrelsen byggt upp kompetens, deltagit i utbildning om grön tillsyn och varit mer aktiva i handläggarträffar för att förbereda inför 2019. Länsstyrelsen har under 2018 också tagit fram en uppdaterad tillsynsstrategi för arbetet med länsstyrelsens arbete med egeninitierad tillsyn. I strategin har det förutom en plan för länsstyrelsens tillsynsobjekt även hjälpmedel för kommunerna att arbeta med egeninitierad tillsyn. Regionala mål för förorenade områden har tagits fram som konkretiserar att takten på efterbehandlingen måste öka. Den nationella TVL-gruppen tog fram ett vägledningsmaterial för kommunernas arbete med egeninitierad tillsyn. Länsstyrelsen har läst sig in på materialet och börjat implementera det i länets kommuner. Båda dessa insatser kommer öka takten från 2019 och framåt.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 1,2 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Länsstyrelsen har inte redovisat hur det ökade anslaget för tillsyn har fördelats mellan olika tillsynsområden.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över fyra tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 140 timmar exklusive tid för rapportering till Naturvårdsverket och EU-kommissionen. Det ökade anslaget, 1:11, har använts till tillsynsbesök i 3 kommuner med inriktning på kommunalt strategiskt VA-arbete samt kommunernas åtgärdstakt avseende bland annat enskilda avlopp.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Kalmar genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Miljöfarlig verksamhet	Tillsynsvägledningsdagar täkter, enskilda avlopp samt lantbruk.
Hälsoskyddsverksamhet	Tillsynsvägledningsträff med tema hälsoskydd för miljö- och hälsoskyddshandläggare. Deltagande i årets hälsoskyddsträff för länsstyrelser och miljösamverkan på Folkhälsomyndigheten.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Kommunbesök hos Kalmar och Nybro, TVL-dag med workshop om ansvar, framtagande av tillsynsstrategi, Nätverksmöte 11 april nedlagda kommunala deponier, arbete med hemsidan – uppdaterad information, tydligare, klarspråk, anpassad.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	
Samordning	
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Telefon, mail, fysiska tillsynsvägledningsträffar.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts för finansiering av en kunskapsdag för länets miljöinspektörer avseende enskilda avlopp, där bl a ett nytt GIS-verktyg introducerades.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Länsstyrelsen har genomfört kommunbesök i Kalmar och Nybro när det gäller EBH-tillsyn och enskilda avlopp. Uppföljning har också genomförts genom en enkät som skickats ut till länets samtliga 12 kommuner. Detta som förberedelse till den tillsyn som kommer att utföras under 2019 i enlighet med MSS vägledningspaket om kommuntillsyn. Endast 2-3 kommuner ska besökas första året. Alla ska besökas inom en mandatperiod.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har inte gjort någon översyn av överlåtelser i länet.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS projektgrupp "checklistor" och även varit aktiva när det gäller att ta del av informationstillfällen och material som rör projektet kommuntillsyn. Det material som MSS tagit fram under 2018 har använts till viss del. Länsstyrelsen har deltagit i regional miljösamverkan när det gäller tillsyn över dagvatten och enstaka vattenskyddsområden.

Kronoberg

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller skyddade områden, miljöfarlig verksamhet och verksamheter som orsakar miljöskador. Tillsyn har bedrivits av reservatsföreskrifter avseende förbud mot vattenskoter i naturreservatet i Helgasjön. För miljöfarlig verksamhet har antalet egeninitierade tillsynsbesök ökat från 33 under 2017 till 52 för 2018. Tio av besöken har gjorts inom det nationella projektet Incitament för energieffektivisering. Även om det skett en ökning är behovet mycket större, och den stabila bemanningen har gjort att den egeninitierade tillsynen ökat. När det gäller verksamheter som orsakar miljöskador har en stabil bemanning lett till att Länsstyrelsen kunnat arbeta med tillsyn mer effektivt. Insatserna när det gäller vattenverksamheter har ökat tidsmässigt. Den egeninitierade tillsynen är dock oförändrad eftersom insatserna mer har baserats på förebyggande tillsyn och information samt effektivisering av tillsynen. Arbetet med information och vägledning på grund av torkan har prioriterats.

Den ökade resurstilldelningen för miljötillsyn har inneburit att egeninitierad tillsyn har kunnat bedrivas avseende efterlevanandet av reservatsföreskrifter. Genom bättre planering, struktur och löpande uppföljning har den egeninitierade tillsynen av miljöfarlig verksamhet ökat. Länsstyrelsen har kunnat utöva egeninitierad tillsyn av vattenverksamheter endast då Havs- och vattenmyndigheten har beviljat extraanslag till

arbetet. Under året har mycket tid använts för förebyggande arbete som information och dialog med verksamhetsutövare.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 1,5 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det har funnits ett stort glapp mellan tillsynsbehovet och faktiska resurser, så det ökade anslaget för tillsyn har använts för att stärka upp inom framförallt tillsyn miljöfarliga verksamheter och grön tillsyn. Resurserna har använts till egeninitierad tillsyn i naturreservat samt att slutföra gamla tillsynsärenden inom hela gröna området. Mer egeninitierad tillsyn inom miljöfarliga verksamheter framförallt med anledning av återtag av tidigare överlåtna miljöfarliga verksamheter i en kommun, Markaryd, samt mer tillsynsvägledning i form av samordningsmöten inom miljöfarliga verksamheter, presidieträffar och avloppsträffar.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 240 timmar; 8 anläggningar a 30 timmar. Det ökade anslaget, 1:11har lett till att samtliga verksamheter fått ett årligt besök. Det har också funnits tid att granska kvartalsrapporter och miljörapporter. Detta har lett till bättre dialog med verksamhetsutövarna, och bättre, mer likvärdig tillsyn. Tid för kompetensutveckling har funnits.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Kronoberg genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Kommunbesök i två av länets kommuner. Aktiv personlig kontakt med strandskyddshandläggare i länets samtliga kommuner.
Miljöfarlig verksamhet	Ordnat träff för miljöhandläggare/ inspektörer med polis och miljöåklagare, skickat ut nyhetsbrev, deltagit på träffar inom den regionala miljösamverkan (Miljösamverkan Kronoberg/Blekinge) (avlopp samt miljöfarliga verksamheter).
Verksamheter som orsakar miljöskador	Startat upp nätverk för förorenade områden inom miljösamverkan Kronoberg/Blekinge, anordnat studiebesök vid en sanering, besök i kommuner för att gå igenom potentiella bostadssaneringsbidrag. Anordnat en PFAS dag med kompetenshöjande insatser.
Avfall	Deltagit på handläggarträff där avfallsfrågor kommunicerats ut till kommunala handläggare.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	I huvudsak genom tillsynsvägledning över telefon genom riktade frågor från kommunerna
Samordning	En rapport över hur kommunerna arbetat med enskilda avlopp har tagits fram under 2018, och presenterats för kommunernas inspektörer, presidier samt skickats till kommunernas miljökontor eller motsvarande.
Uppföljning/utvärdering	En rapport över hur kommunerna arbetat med enskilda avlopp har tagits fram under 2018, och

	presenterats för kommunernas inspektörer, presidier samt skickats till kommunernas miljökontor eller motsvarande
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Har gjorts en enkät och sammanställning av kommunernas tillsyn som resulterat i en rapport. Denna har kommunerna fått del av. Deltagit på nätverksträff för kommunernas avloppshandläggare, där länsstyrelsen presenterat resultat av enkät samt kopplingen till vattenförekomster. Informerat nämndernas presidier om resultat kopplat till vattenförekomster.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts för att ta fram en rapport för att visa hur kommunerna arbetat med enskilda avlopp samt VA- planer. Detta syftar till att visa kommunernas läge i förhållande till övriga, samt att visa vilka vattenförekomster som kommunen påverkar. Rapporten har presenterats på avloppsträff för kommunala avloppshandläggare, på presidieträff samt skickats ut till kommunernas miljökontor eller motsvarande. Detta bedöms leda till bättre riktade insatser, en god grund för kommunernas arbete och likvärdig tillsyn. Ett resultat är förhoppningsvis också en ökad åtgärdstakt samt ökad kostnadstäckning för kommunernas arbete med enskilda avlopp. En kommun har initierat en avloppsinventering sedan rapporten, och den sista kommunen är på gång att fatta beslut om inventering 2019. Även kompetensutveckling för länsstyrelsens handläggare har genomgåtts, för att kunna ge bättre vägledning och tillsyn framgent.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Uppvidinge och Lessebo. Vid besöken har uppmärksammats att det finns erfarna handläggare med många års erfarenhet. Konstaterade brister är avsaknad av beslutad resursbehovsutredning och tillsynsplan.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har överlåtit tillsyn till fyra kommuner i länet. Alla beslut är uppdaterade efter att miljötillsynsförordningen trädde i kraft.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har under året deltagit med en person i styrgruppen, en person i arbetsgruppen för projektet ”Enklare 12:6-tillsyn”, en person i referensgruppen för projektet ”Biotopskydd-var går gränsen för skada?” Det material som MSS tagit fram under året används.

Länsstyrelsen är delaktig i styrgrupp för regional miljösamverkan tillsammans med kommunernas miljöchefer, samt deltar på de träffar som finns för olika branscher: Länsstyrelsen har deltagit och tillsammans med Miljösamverkan anordnat utbildningen ”Bemötande och kommunikation” samt varit med att arrangera tillsynsträff med polis/åklagare/länsstyrelser och kommuner

Norrbotten

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har på grund av ökade resurser ökat när det gäller miljöfarlig verksamhet och verksamheter som orsakar miljöskador. I övrigt är den oförändrad. Naturmiljöenheten har anställt en person till i handläggargruppen, vilket

frigör mer tid för tillsyn. Miljöskyddsenheten har anställt en person vilket har medfört att tillsynen kunnat ökas. I fält har tillsyn på barmarkskörning varit prioriterat.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,3 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har använts för att anställa handläggare på naturmiljöenheten och miljöskyddsenheten. Resurserna har bland annat gått till att använda helikopter vid tillsyn för att på ett mer effektivt sett bedriva tillsyn över stora områden och svårtillgängliga områden i väglöst land.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över tre avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 16 timmar. Det ökade anslaget, 1:11, har använts för att läsa alla miljörapporter.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Norrbotten genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Uppföljning av kommunernas tillsyn samt överlåtelser av tillsyn.
Miljöfarlig verksamhet	Tillsynsdagar.
Hälsoskyddsverksamhet	Tillsynsdagar.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Gävleborg och Jämtland har under 2018 inlett ett samarbete med gemensam tillsynsvägledning via skype inom efterbehandling av förorenade områden. I samband med ett seminarium har kommunerna i Norrbotten blivit inbjudna till workshop på plats hos Länsstyrelsen. Utbildningsnivån har varierat med tanke på att deltagare har olika kunskapsnivå och TVL-behov. Detta gemensamma TVL-samarbete har medfört att kommunerna i Norrbotten blivit erbjudna fyra TVL-tillfällen under 2018. Totalt deltog 10 personer på plats vid workshopen och miljöinspektörer från 11 av länets 14 kommuner har deltagit vid ett eller flera tillfällen på skype. Alla skype-seminarier spelas in och kan dessutom ses i efterhand.
Kemiska produkter och biotekniska organismer	Tillsynsdagar.
Avfall	Tillsynsdagar.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Hjälper till att tolka lagstiftning.
Samordning	
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Besvarar mail och telefonsamtal som rör lagstiftning och vattenförvaltning.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts för att arbeta med miljörapporterna.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

I samband med stadsflytten i Kiruna kommer delar av den nya staden att anläggas på sandmagasinet från gamla Tuolluvaara gruva över vilket länsstyrelsen enligt tidigare överenskommelse har tillsynsansvar. Med anledning av den planerade nya markanvändningen har samtal förts med miljökontoret, Kiruna kommun, om att överlåta tillsynen.

När det gäller verksamheter som orsakar miljöskador begär Länsstyrelsen in uppgifter från kommunerna om de undersökningar och åtgärder som genomförts under året.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har inte gjort någon översyn av överlåtelser i länet.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i arbetsgrupp för terrängkörning i barmark, deltagit i webbinarium angående lantmäteriets VIC-natur och 6 kap MB. Det material som MSS tagit fram under året används till viss del. Det finns ingen regional miljösamverkan i Norrbotten.

Skåne

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har, tack vare förstärkning av tillsynsresurser 2018, ökat inom alla områden utom jordbruk och annan verksamhet. Det ökade anslaget för tillsyn har gjort det möjligt att bedriva egeninitierad kemikalietillsyn (projekt kring utfasning och förvaring), att bedriva tillsynsprojekt kring masshantering, att bedriva uppströmsarbete avseende hantering av avfall, att genomföra fler oanmälda/anmälda tillsynsbesök på IED-anläggningar, att i samverkan med NOA genomföra riktade tillsynsinsatser avseende cites-tillsyn och att ingå i nationella tillsynsprojekt ”grön tillsyn” inom Miljösamverkan Sverige. Tillsynen av vattenkraft och dämmen har också utökats främst tack vare de nya pengar för ändamålet som kom från 2017 via Hav.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 2,4 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Budgetpropositionen 2018 (BP2018) innehåll utökade medel till länsstyrelserna motsvarande 40 mkr för ”miljötillsyn”. Länsstyrelsen Skåne erhöll 3 360 kkr exkl. OH. Budgetförstärkningen har använts för att förstärka organisationen med 4,5 åar och har bidragit till ökad tillsyn av miljöfarlig verksamhet, tillsyn av skyddade områden och artskydd samt samråd inför miljöprövning.

BP 2018 innehöll dessutom en tillfällig utökning av länsstyrelsernas förvaltningsanslag med 50 mkr per t.o.m. år 2021 för ökat dricksvattenskydd. Länsstyrelsen Skåne erhöll 4200 kkr exkl. OH. Budgetförstärkningen har använts för att förstärka organisationen med 4 åar samt ökad driftbudget för konsulttjänster och har bidragit till ökad tillsyn avseende vattenskyddsområde, kortare handläggningstider i anslutning till föreskrifts-arbete gällande vattenskyddsområde, kartläggning av grundvattenuttag och tillsynsvägledning.

BP 2018 innehöll även en utökning med 10 mkr (1:4 NV) för länsstyrelsernas tillsyn av förorenade områden. Länsstyrelsen Skåne erhöll 1 500 kkr exkl. OH. Medels-förstärkningen har använts för att förstärka organisationen med 1,5 åar och har bidragit till att fler förorenade områden kan åtgärdas inom ramen för verksamhetsutövarens egna

finansiering och ökad tillsynsvägledningen till kommunerna. Den torra sommaren och låga flöden i vattendrag gjorde att tillsyn genomfördes för att stoppa miljöskadliga bevattningsuttag från små vattendrag.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn uppskattar Länsstyrelsen till 900 timmar för 27 tillståndspliktiga avloppsreningsverk, exklusive prövning, TVL, interna möten, samt avloppsrapporteringen. Utöver den operativa tillsynen ger vi även mycket stöd till Prövningsenheten vid tillståndsprövning av ARV. Tack vare det ökade anslaget, 1:11, har Länsstyrelsen kunnat öka tillsynen. Men enligt Miljösamverkans Sveriges modell är behovstäckningen endast på knappt 47%.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Skåne genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Vägledning och möten kring regelverket för strandskydd, utökat strandskydd och LIS-områden, vägledning och möten kring biotopskydd alléer samt biotopskydd vid bredbandsutbyggnad, vägledning om ekologisk kompensation.
Miljöfarlig verksamhet	Länsmiljöchefsträff med omvärldsbevakning, vägledning kring EU-rapportering gällande avloppsvatten, vägledning/seminarier och TVL-infoblad om schaktmassor, vägledning/möten om minerallagen/miljöbalken provborrning, vägledning kring tillsyn inom vattenskyddsområden, seminarier om avfallsförebyggande arbete, vägledning om klimatanpassning, vägledning om utbyte av farliga kemiska produkter och avfallslagring, bildande av kemikalienätverk.
Hälsoskyddsverksamhet	Hälsoskyddsdag inom ramen för miljösamverkan Skåne, webbplattform för kemikaliesmarta skolor och förskolor.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Grundutbildning tillsyn förorenade områden, kommunbesök, vägledning om schaktmassor, vägledning i enskilda saneringsärenden.
Jordbruk och annan verksamhet	Vägledning kring orienteringsverksamhet i skyddade områden, alléer i tätorter och bredbandsutbyggnad.
Kemiska produkter och biotekniska organismer	Bildat ett kemikalienätverk, framtagande av checklistor för utfasning av farliga kemiska ämnen och hantering/lagring av kemiska produkter, vägledning kring nya föreskrifter om cisterner, utvecklat webbplattform www.kemikaliesmartskane.se .
Avfall	Tillsynsvägledning kring schaktmassor, seminarium om masshantering.
Övriga områden	Deltagande i olika projekt inom ramen för Miljösamverkan Skåne (dagvatten, kemikaliesmart skola och förskola, hälso- och miljörelaterad övervakning, mm) se www.miljosamverkanskane.se.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.

Stöd och råd	Tillsynsvägledning för kommunerna i länet har ökat. TVL-dag för kommunernas inspektörer, avloppsrapportering NFS 2016:6, yttrande över C-anmälningar/anmälan om ändring av tillståndspliktiga verksamheter, granskning av miljörapporter.
Samordning	Avloppsrapportering NFS 2016:6
Uppföljning/utvärdering	Under 2019 kommer kommunernas arbete med NFS 2016:6 att sammanföras med Länsstyrelsens projekt för att vi ska kunna få en lägesbild hur det ser ut i länet.
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Under 2018 genom att svara på frågor från enskilda kommunala miljöinspektörer. Vägledning har även skett i samband med möten kring strategisk VA-planering.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts till förstärkning av 50% handläggare tillsyn ARV och 50% LAV/enskilda avlopp. Länsstyrelsen har genomfört en TVL-dag för de kommuner i länets som bedriver tillsyn på tillståndspliktiga ARV.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Söderåsens miljöförbund som utgörs av Klippan, Perstorp, Svalöv, Bjuv, Örkelljunga kommuner.

Vid kommunbesöken har Länsstyrelsen uppmärksammat risk för jäv på grund av sammanslagning av förvaltningar och nämnder, risk för beroendeställning och svårighet att utöva ett opartiskt tillsynsarbete till följd av anställningsförhållanden, risk för otillbörlig påverkan till följd av att enskilda politiker sitter på dubbla stolar, svårigheter att upprätthålla kompetens vid tillsyn på fåtal tillsynsobjekt inom processtunga verksamheter samt ökad politisk vilja till övertagande av tillsyn för att finansiera verksamhet och ha kontroll över tillsynen. Vidare bristande samordning av tillsyn inom samma vattenförekomster och att strandskyddstillsynen är ofta separerad från annan miljöbalkstillsyn och ingår då inte i behovsutredning, kompetensinventering, tillsynsplan mm. Goda exempel är Miljöförbund som genom sammanslagningen erhåller en ökad kompetens och möjlighet till effektivisering

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen lät genomföra en länsövergripande genomlysning av samtliga överlåtelsebeslut åren 2013-2015. Besluten uppdateras numera löpande varje gång en kommun begär överlåtelse av tillkommande tillsynsobjekt under året har reviderade överlåtelsebeslut antagits gällande Kristianstad, Sjöbo, Helsingborg, Landskrona, Höganäs och Söderåsens miljöförbund. Överlåten tillsyn följs upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit MSS projekt avseende uppföljning och utvärdering av kommunal tillsyn, grön tillsyn, nationell samordningsgrupp avloppsreningsverk, tillsyn och miljökvalitetsnormer för vatten samt ekonomisk säkerhet vid tillståndsprövning.

I Skåne finns Miljösamverkan Skåne. Länsstyrelsen deltar som ordförande och finansierar en projektledare på halvtid. Därutöver medverkar Länsstyrelsen i de tillsynsprojekt och kompetensinsatser där de ser möjlighet eller behov.

Stockholm

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller miljöfarlig verksamhet, vattenverksamheter och avfall. Antalet planerade tillsynsbesök av miljöfarlig verksamhet har ökat jämfört med tidigare år och Länsstyrelsen ser en trend att den egeninitierade tillsynen ökar. Den egeninitierade tillsynen av vattenverksamheter har ökat något under 2018. Länsstyrelsen har genomfört den planerade tillsynen på de stora infrastrukturprojekten, ökat tillsynen med avseende på dammsäkerhet i enlighet med de riktlinjer som finns samt genomfört ett mindre tillsynsprojekt under sommaren om vattenuttag för bevattning av golfbanor. Länsstyrelsen har vidare ökat tillsynen av exportörer, i hamnar, vid järnväg och på verksamheter. Antal ärenden var 56 stycken för 2018 jämfört med 22 stycken för år 2017.

Den egeninitierade tillsynen minskade när det gäller skyddade områden samt skydd för djur- och växtarter. Minskningen inom dessa områden beror på att arbete för att minska ärendebalanser inom bl.a. tillsynsärenden generellt har prioriterats samt på personalomsättning.

Inom flera områden har handläggare anställts för att bl.a. minska ärendebalanser inom såväl prövning som tillsynsärenden, vilket på sikt bör kunna ge utrymme till egeninitierad tillsyn. Tillsynen när det gäller miljöfarlig verksamhet har deltats upp i tillsyn och prövning vilket har inneburit möjlighet att fokusera mer på tillsyn än tidigare år. Under 2018 gjorde Länsstyrelsen en genomgång av tillsynsansvar avseende prioriterade förorenade områden för att under 2019 initiera det systematiska tillsynsarbetet.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 2,9 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har fördelats enligt följande. Miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet 2,6 Mkr, naturvård 1,5Mkr, MKN vatten (ärendestöd) 0,4 Mkr, förorenade områden, (ärendestöd) 0,4 Mkr och juriststöd 1,0 Mkr.

Resurserna har använts till att förstärka tillsynen av vattenverksamhet, för framför allt tillsyn av stora infrastrukturprojekt och även för att minska ärendebalanserna. Tack vare ökade resurser har ärendebalansen för anmälningsärenden minskat med 60%. För miljöfarlig verksamhet har förstärkningen gjort att insatser genomförts för att minska antalet äldre ärenden och att fler planerade tillsynsbesök har gjorts. Ett ärendestöd för sakområdena förorenad mark och MKN-vatten i tillsynen av vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet. Vad gäller tillsynen inom naturvården har ytterligare handläggare har anställts för att bl.a. minska ärendebalansernas vad gäller såväl prövning som tillsynsärenden. Minskade ärendebalanser avses ge utrymme för höjd ambitionsnivå inom tillsynen. Det kan dock förväntas ta viss tid för åtgärderna att slå igenom, inte minst på grund av att ärendeinströmningen generellt har varit hög de senaste åren inom naturvården.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn uppskattar Länsstyrelsen till 80 dagar för tillsynsbesök enligt tillsynsplanen på två av sex anläggningar, kvalitetssäkra inrapporterade data för år 2016, granska samtliga miljörapporter och rapporter från periodisk besiktning, rådgivande mejl och telefonsamtal. Den varma sommaren innebar klagomålsärenden om luktstörningar, löpande handläggning av inrapporterade driftstörningar och bräddningar. Det ökade anslaget, 1:11, har använts till den

fördjupade granskning som följde av Naturvårdsverkets begäran om uppgifter för rapporteringen enligt avloppsdirektivet 91/271/EEG för år 2016, ökad kvalitetssäkring och bättre kännedom om kraven i föreskrifterna. Ingen anläggning riskerar överträdelse enligt direktivet.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Stockholm genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Under våren hölls en kommunekologkonferens som syftar till erfarenhetsutbyte mellan länets kommunekologer samt vägledande utbildning (föreläsningar) utifrån olika teman. Under hösten anordnades ett öppet hus riktat till kommunerna för möjlighet att lyfta olika frågor inom områdesskydd.
Miljöfarlig verksamhet	Länsstyrelsen har under våren haft en handläggarträff för kommunerna i länet för att ge vägledning inom avfall och masshantering. En samverkansträff mellan polis, åklagare, kommuner och Länsstyrelsen har hållits under hösten. På träffen fokuserade vi på hur vi ska hantera miljöbrott. På mötet föreläste expert från Nationellt forensiskt centrum, NFC, om bevissäkring. År 2018 besökte handläggare från Länsstyrelsen Botkyrkas miljökontor för att vägleda miljökontoret i frågor om efterbehandling av täkt, vattenskydd, avfallsverksamheter och massahantering. Under året har Länsstyrelsen svarat på ett stort antal frågor via mejl och telefon från kommunerna i länet.
Hälsoskyddsverksamhet	Länsstyrelsen har en styrande och sammanhållande roll i Bullernätverket, som är ett nätverk för bl.a. länets kommunala handläggare. Under 2018 genomfördes tre handläggarträffar: buller i planprocessen, seminarium om lågfrekvent buller samt seminarium om mångfunktionella bullerskydd. Länsstyrelsen är även involverade i Hälsoskyddsnätverket och under våren hölls ett seminarium om inomhustemperatur som Länsstyrelsen anordnade.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Fokus under 2018 har främst varit olika typer av utbildningar både för länets kommuninspektörer men även i en Mälarlänssamverkan för både kommuninspektörer inom ett flertal län men även medarbetare på Länsstyrelserna. Länsstyrelsen har haft följande utbildningar inom förorenade områden: Utbildning om provtagning och riskbedömning samt en tvådagarsutbildning i samarbete med Länsstyrelserna i Mälardalen, Dalarna och Gotland som syftade till att ge ökad kunskap inom juridik, miljöbrott, provtagning och riskbedömning av sediment, m.m. Även en utbildning i beräkningsverktyget för platsspecifika riktvärden har hållits under hösten. Därutöver har Länsstyrelsen anordnat en rad olika handläggarträffar samt utfört kommunbesök där det dels har varit fokus på kommunernas tillsyn men även funnits utrymme för tillsynsvägledning. I samverkan med Miljösamverkan Stockholms län har det även anordnats föreläsning om förorenade områden i fysisk planering.
Kemiska produkter och biotekniska organismer	Länsstyrelsen medverkar i Kemilänken, som är ett nätverk som består av representanter från

	Länsstyrelsen, kommunerna i länet samt vatten- och avloppsreningsverken. Under 2018 anordnade Länsstyrelsen med andra aktörer ett halvdagsseminarium med fokus på tillsyn över cisterner men även lagstiftningen kring brandfarliga varor.
Avfall	Under våren anordnades en handläggarträff för kommunerna med fokus på avfall och masshantering. Under året har Lämsstyrelsen svarat på många frågor via mejl och telefon från kommunerna i länet. Trenden är att frågorna har ökat framför allt vad gäller avfall och masshantering.
Övriga områden	Under 2018 har Länsstyrelsen också förbättrat sin externa webbplats, med fokus på tillsynsvägledning. Arbetet kommer att fortsätta under 2019.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP
Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Tillsynsvägledningen har främst rört de nya föreskrifterna NFS2016:6 och kraven på att rapportera bräddningar från ledningsnätet, samt hur arbeta för att minska andelen tillskottsvatten. Länsstyrelsen arrangerade två vägledningsdagar där den ena, den 12 februari, handlade om miljörapport och kvalitetsgranskning och den andra, den 10 april, om tillskottsvatten. Länsstyrelsen har löpande besvarat inkommande telefon- och mejlfrågor, där kvalitetssäkringen av 2016 års data inför rapportering till EU har orsakat många frågor.
Samordning	Länsstyrelsen samordnade utskicket av och svaret till Naturvårdsverkets begäran om uppgifter för rapporteringen enligt avloppsdirektivet 91/271/EEG för år 2016. (dnr 559- 49492-2017 under januari samt 559-9015-2018 april-maj). Länsstyrelsen har även deltagit i regionalt slamsamråd som samordnar, följer upp och stöttar kommunernas uppströmarbete och hållbar slamhantering samt i regional va-samverkan inom vas-rådet, där årets fokus dock har varit den nya regionala vattenförsörjningsplanen.
Uppföljning/utvärdering	Länsstyrelsen har skickat ut en webbenkät om kommunernas tillsyn på små och stora avloppsanläggningar. Enkäten omfattade även uppföljning av överlåtna objekt. De kommuner som har tagit över tillsynen för B-anläggningar genomför enligt enkätsvaren regelbundna tillsynsbesök på de aktuella anläggningarna. Samtliga anläggningar i länet efterlever avloppsdirektivet 90/271/EEG. Däremot behöver vissa anläggningar, inklusive Länsstyrelsens egna objekt, tillses så att de följer de nya kraven på inkommandekontroll (NFS2016:6).
Annat	Länsstyrelsen granskar inkomna anmälningsärenden av C-verksamheter för att bedöma om anmälan bör tillståndsprövas. Under året inkom två anmälningsärenden om avloppsreningsverk.
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Genom att svara på frågor via mejl och telefon Genom att anordna vägledningsträffar för kommunerna där det finns utrymme att ta upp

	frågor om enskilda avlopp. Årets tema var markbaserad rening och risk för grundvattenpåverkan. Annat: Länsstyrelsen administrerar en e-postlista till länets kommuner för att uppmärksamma om nyhetsbrev från HaV eller annat av intresse. Under hösten skickade Länsstyrelsen ut en webbenkät för att följa upp kommunernas tillsyn. Den ger underlag till mer riktad vägledning till de kommuner som behöver det. Vid samråd om va-planer vägleder Länsstyrelsen om hur va-planen kan bidra till stöd vid tillsyn och tillståndsgivning. Länsstyrelsen ger råd, bland annat om vattentjänstlagen, till kommunerna i samband med samråd om berörda översiktsplaner och detaljplaner.

Det ökade anslaget, 1:11, har möjliggjort de två vägledningsträffarna och satsningen på rapporteringssamordning och projekt. Insatserna har dels lett till ökad kännedom om de nya föreskrifterna, framförallt för de kommuner med enbart ledningsnät som nu ska lämna respektive granska miljörapporter (verksamhetsutövare respektive tillsynsmyndigheter), dels hjälp att tolka begreppet maximal genomsnittlig veckobelastning, dels underlättat informationsöverföring kommunerna emellan och mot länsstyrelsen genom att vi upparbetat kontaktpersoner. 19 av 21 ”ledningsnätskommuner” har lämnat miljörapport via SMP år 2017.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Värmdö, Danderyd, Sollentuna, Sundbyberg, Upplands-Bro och Värmdö. Länsstyrelsen har även genomfört en webbenkät om kommunernas tillsyn på små och stora avloppsanläggningar, inklusive överlåtna objekt.

Vid besöken har bland annat följande uppmärksammats. En kommun har påbörjat ett arbete med att ta fram ny handlingsplan enligt vägledningsmaterial från länsstyrelserna om förorenad mark. En kommun inventerar nedlagda och pågående verksamheter. Uppföljningen visar att de kommuner där tillsynen av tillståndspliktiga reningsverk har överlåtits gör regelbundna tillsynsbesök på anläggningarna. Två kommuner inom länet saknar en plan för tillsynen av små avlopp. En kommun uppger att det finns ett tillståndspliktigt reningsverk som riskerar att inte uppfylla kontrollkraven i NFS 2016:6.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har genomfört en översyn av överlåtelsebeslut med avseende på föroreningsskadade områden. Överlåten tillsyn följs upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i ett projekt inom MSS som handlar om att ta fram ett handläggarstöd för att följa upp och utvärdera kommunernas miljöbalkstillsyn samt närvarat vid handläggarträffar där bl.a. MSS redovisat årets projekt.

Enhetschefen för miljöskydd ingår i styrgruppen för miljösamverkan Stockholm. Länsstyrelsen har deltagit i inspirationsdagar samt i olika nätverksträffar inom Miljösamverkan Stockholm.

Södermanland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller miljöfarlig verksamhet och vattenverksamheter. I övrigt är den oförändrad. För att öka andelen egeninitierade tillsyn har Länsstyrelsen undvikit vakanssituationer, minskat personalomsättningen, gjort uppföljningar samt äskat mer medel i budgetunderlag från miljövårdsdirektörernas närverk.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 1,2 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har bidragit till personalförstärkning, främst inom avloppsområdet. Beloppet gick dock inte till Natur- och miljöavdelningen utan fördelades brett över hela länsstyrelsen.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över åtta tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 550 timmar. Det ökade anslaget har använts till personalförstärkning, vilket gett bättre förutsättningar.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Södermanland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Miljöfarlig verksamhet	Tillsynsvägledande träffar, ibland inkluderande utbildningspass och/eller studiebesök om Miljöbrott, miljöskydd masshantering, miljöskydd lantbruk, täkter.
Hälsoskyddsverksamhet	Tillsynsvägledande träffar, ibland inkluderande utbildningspass. Skadedjurstema, ny solarielagstiftning, genomgång "Miljö och hälsa 2018" av AMM.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Två handläggarträffar med kommunernas miljöhandläggare. - En dags kurs fysisk planering och förorenade områden. målgrupp kommunernas plan- bygglovs- och miljöhandläggare. Gemensamt med andra län: Länsstyrelsen i Södermanlands län har en gemensam treårig TVL plan med länsstyrelserna i mälarlänen (Dalarna, Gotland, Stockholm, Västmanland, Uppsala, Örebro) sedan 2017. 2018- års gemensamma aktiviteter var: Två dagars kurs i provtagning och riskbedömning Två dagars mälarlänsutbildning
Avfall	Se under miljöfarlig verksamhet.
Övriga områden	Samverkansträff med kommunbiologerna.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	TVL-träff, TVL-vägledning vid diverse förfrågningar, remisser etc.
Samordning	
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	TVL-träffar, mejl, yttranden, telefonkontakter etc.

Det ökade anslaget, 1:11, har använts till personalförstärkning gjorts, vilket gett bättre förutsättningar.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i samtliga kommuner under 2016 -17. Särskilt besök har genomförts av länsledning + AC med en kommunledning angående strandskydd. Nästa genomgång kommer sannolikt ske under 2020. Uppföljning sker också genom diskussion på olika tema under återkommande möten (4 ggr/år) med länets kommunala miljöchefer.

Vid besöken har uppmärksammats rekryteringssvårigheter, speciellt hos de mindre kommunerna. Vidare resursbrist både vad gäller handläggare och juristkompetens vilket leder till problem med lagtolkning.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen diskuterat överlåten tillsyn under återkommande möten (4 ggr/år) med länets kommunala miljöchefer. Överlåten tillsyn följs upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har inte deltagit aktivt i någon projektgrupp eller dylikt men deltagit i utbildning om grön tillsyn och handläggarträff för detta. I övrigt har Länsstyrelsen tagit del av framtaget material, deltagit i webbinarium och lämnat yttrande i olika sakområden.
Länsstyrelsen deltar inte i regional miljösamverkan. Avtalet med länets kommuner sades upp av kommunerna från 1/1 2018.

Uppsala

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller skyddade områden, miljöfarlig verksamhet, verksamhet som orsakar miljöskador samt vattenverksamhet. Länsstyrelsen har prioriterat att följa upp givna dispenser inom biotopskyddsområden.

Den egeninitierade tillsynen har minskat när det gäller skydd för djur- och växtarter samt jordbruk och annan verksamhet. Minskningen beror bland annat på att Länsstyrelsen under 2018 prioriterade tillsyn av skyddade områden.

För att öka andelen egeninitierade tillsyn har Länsstyrelsen anställt ytterligare en resurs för att bland annat arbeta med tillsyn av miljöfarlig verksamhet samt tillsyn av förorenade områden. När det gäller tillsyn över vattenverksamhet har Länsstyrelsen tilldelats extra medel från HaV för förstärkt tillsynsarbete och har därigenom kunnat ha mer personal som arbetar med tillsyn. När det gäller naturvårdstillsyn har Länsstyrelsen valt att prioritera tillsyn över givna biotopskyddsdispenser

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,5 årsarbetskrafter jämfört med 2017.
Det ökade anslaget för tillsyn har fördelats mellan miljöfarlig verksamhet och vattenskydd. Resurserna har använts till anställning av personal för långsiktig kompetensförsörjning.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Länsstyrelsen i Uppsala län har inte tillsyn över någon tillståndspliktig avloppsreningsanläggning.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Uppsala genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Hälsoskyddsverksamhet	En handläggarträff på temat inomhusklimat och legionella har arrangerats.
Verksamheter som orsakar miljöskador	En handläggarträff för handläggare i länets kommuner arrangerades. Vidare genomfördes ett kommunbesök (Tierps kommun). Länsstyrelsen i Uppsala län deltar i Mälarlänssamverkan som under 2018 arrangerade mälarlänsutbildningen samt en utbildning i provtagning och riskbedömning.
Jordbruk och annan verksamhet	En handläggarträff arrangerades där frågor om näringsläckage från hästgårdar, smittspridning vid gårdsbesök och tvärvillkor diskuterades.
Övriga områden	Två miljöchefsträffar genomfördes under året samt ett kommunbesök med syfte att ge stöd och vägledning.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Handläggarträffar, återkoppling på anmälningsärenden till kommunen.
Samordning	Handläggarträffar, uppstart av regional miljösamverkan i länet.
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Under 2018 skedde främst vägledning via direktkontakt med kommunala handläggare.

Under 2018 planerades en handläggarträff med avseende på avloppsreningsanläggningar, pga sjukdom och tjänstledighet tvingades Länsstyrelsen skjuta på träffen vilken kommer att genomföras under 2019.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Tierp och Älvkarleby.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har inte gjort någon översyn av överlåtelser i länet.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit med tillsynshandläggare i fem olika av Miljösamverkan Sveriges projekt under 2018. Smartare vägledning, ekonomiska säkerheter, ekologisk kompensation, enklare samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken samt behovsutredning del 2 och 3.

Under 2018 startade den regionala samverkan i Uppsala län (MSU). Under den inledande fasen under 2018 genomfördes en kick-off, arbete med att starta upp de första projekten genomfördes. Det första projektet startade vid årsskiftet 2018/2109 och handlar om att ta fram en provtagningsplan för livsmedelstillsynen. Länsstyrelsen deltar i styrgruppen för MSU och samverkar med projektledaren för att hitta optimala former för samverkan och utväxling av tillsynsvägledningen.

Värmland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller verksamheter som orsakar miljöskador samt jordbruk och annan verksamhet. Den har minskat inom skyddade områden, skydd av djur- och växtarter samt miljöfarlig verksamhet. Länsstyrelsen har deltagit i tillsynsprojekten inom Miljösamverkan Sveriges projekt "stärkt grön tillsyn" både 2017 och 2018. Den operativa tillsynen har varit ungefär lika stor mellan åren men resultatet av 2018 års tillsyn pågår nu och kommer att tidsredovisas i början av 2019. Ingen egeninitierad tillsyn avseende vattenskyddsområden har genomförts.

För att öka andelen egeninitierad tillsyn har Länsstyrelsen förstärkt arbetsgruppen miljöfarlig verksamhet med en handläggare och har därmed kunnat genomföra mer planerad tillsyn av miljöfarlig verksamhet. Funktionen naturtillsyn har prioriterat medverkan i Miljösamverkan Sveriges projekt "stärkt grön tillsyn" och även genomfört planerad tillsyn av biotopskyddsdispensbeslut. Inom arbetet med vattenskydd har två nya medarbetare rekryterats.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,6 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har använts för att förstärka funktionen miljöfarlig verksamhet med en handläggare samt funktionen för naturtillsyn med del av tjänst. Resurserna har använts för mer planerad tillsyn inom miljöfarlig verksamhet samt handläggning av samråd 12:6 för att förbättra handläggningstider.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över sju tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 200 timmar. Arbetet med tillsyn av avloppsreningsverk har varit högt prioriterat redan tidigare med årliga tillsynsinsatser. Det ökade anslaget, 1:11, har kunnat förstärka arbetet.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Värmland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Miljöfarlig verksamhet	Tillsynsvägledning om medelstora förbränningsanläggningar. Utbildning och coachning av länets miljöinspektörer i MI-metodiken (motiverande samtal) kopplat till energitillsyn inom projektet "Incitament för energieffektivisering"
Hälsoskyddsverksamhet	Tillsammans med Miljösamverkan Värmland har det hållits 29 inspektörsträffar varav 12 med inriktning på hälsoskyddsanknutna teman. Utöver detta har 14 av 16 kommuner besökts för vägledning.

Verksamheter som orsakar miljöskador	Tillsynsvägledning inom riskklassning av förorenade områden.
Övriga områden	Tillsynsvägledning om småbåtshamnar och båtuppställningsplatser.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Kommunanpassade tillsynsvägledningsinsatser har gjorts där det behövts för att följa upp tillsynsdagen om avloppsreningsverk som länsstyrelsen höll i under 2017. Särskilda insatser i att vägleda en kommun som har tillsyn på ett kraftigt underdimensionerat avloppsreningsverk har gjorts.
Samordning	Arbete med kvalitetsgranskning av miljörapporter för att underlätta framtida rapportering till EU-kommissionen.
Uppföljning/utvärdering	Tillsyn av avloppsreningsverk har diskuterats i samband med uppföljningsbesök hos 5 kommuner.
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	I samarbete med Miljösamverkan Värmland och riktade kommunbesök samt ökad koppling mellan enskilda avlopp och LAV.

Det ökade anslaget, 1:11; har varit viktigt för att kunna avsätta resurser för att hjälpa kommunerna med att ta fram uppgifter med anledning av EU-kommissionens överträdelseärende.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Samtliga 16 kommuner i länet har besökts. Länsstyrelserna har i samband med besöken uppmärksammat avsaknad eller ofullständig behovsutredning och/eller tillsynsplan, bristande resurser, stor skillnad mellan redovisade behov enligt behovsutredningen och faktiska personalresurser för tillsyn samt olämplig organisationsstruktur med tillsynsmyndighet inom samma förvaltning som verksamhetsutövare. Goda exempel från besöken är att vissa kommuner har väl genomarbetade behovsutredningar, tillsynsplaner och utvärderingar samt väl genomtänkta organisationer utifrån ett myndighetsperspektiv.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

De flesta av kommunerna har efter tillsynsbesöken 2017 och 2018 inkommit med ny begäran om överlåtelse och Länsstyrelsen har fattat nya beslut. Tillsynsöverlåtelse har diskuterats specifikt i 5 kommuner: Eda, Storfors, Karlstad, Sunne och Hagfors.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har varit projektdeltagare i MSS projekt avseende ekologisk kompensation, MKN vatten i tillsyn miljöfarlig verksamhet, kommuntillsyn samt deltagit i tillsynskampanjen kopplat till strandskydd.

Länsstyrelsen deltar, sitter i styrgruppen för och delfinansierar den regionala miljösamverkan inom Miljösamverkan Värmland. Under 2018 har Miljösamverkan Värmland bjudit in kommunerna och länsstyrelsen i Örebro län för att bilda gemensam miljösamverkan. Från och med 2019 startar Miljösamverkan Värmland-Örebro.

Västerbotten

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har, med hjälp av ökade anslag, ökat när det gäller skyddade områden, miljöfarlig verksamhet, verksamheter som orsakar miljöskador, vattenverksamhet samt jordbruk och annan verksamhet. Länsstyrelsen arbetar med en prioriteringsmodell för att lägga mest tid på tillsyn av verksamheter med stor miljöpåverkan.

genomförd operativ tillsyn inom olika tillsynsområden
Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,7 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn har fördelats lika mellan tillsyn av miljöfarlig verksamhet och "grön tillsyn" utanför skyddade områden. Resurserna har till exempel använts till fälttillsyn och förebyggande dialog med prospekteringsbolag.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över sju tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 50 dagar. Det ökade anslaget, 1:11, har inneburit större fokus på området och möjlighet att prioritera tillsynen. Viktiga resultat är att verksamhetsutövarna ska förbättra kvaliteten och rapporteringen vad gäller provtagningsfrekvenser och metodik.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Västerbotten genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Miljöfarlig verksamhet	Anordnat tillsynsvägledande miljödagar under året samt genomfört 4 st kommunbesök med fokus på revision och TVL enligt MB.
Hälsoskyddsverksamhet	Anordnat tillsynsvägledande miljödagar under året samt genomfört 4 st kommunbesök med fokus på revision och TVL enligt MB.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Anordnat tillsynsvägledande miljödagar under året samt genomfört 4 st kommunbesök med fokus på revision och TVL enligt MB.
Kemiska produkter och biotekniska organismer	Anordnat tillsynsvägledande miljödagar under året samt genomfört 4 st kommunbesök med fokus på revision och TVL enligt MB.
Avfall	Anordnat tillsynsvägledande miljödagar under året samt genomfört 4 st kommunbesök med fokus på revision och TVL enligt MB.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Framför allt stöd vad gäller föreskrifterna och vägledning från NV/HaV, provtagning och uppföljning.
Samordning	
Uppföljning/utvärdering	Försöker ensa provtagningsmetodik och frekvenser mm.
Annat	

Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Anordnat träffar senaste åren men arbetet avtog då de nya föreskrifterna skrotades. Synd eftersom det finns stora skillnader i förutsättningar i Sverige.

Det ökade anslaget, 1:11; har använts i stor utsträckning. Både via konkret tillsyn och även vid kommunbesök för att informera kommunledningar och politiker om vilka förväntningar som finns på ett åtagande som tillsynsmyndighet enligt miljöbalken.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Nordmaling, Vilhelmina, Åsele och Storuman. Länsstyrelsen har uppmärksammat att många små kommuner har svårt med resurs och kompetensförsörjning samt en stor variation på fokus, enhetlighet och effektivitet mellan olika kommuner vilket gör att tillsynen inte är rättssäker.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har gjort en översyn av överlåtelser i länet. Överlåten tillsyn följs upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i olika av MSS projekt genom arbets- respektive styrgrupp samt projektledning. Ingen aktiv regional miljösamverkan har skett under 2018 annat än genom kommunernas egna samverkan.

Västernorrland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller miljöfarlig verksamhet, verksamheter som orsakar miljöskador, vattenverksamheter samt kemiska produkter. För att öka andelen egeninitierade tillsynen har Länsstyrelsen förelagt om ökad dokumentation efter utförd åtgärd vid anmälan om vattenverksamhet.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 2 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn enligt miljöbalken (MB) vid Lst Västernorrland fördelades enligt följande. Cirka 2/3 till tillsyn enl. kap. 9 MB miljöfarlig verksamhet och cirka 1/3 till tillsyn naturmiljöärenden (12:6-samråd, naturreservat, m.m.) och kap 11 anmälan om vattenverksamhet. Resurserna har använts till anställning av personal för förstärkning av löpande tillsynsarbete, för att åstadkomma såväl kvalitets- som kvantitetshöjning.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över åtta tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 300 timmar. Det ökade anslaget, 1:11, har bidragit till ökad tillsynsfokus vilket leder till bättre efterlevnad av tillstånd och villkor samt bättre återrapportering.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Västernorrland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Ett regionalt dricksvattennätverk samordnas av länsstyrelsen för råd och stöd avseende vattenskydd.
Miljöfarlig verksamhet	Lämnar vägledning och synpunkter på kommunens beslut när de efterfrågas samt svarar på frågor via mail och telefon. Anordnat Vattendag under 2018.
Hälsoskyddsverksamhet	Vi anordnar handläggarträffar/seminarier vart annat år för kommunernas handläggare. Till träffarna bjuder vi in exempelvis Folkhälsomyndigheten för aktuella frågor. Nästa träff är planerad under 2019.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Under 2018 genomfördes tillsammans med övriga norrlandslän tillsynsvägledningsinsatser för totalt 54 inbjudna kommuner. Fyra seminarier genomfördes via Skype. Seminarierna handlade om tillsynsmyndigheternas verktyg, undersökningar, riskbedömningar och platsspecifika riktvärden. Vi arbetar för att uppnå den rekommenderade miniminivån för tillsynsvägledning av förorenade områden tillsammans med övriga norrlandslän. Samarbete mellan länen är en betydande faktor för att lyckas med tillsynsvägledningen. Länsstyrelsen Västernorrland deltar även i nationella grupper som syftar till förbättrad vägledning gentemot kommunerna.
Jordbruk och annan verksamhet	
Kemiska produkter och biotekniska organismer	
Avfall	
Övriga områden	

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Framför allt råd och stöd när det gäller anmälan om ändring av tillståndspliktiga verksamheter. Till viss del även recipientfrågor både för anmälningspliktiga och tillståndspliktiga verk.
Samordning	
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Anordnat en vattendag för kommunernas handläggare samt svara på förfrågningar. Deltar ibland på länsträffar.

Det ökade anslaget, 1:11; har använts för att förstärka det ordinarie arbetet med tillsyn och tillsynsvägledning. Resultaten är en något ökad kvantitet och kvalitet på tillsynen och tillsynsvägledningen. Även om det är svårt särskilja effekterna av förstärkningen från det ordinarie arbetet så bedöms insatsen i förlängningen bidra till en förbättrad avloppshantering och minskad övergödning.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Under 2018 har endast planering för den kommande mandatperioden genomförts. Utgångspunkten är att samtliga kommuner samtliga kommuner i länet ska besökas

minst en gång under mandatperioden. Metodstöd som Miljösamverkan Sverige tagit fram kommer att användas.

Ett antal kommuner har inkommit med redovisning i form av behovsutredning, resurser samt tillsynsplan som vi granskat.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Frågan om beslut om överlåtelse kommer att bli aktuell då vi har en samlad bild kring kommunernas tillsynsverksamhet.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS verksamhet genom inspel till nya projekt och prioritering av befintliga projektförslag.

Länsstyrelsen Västernorrland startade 2013 tillsammans med länets kommuner och kommunförbundet upp en regional miljösamverkan. Det avslutades 2016 då genomförda projekt krävde för mycket insatser och det var svårt att frigöra resurser.

Västmanland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller skyddade områden, miljöfarlig verksamhet, verksamheter som orsakar miljöskador, vattenverksamhet samt jordbruk och annan verksamhet. För att öka andelen egeninitierad tillsyn har Länsstyrelsen gjort en särskild satsning på att följa upp meddelade beslut inom områdesskydd, artskydd och samråd enligt 12:6 miljöbalken. Förutom detta har Länsstyrelsen deltagit i Miljösamverkan Sveriges tillsynskampanj; Stärkt grön tillsyn.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 0,2 årsarbetskrafter jämfört med 2017.
Det ökade anslaget för tillsyn har fördelats jämnt mellan Miljöskydd, Vattenverksamhet och Natur, dvs 1/3 per verksamhetsområde. Resurserna har använts till att anställa mer personal.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över sex tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 360 timmar. Det ökade anslaget, 1:11, har tillsammans med extra tillsynsmedel gjort att länsstyrelsen kunnat finansiera en halvtidstjänst inom miljöfarlig verksamhet. Detta har medfört att mer tid kunnat läggas på tillsyn och tillsynsvägledning inom avloppsvattenrening.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Västmanland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Strandskyddstillsyn genom gemensam kampanj med kommunerna. En årlig satsning där vi ger oss ut och ger direkt stöd till operativ tillsyn i fält. Två kommuner/år i rullande schema.

	Strandskyddsutbildning; vi har besökt tre kommuner och utbildat brett om strandskydd. Strandskyddssamverkansträffar, vår och höst Kommunekologträffar, vår och höst.
Miljöfarlig verksamhet	Samverkansträff om täkter. Fyra utbildningsdagar om Miljöjuridik och energiaspekter i tillsynen, Energieffektivisering för miljöinspektörer samt Motiverande samtal vid energitillsyn (två dagar). Samverkansträff om små avlopp (två träffar). Samverkansträff om avloppsreningsverk (en träff). Samverkansträff om miljöskydd vid jordbruk.
Hälsoskyddsverksamhet	Samverkansträff om hälsoskydd.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Samverkansträffar om föroreningsskadade områden (två träffar). Tvådagars utbildningar om Föroreningsskadade områden respektive Provtagning och riskbedömning inom föroreningsskadade områden. Utbildningsdag om Riktvärdesmodellen och beräkningsverktyget. Kommundialog med miljökontoren i Sala och Hallstahammars kommuner, där miljökontoret gavs möjlighet att diskutera aktuella frågor i kommunen.
Jordbruk och annan verksamhet	
Kemiska produkter och biotekniska organismer	Tillsynsfrågor om kemiska produkter och avfall vid jordbruk kan diskuteras i samverkansgruppen om miljöskydd vid jordbruk.
Avfall	Tillsynsfrågor om kemiska produkter och avfall vid jordbruk kan diskuteras i samverkansgruppen om miljöskydd vid jordbruk.
Övriga områden	Samverkansträff om miljöbrott respektive handläggarträff om miljöbrott. Samverkansträffar för miljöchefer (två träffar). Deltagande vid den årliga länsträff för miljö- och hälsoskyddsfrågor som arrangeras av miljökontoren i länet enligt rullande schema.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP
Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Samverkansträff har anordnats 1 gång under 2018. Övrig tillsynsvägledning via telefon och e-post. Länsstyrelsen deltar i Naturvårdsverkets projekt om förbättrade rapportering som ska mynna ut i ett nationellt tillsynsprojekt genom Miljösamverkan Sverige.
Samordning	Länsstyrelsen har följt upp gemensamt tillsynsprojekt angående provtagning under 2018 och tagit fram underlag för ett nytt tillsynsprojekt för underhåll och driftstörningar som genomförs 2019.
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Två årliga samverkansträffar, gemensamma tillsynsprojekt och vägledning via telefon/e-post.

Det ökade anslaget, 1:11; har tillsammans med de extra tillsynsmedlen gjort att Länsstyrelsen kunnat finansiera en halvtidstjänst inom miljöfarlig verksamhet. Detta har medfört att mer tid har kunnat läggas på tillsyn och tillsynsvägledning inom avloppsrening.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Västerås och Sala. Detta innebär att den operativa miljöbalkstillsynen har följts upp i länets samtliga kommuner under mandatperioden. Länsstyrelsen har framför allt kontrollerat hur kommunerna lever upp till kraven i tillsynsförordningen och den överlåtna tillsynen. Länsstyrelsen har även följt upp om kommunerna har tillsynsprogram för IED-verksamheterna.

Goda exempel som uppmärksammats vid besöken:

- Alla kommuner följer upp sin verksamhet. Några kommuner har även utvärderat någon utpekad del av verksamheten, t ex tillsynsprojekt eller delar av ett tillsynsområde så som enskilda avlopp.
- Några kommuner har avtal med extern jurist.
- Kommunerna anger att de ingår i nätverk med andra kommuner, Länsstyrelsen med flera för att höja kompetensen.

Exempel på brister som uppmärksammats:

- Behovsutredningar som inte har varit resurssatta.
- Tillsynsplan som inte var resurssatt.
- Behovsutredningar och tillsynsplaner som inte har tagit upp tillsynsområdena strandskydd och stängselgenombrott.
- I flera fall har det inte funnits koppling mellan behovsutredning och tillsynsplan med avseende på tillsynsområden och resurser. Dokumenten har varit svåra att jämföra.
- Avsaknad av tillsynsprogram för IED.
- Vid granskning av överlåten tillsyn har Länsstyrelsen uppmärksammat att kommuner har löpande, öppna ärenden under flera år för t ex anmälda driftstörningar. Det har varit svårt att följa hur driftstörningar följts upp och åtgärdats.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har i samband med kommunbesöken under 2015-2018 tagit upp frågan om överlåten tillsyn och förvarnat kommunerna om att Länsstyrelsen kommer att påbörja en översyn under 2019.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS verksamhet under året genom att Västmanland har en person som jobbat åt MSS på 40 % under 2018, detta kommer att fortsätta på 15 % under 2019. Personen arbetar med olika utvecklingsprojekt på naturvårdssidan inom Grön utveckling.

I Västmanlands län samverkar Länsstyrelsen och kommunerna sedan många år tillbaka. Samverkan fanns redan innan miljöbalken infördes 1999. Med miljöbalken fick Länsstyrelsen dock ett uttalat uppdrag att ge tillsynsvägledning till länets operativa tillsynsmyndigheter. Inom ramen för tillsynsvägledningen har samverkan fortsatt att utvecklas och utökas. Genom åren har det i länet diskuterats ifall ett formellt samverkansorgan ska etableras för regional miljösamverkan, på samma sätt som i flera

andra delar av landet. Vid regional miljösamverkan betalar deltagarna en medlemsavgift, vilken bl.a. finansierar en projektledare. Länsstyrelsen och kommunerna i länet har dock hittills bedömt att det redan finns en väl fungerande samverkan i länet, varför en formaliserad miljösamverkan inom länet inte skulle ge ett mervärde som motsvarar betald medlemsavgift. Under 2017 erbjöd det nybildade samverkansorganet Miljösamverkan Uppsala län att även kommuner och länsstyrelser i närliggande län skulle kunna ansluta sig. Länsstyrelsen och kommunerna i länet för en löpande dialog om erbjudandet och är överens om att en förutsättning för deltagande är att alla kommuner i länet tackar ja. I annat fall slås nuvarande länssamverkan sönder. Frågan ifall kommunerna och Länsstyrelsen ska ansluta sig till Miljösamverkan Uppsala län diskuteras fortfarande när denna redovisning görs. Länsstyrelsen samverkar även med andra län inom en större region, t.ex. Mälarlänssamverkan inom föroreningsskadade områden. Den regionala samverkan har (i kombination med Länsstyrelsens tillsynsvägledning) framför allt varit samverkansträffar inom ett flertal områden under 2018.

Västra Götaland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller skyddade områden, miljöfarlig verksamhet, vattenverksamheter, jordbruk och annan verksamhet samt avfall. För att öka andelen egeninitierad tillsyn har antal tillsynsbesök ökat något jämfört med 2017. I tillsynen över områdesskydd (7 kap) har Länsstyrelsen satsat på kampanjer och andra egna initiativ främst inom strandskyddat område. I tillsynen över samrådsbeslut (12 kap) har Länsstyrelsen följt upp beslut tagna för nedgrävning av kraftledningar, fiberkabel och underhållsröjning av ledningsgator. I tillsynen över vattenverksamhet (11 kap) har mycket arbete lagts på uppbyggande av kunskapsunderlag samt analys och prioritering av länets vattensystem som underlag för fortsatt planerad egeninitierad tillsyn kommande år.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 4,9 årsarbetskrafter jämfört med 2017. Det ökade anslaget för tillsyn fördelades till tillsyn 7 kap. och 12 kap, motsvarande 2 årsarbetskrafter, tillsyn av miljöfarlig verksamhet (9 kap) motsvarande 2 årsarbetskrafter, tillsyn dagvatten (11 kap), motsvarande 1 årsarbetskraft. Eftersom dessa extra resurser har försvunnit inför 2019 så kvarstår inte effekten.

De ökade resurserna har t.ex. använts till tillsyn över avfallsanläggningar och kemisk industri. Ökad egeninitierad tillsyn inom naturvårdsområdet. Introduktion till tillsyn av dagvatten som dock fick avbrytas när resurserna drogs tillbaka.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över 42 tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 260 dagar. Det ökade anslaget, 1:11, har använts för en ny tjänst under 2018 som arbeta med delvis tillsyn av ARV och vägledning om ARV.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Västra Götaland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Utbildningssatsning om strandskydd till alla kommuner i Västra Götalands län om strandskydd, både prövning och tillsyn. Endagsutbildning riktad till handläggare fördelad på tre dagar, god uppslutning med ca 150 deltagare sammantaget. Målet med utbildningen var främst att få ner antalet överprövningar av dispensbeslut. Medverkan i Miljösamverkan Västra Götalands strandskyddskampanj, i syfte att öka egeninitierad strandskyddstillsyn hos kommunerna.
Miljöfarlig verksamhet	Fortsatt drift och utveckling av digitala samverkansytan Tillsynsportalen Väst. Genomfört en vägledningsdag om förbränningsanläggningar. Genomfört vägledningsdag om de nya BAT-slutsatserna för djurhållning.
Hälsoskyddsverksamhet	Fortsatt drift och utveckling av digitala samverkansytan Tillsynsportalen Väst, Temadag städning i offentliga miljöer, Deltagande i Hälsoskyddsnätverk för inspektörer. Samarbete med Västra götalandsregionen kring hygienveckan.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Fortsatt drift och utveckling av digitala samverkansytan Tillsynsportalen Väst, Seminariedag om uppställningsplatser för fritidsbåtar samt utbildningsdag om gamla nedlagda deponier. Tillsynsvägledningsbesök i 20 kommuner samt medverkat i den nationella tillsynsvägledningsgruppen där ett handledningsmaterial om ”Handlingsplaner för förorenade områden” tagits fram. 11 kap: Deltagit i utbildningssatsning om strandskydd och Vattenverksamhet till alla kommuner i Västra Götalands län om strandskydd, både prövning och tillsyn. Genomfört utbildningssatsningar tillsyn av dammsäkerhet riktat mot alla vattenkraftsägare i länet. Genomfört utbildningssatsningar miljöanpassad tillsyn av vattenkraft och dammar riktat mot alla vattenkraftsägare i länet.
Jordbruk och annan verksamhet	
Kemiska produkter och biotekniska organismer	Fattat beslut om tillstånd (19) och lämnat 3 yttranden (3) till andra länsstyrelser. Antal ärenden är i samma nivå som tidigare år.
Avfall	Medverkat i nätverksträffar om återanvändning av avfall/masshantering. Mycket tillsynsvägledning via telefon, mail och Tillsynsportalen Väst.
Övriga områden	Dricksvattentillsyn har genomförts i Munkedals kommun. Planering av övriga länets kommuners dricksvattenförsörjning har påbörjats och skall vara genomförd senast 2021.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Vi svarar på frågor via telefon och e-post, skickar information med e-post, anordnar tillsynsdagar.
Samordning	Skickar information med e-post, informerar via tillsynsportalen.

Uppföljning/utvärdering	Kommunrevisioner, information och svar i samband med rapportering.
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Kontakter via telefon och epost. Vägledningsdag riktad till västra Götalands och Hallands kommuner. 2018 medverkade på denna dag Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen och några kommuner berättade om erfarenheter. Information på webben om recipienter genom VISS och ett skikt om recipienters känslighet.

Det ökade anslaget, 1:11; har använts för en ny tjänst under 2018 som arbeta med delvis tillsyn av ARV och vägledning om ARV.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Besök för uppföljning av miljöskyddstillsynen och hälsoskyddstillsynen har genomförts i 5 kommuner; Mölndal, Lerum, Göteborg, Trollhättan och Åmål.

Länsstyrelsen har också följt upp kommunal strandskyddstillsyn genom enkätutskick med mer detaljerade frågor om verksamheten än den ordinarie årliga uppföljningen.

Samtliga kommuner har behovsutredning och tillsynsplan. I flera fall en god kompetens och i huvudsak välfungerande verksamhet (Lerum, Åmål, Mölndal). Brister som uppmärksammats är stora problem med personalomsättning och kunskapsbortfall i två kommuner; Göteborg och Trollhättan. Länsstyrelsen fortsätter följa situationen. Rekommendationer ges efter vilka behoven är, ofta att nämnderna bör arbeta för att utöka resurserna, t ex genom förändrad taxa eller att äska mer ekonomiska medel. Rekommendationer ges kring utformning av styrdokument som behovsutredning, tillsynsplan, delegationsordning, rutiner, mallar etc.

När det gäller strandskyddstillsyn har en fjärdedel av kommunerna varken behovsutredning eller tillsynsplan. 65 % av kommunerna har ingen egeninitierad tillsyn. Endast sex av 49 kommuner uppfyller Länsstyrelsens kriterier för tillräcklig strandskyddstillsyn (planeringsunderlag, förebyggande och egeninitierad tillsyn samt minst fyra beslut under en treårsperiod).

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Ingen generell översyn av tidigare beslut har påbörjats. Översyn sker i de fall det blir aktuellt med ändrad överlåtelse, under 2018 delvis endast för en kommun. En kommun har begärt att få avsluta överlåtelsen av stängselgenombrott fortsättningsvis. Det är ett ganska stort antal kommuner som har dessa överlåtelser sedan 1970- och 80-talen, men det är många som inte tagit några beslut och därför har liten erfarenhet av denna typ av tillsyn. Överlåten tillsyn följs upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS projektgrupper Kommuntillsyn, Behovsutredning samt Smartare vägledning. Länsstyrelsen har också deltagit i MSS strandskyddskampanj.

Örebro

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller miljöfarlig verksamhet och vattenverksamheter. Andelen egeninitierad tillsyn har ökat genom tydligare planering och prioritering tillsammans med ökade resurser.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 1 årsarbetskraft jämfört med 2017.
Det ökade anslaget för tillsyn har fördelats mellan vattentillsyn (65%), miljötillsyn (20%) och övrigt inom Miljöbalken (15%). Resurserna har använts till fler egeninitierade besök, planering av PFAS-projekt, omprövning av villkor för ett kraftverk, tillståndsprövning för utrivning av dammar, en genom tvångsrätt, tillsyn på vattenuttag t.ex. tagit fram kunskapsunderlag för att bedriva effektiv tillsyn, utbildning handläggare och broschyr om vattenuttags miljöpåverkan, begära in redovisning för anmälda trummor, tillsynsbesök våtmark och fiskväg, förberedelse av arbete inför nya lagstiftningen för vattenkraft som trädde i kraft 2019, tillsyn riktad mot handlare som kan tänkas handla med produkter av hotade arter samt näthandel- och annonsering av levande djur.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över fyra tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 700 timmar. Det ökade anslaget, 1:11, har inneburit att Länsstyrelsen har kunnat prioritera egeninitierad tillsyn på dessa verksamheter. Ökade krav på arbete med t.ex. bräddningar ger minskade utsläpp av näringsämnen.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Örebro genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Kommunbesök där strandskyddsfrågor har diskuterats. Informationsmöte om strandskydd för alla kommuner.
Miljöfarlig verksamhet	Utbildning för täkthandläggare om hur en sprängning i en bergtäkt går till, utbildning inom energi tillsyn, information om medelstora förbränningsanläggningar.
Hälsoskyddsverksamhet	Nätverksträff radon.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Handläggarträff för EBH-handläggare, utbildningar och framtagning av vägledningsmaterial, utbildning i riskbedömning och provtagning tillsammans med Mälarlänen.
Jordbruk och annan verksamhet	Informationsmöte med handläggare som hanterar bredbandsärende.
Kemiska produkter och biotekniska organismer	Utbildning i hur en oljeavskiljare fungerar.
Avfall	
Övriga områden	Samverkan miljöbrott, utbildning i motiverande samtal som en del av energiutbildningen, administrerar och utvecklar samarbetsytan Tillsynsforum.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Via Tillsynsforum och direkta frågor.
Samordning	Tillsynsforum.
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Direkta frågor, Tillsynsforum, Utbildning av det nya digitala planeringsverktyget, handläggarträff.

Det ökade anslaget, 1:11; har använts till vägledning främst inom enskilda avlopp.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Kommunbesök har genomförts i Karlskoga. Länsstyrelsen har uppmärksammat att kommunerna har påbörjat handlingsplaner för strategiskt arbete med förorenade områden.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har uppdaterat hälften av besluten. Överlåten tillsyn när det gäller förorenade områden följs upp i samband med kommunbesök.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har deltagit i MSS verksamhet som medlem i styrelsen, projektdeltagare i projekt om ekologisk kompensation, checklistor till NiKiTa, tillsynsutbildningen i ny tappning samt medverkat i strandskyddstillsynprojektet.

Under 2018 har Länsstyrelsen och kommunerna i länet påbörjat samarbete samt ingått avtal med Miljösamverkan Värmland. Från 1/1 2019 har vi en Miljösamverkan Värmland Örebro. Miljösamverkan innehåller utbildningar, handläggarträffar, projekt, vägledningsmaterial.

Östergötland

UTVECKLING AV EGENINITIERAD TILLSYN

Den egeninitierade tillsynen har ökat när det gäller miljöfarlig verksamhet, verksamheter som orsakar miljöskador samt vattenverksamheter.

GENOMFÖRD OPERATIV TILLSYN INOM OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Redovisad tid för tillsyn ökade med cirka 1,9 årsarbetskrafter jämfört med 2017.
Av det ökade anslaget för tillsyn har cirka en tredjedel gått till arbete med rättsligt stöd (främst kopplat till arbetet med ny förvaltningslag samt GDPR), cirka en tredjedel till vattenverksamhet och cirka en tredjedel till miljöfarliga verksamheter. Resurserna har använts till tillsyn på fler verksamheter än tidigare. Det har Länsstyrelsen gjort genom både fler tillsynsbesök på plats och genom att anordna träffar för några specifika branscher; reningsverk, deponier och lantbruk. Länsstyrelsen har arbetat med att revidera och ta fram nya rutiner för tillsynsarbetet.

OPERATIV TILLSYN AV AVLOPPSANLÄGGNINGAR

Nedlagd tid för arbete med operativ tillsyn över 13 tillståndspliktiga avloppsanläggningar uppskattar Länsstyrelsen till 650 timmar. Det ökade anslaget, 1:11, har använts för planering för varje avloppsreningsverk med de områden som Länsstyrelsen ska titta på vid besök, på respektive verk. Länsstyrelsen har speciellt granskat kvartalsrapporter och miljörapporter så att avloppsföreskrifterna följs. Länsstyrelsen har genomfört en utbildningsdag för verksamhetsutövarna med fokus på föreskrifterna och egenkontroll.

GENOMFÖRDA TILLSYNSVÄGLEDANDE INSATSER

Förutom att svara på frågor via mejl och telefon har Östergötland genomfört följande tillsynsvägledande insatser under 2018:

Skyddade områden	Handläggarträff i strandskyddsfrågor.
Miljöfarlig verksamhet	Handläggarträffar för inspektörer och ökat tiden för granskning av anmälningsärenden som kommunerna skickar till Länsstyrelsen.
Hälsoskyddsverksamhet	Handläggarträff för inspektörer.
Verksamheter som orsakar miljöskador	Handläggarträffar.
Jordbruk och annan verksamhet	Handläggarträff för inspektörer.
Kemiska produkter och biotekniska organismer	
Avfall	
Övriga områden	Arbetat med att få igång en ny webbplattform inom vägledningen i länet.

TILLSYNSVÄGLEDNING - AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH ENSKILDA AVLOPP

Länsstyrelsens beskrivning av hur de vägleder kommunerna.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar >200 pe.	
Stöd och råd	Handläggarträff, telefonrådgivning och yttranden.
Samordning	Handläggarträff, minst 2 gånger per år.
Uppföljning/utvärdering	
Annat	
Tillsynsvägledning enskilda avlopp	Vägleder via Miljösamverkan Östergötlands (MÖTA) avloppsgrupp. Gruppen träffas 4 gånger per år och har anordnat två träffar per år med fokus inventering och hur man kan öka åtgärdstakten. Vidare har Länsstyrelsen väglett kommunerna hur GIS stöd för prövning av enskilda avlopp ska användas. Dessutom har Länsstyrelsen vidareutvecklat avloppssidan på MÖTA:s samarbetsyta. Telefonrådgivning är en annan viktig funktion.

Det ökade anslaget, 1:11; har använts till en handläggarträff för mindre avloppsreningsverk (200-2000 pe). Kommunernas inspektörer har förbättrat sin kunskap om avloppsreningsverk och avloppsföreskrifterna. Ökad samsyn på regeltolkningen på de mindre verken.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV KOMMUNERNAS OPERATIVA TILLSYN

Inga kommunbesök har genomförts under året. Uppföljning har genomförts genom att analysera utfallet i överklagade ärenden och presentera detta för kommunerna. Länsstyrelsen ser brister i några fall gällande motivering av beslut och hur kommunerna hanterar anmälningsärenden.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Länsstyrelsen har påbörjat/genomfört översyn av överlåten tillsyn i länet.

MILJÖSAMVERKAN

Länsstyrelsen har medverkat i MSS verksamhet både som projektledare och som projektdeltagare.

Länsstyrelsen Östergötland samordnar miljösamverkan i länet och är aktiv i olika arbetsgrupper. Exempel på projekt 2018: VOC, köldmedietillsyn, MIFO-metodiken och genomförandestöd IEE.

Bilaga 1 – frågor

FRÅGOR TILL LÄNSSTYRELSERNA:

Operativ tillsyn

- Beskriv (ökat/oförändrad/minskat/vet ej, kan ej besvara) hur den egeninitierade tillsynen utvecklats under 2018 inom följande områden (kap. 7-15 miljöbalken). Lämna gärna en kommentar i de fall den minskat.
  Egeninitierad (planerad) tillsyn: Ärenden mm. som initieras av myndigheten själv.
- Beskriv de åtgärder som vidtagits för att öka andelen egeninitierad tillsyn inom de olika tillsynsområdena.
  Anslagsfinansierad tillsyn inom förorenade områden och vattenverksamhet ingår inte.
- Ange hur det ökade anslaget för tillsynen under 2018, 5:1 under utgiftsområde 1, fördelats mellan olika tillsynsområden.
- Exemplifiera till vad resurserna har använts?

Tillsynsvägledning

- Beskriv kort de tillsynsvägledande insatser, förutom att svara på frågor via mejl och telefon, som har genomförts under 2018 när det gäller samordning samt råd och stöd avseende kap. 7-15 i miljöbalken.
  Redovisning av tillsynsvägledande insatser rörande avloppsanläggningar redovisas i kommande avsnitt.

Uppföljning av kommunernas tillsyn samt överlåtelser av tillsyn

- Har några kommuner besökts under året och i så fall vilka?
- Om inga kommunbesök genomförts under året, har uppföljning genomförts på annat sätt och i så fall hur och i vilken omfattning?
- Har Länsstyrelsen genomfört eller påbörjat en översyn av de beslut om överlåtelse som tagits före miljötillsynsförordningen (2011:13) trädde ikraft?
- Om Länsstyrelsen genomfört uppföljning av kommuntillsynen ingick då överlåten tillsyn i uppföljningen?
- Exemplifiera gärna med goda exempel eller brister som uppmärksammats i samband med uppföljningen av kommunernas tillsyn.
- Hur har detta återkopplats till kommunen/kommunerna?

Miljösamverkan

- Hur har Länsstyrelsen deltagit i Miljösamverkan Sveriges verksamhet under året?
- Har Länsstyrelsen använt det material som tagits fram under 2018? (Ja/Delvis/Nej/Vet ej, kan ej besvara).
- I vilken utsträckning anser Länsstyrelsen att Miljösamverkan Sveriges verksamhet generellt: Likriktar Länsstyrelsens tillsyn/Effektiviserar handläggningen/Bidragit till att utveckla Länstyrelsens tillsyn/Stärker deltagande handläggares kompetens.

- Övriga synpunkter eller ge exempel på hur MSS verksamhet bidragit till något eller några av ovanstående vid er Länsstyrelse.
- På vilket sätt och i vilken omfattning deltar Länsstyrelsen i regional miljösamverkan om sådan finns i länet?
  Med regional miljösamverkan avses organiserad samverkan mellan kommunerna i länet för att t.ex. genomföra gemensamma tillsynsprojekt. Om aktuellt, ge exempel på tillsyn som genomförts i samverkan under 2018
- Ange totalt antal anmälningar om brott mot miljöbalken under 2018.
  Frågan gäller det totala antalet åtalsanmälningar enligt 29 kap. miljöbalken som Länsstyrelsen har gjort under 2018.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar (ARV ≥200 pe)

- Gör en uppskattning av nedlagd tid för Länsstyrelsens arbete med att tillsynsvägleda kommunerna i länet med avseende på avloppsreningsanläggningar (ARV) i storleksklassen ≥200 pe.
- Uppskatta hur stor andel av tiden som rör tillståndspliktiga avloppsanläggningar, ≥2000 pe.
- Beskriv på vilket/vilka sätt Länsstyrelsen vägleder kommunerna inom området? (Råd och stöd, Samordning, Uppföljning/utvärdering, Annat)
- Har Länsstyrelsen under året särskilt följt upp överlåten tillsyn inom området? Om ja, vad blev resultatet?
- Hur bedömer ni er Länsstyrelses förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning inom området? (Bra/Mindre bra/Dåliga). Om förutsättningarna är mindre bra eller dåliga, vilken är anledningen?
- Samarbetar Länsstyrelsen med något annat län inom området? Ange vilket eller vilka.
- Beskriv hur det ökade anslaget, 1:11 under utgiftsområde 20, använts för tillsynsvägledning samt vilka resultat arbetet bedöms leda till.

Operativ tillsyn - avloppsanläggningar (ARV ≥2000 pe) (besvaras endast av de länsstyrelser som har tillsynsansvar för tillståndspliktiga ARV)

- Gör en uppskattning av nedlagd tid för Länsstyrelsens arbete med tillsyn av tillståndspliktiga avloppsreningsanläggningar.
- Hur har den operativa tillsynen av tillståndspliktiga avloppsanläggningar bedrivits? Uppskatta den ungefärliga fördelningen (i %) mellan: Operativ tillsyn genom granskning av miljörapporter/ Operativ tillsyn genom platsbesök/ Anmälningsärenden/ Händelsestyrd tillsyn/ Övrigt (ange vad).
- Hur är Länsstyrelsens förutsättningar för att bedriva (operativ) tillsyn över tillståndspliktiga avloppsanläggningar? (Bra/Mindre bra/Dåliga). Om förutsättningarna är mindre bra eller dåliga, vilken är anledningen?
- Ange hur det ökade anslaget, 1:11 under utgiftsområde 20, använts för tillsyn av tillståndspliktiga avloppsanläggningar samt vilka resultat arbetet bedöms leda till.
- Bedömer Länsstyrelsen att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning avseende ARV enligt miljötillsynsförordningen? Om ja, ange vad.

Tillsynsvägledning avloppsanläggningar (enskilda avlopp/ARV< 200 pe)

- Ange total nedlagd tid i antal timmar för Länsstyrelsens arbete med att tillsynsvägleda kommunerna i länet avseende enskilda avlopp.
- På vilket sätt vägleder Länsstyrelsen kommunerna inom området enskilda avlopp?
- På vilket sätt har Länsstyrelsen vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning och på så sätt förbättrat förutsättningarna för kommunerna i länet att minska utsläppen från enskilda avlopp?
- Har Länsstyrelsen väglett kommunerna kring vid vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas?
- Hur är Länsstyrelsens förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning? (Bra/Mindre bra/Dåliga). Om förutsättningarna är mindre bra eller dåliga, vilken är anledningen?
- Bedömer Länsstyrelsen att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning avseende enskilda avlopp enligt miljötillsynsförordningen? Om ja, ange vad.

Strategiskt VA-arbete

- Ange hur många av länets kommuner som har tagit fram en va-plan?
- Redovisa genomförda insatser för att stödja kommunerna i deras arbete med att utveckla va-planer.
- Hur många områden finns det inom länet utan kommunalt avlopp där det enligt kommunernas bedömning föreligger kommunalt ansvar enligt 6 § LAV?
- För hur många av dessa områden finns det en färdig plan för åtgärdande inom den närmaste 5-årsperioden?
- Vilka eventuella behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV ser Länsstyrelsen?
- Gör en uppskattning av Länsstyrelsens totalt nedlagda tid i antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV.

FRÅGOR TILL KOMMUNERNA:

Samverkan

- Har er kommun formell samverkan med annan kommun inom miljöbalkstillsynen?
  Vi vill att frågan besvaras enligt SKL:s indelning i rapporten Vägar till samarbete som anger att samverkan inom miljö- och bygg mellan kommuner kan genomföras på sju principiellt olika sätt (se fråga 2). Vi har dessutom kompletterat med ytterligare ett alternativ som gäller deltagande i regional miljösamverkan.
- Ange hur ni genomför samverkan. Gemensam nämnd och gemensam förvaltning/ Gemensam förvaltning med olika nämnder/ Gemensam nämnd med separata förvaltningar/ Kommunalförbund/ Gemensamma specialistfunktioner/ Samarbetsavtal inom olika specialistområden/ Formaliserade nätverk och samarbetsprojekt/ Aktivt deltagande i regional miljösamverkan.
  Besvaras om svaret är "Ja" på fråga 1. Det är möjligt att välja mer än ett av svarsalternativen.

Organisation – jävsrisk

- Finns separat miljö- och hälsoskyddsnämnd eller motsvarande t.ex. miljö- och byggnämnd?
- Ingår någon av nedanstående kommunala verksamheter, helt eller delvis, i nämndens ansvarsområde vad avser ägande, drift och/eller ekonomi? VA-verksamhet/ El- eller fjärrvärmeverksamhet/ Förskola, fritidsskola, grundskola, gymnasieskola/ Renhållning/avfallshantering/ Ägande eller förvaltning av kommunala fastigheter/ Gator, parker/ Äldreomsorg/ Räddningstjänst/ Idrottsanläggningar, bad etc/ Mark som omfattas av strandskyddsbestämmelser/ Annat (ange vad)/ Nej, inga av ovanstående verksamheter ingår i nämndens ansvar.
- Finns separat miljö- och hälsoskyddsförvaltning eller motsvarande t.ex. miljö- och byggförvaltning?
- Ingår någon av nedanstående kommunala verksamheter, helt eller delvis, i förvaltningens ansvarsområde vad avser ägande, drift och/eller ekonomi? VA-verksamhet/ El- eller fjärrvärmeverksamhet/ Förskola, fritidsskola, grundskola, gymnasieskola/ Renhållning/avfallshantering/ Ägande eller förvaltning av kommunala fastigheter/ Gator, parker/ Äldreomsorg/ Räddningstjänst/ Idrottsanläggningar, bad etc/ Mark som omfattas av strandskyddsbestämmelser/ Annat (ange vad)/ Nej, inga av ovanstående verksamheter ingår i förvaltningens ansvar.

Personresurser

- Ange antal tillgängliga personresurser angivet som årsarbetskrafter för arbete med tillsyn enligt miljöbalken under 2018. Totalt/varav för tillsyn miljöfarlig verksamhet/varav för tillsyn hälsoskydd.
  Det räcker med att göra en bedömning av antalet tjänster. En exakt uträkning utifrån utfallet i tidsredovisningen är inte nödvändig. För att göra bedömningen, vänligen använd Miljösamverkan Stockholms läns definition av årsarbetskrafter enligt nedan. Med årsarbetskrafter avses antal tjänster omräknat till heltidstjänster. En deltidsanställd person ingår alltså med den andel av en heltid som tjänsten utgör. Det betyder att en person som arbetar halvtid med miljöbalkstillsyn räknas som 0,5 årsarbetskrafter. Korrigera för längre tjänstledigheter som t.ex. studier, föräldraledighet eller annan tjänst. Korrigera för längre sjukfrånvaro (där rehabiliteringsutredning görs) men inte för sjuk- och VAB-dagar. Om en person påbörjat eller avslutat sin tjänst under året ska hänsyn tas till det. Chefer, samordnare och administrativ personal, eller del av tjänst med dessa uppgifter, ingår inte. Systemförvaltning, controllerverksamhet, miljöövervakning, planarbete och samrådsyttrande ingår inte.
- Hur redovisar ni tillsyn av små avlopp? Som miljöfarlig verksamhet/som hälsoskydd.

Tillsynsobjekt

- Ange antalet tillsynsobjekt anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet respektive anmälningspliktig hälsoskyddsverksamhet i ert register. Miljöfarlig verksamhet/hälsoskyddsverksamhet.
  Det är det antal som den 31/12 2018 fanns i ert register över de tillsynsobjekt

som behöver återkommande tillsyn (enligt miljötillsynsförordningen 1 kap. 7 §) som ska redovisas. Uppgift om antal tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter hämtar vi från Svenska miljörapporteringsportalen (SMP) och ska alltså inte redovisas här. Med anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet avses C-verksamheter enligt miljöprövningsförordningen. Med anmälningspliktig hälsoskyddsverksamhet avses verksamheterna angivna i 38 § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Miljöbrott

- Ange totalt antal anmälningar om brott mot miljöbalken som ni gjort under 2018.
  Frågan gäller det totala antalet åtalsanmälningar enligt 29 kap. miljöbalken som ni har gjort under 2018.

Kostnadstäckningsgrad (självfinansieringsgrad)

- Beräkna eller uppskatta (i %) hur stor andel av er tillsyn som finansierats via tillsynsavgifter under 2018. Miljöfarlig verksamhet/hälsoskyddsverksamhet.
  (Definition i enlighet med Míljösamverkan Stockholms nyckeltal.)
  Självfinansieringsgrad = tillsynsintäkter/ bruttokostnader. Bruttokostnader är kostnader för alla årsarbetskrafter inom området, inklusive OH- kostnader. OH-kostnader är till exempel kostnader för nämndsekreterare, assistenter, informatörer, samordnare och chefer, IT och lokaler. Nämndens kostnader ingår delvis (tillsynens andel). Enhet: procent.

Genomförande av tillsyn

- Hade ni vid utgången av 2018 en aktuell behovsutredning? *Hos en operativ tillsynsmyndighet ska det finnas en utredning om tillsynsbehovet för myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Behovsutredningen ska avse en tid om tre år. Utredningen ska ses över vid behov och minst en gång varje år.*
- Ser ni över behovsutredningen minst en gång per år?
- Hade ni en samlad tillsynsplan för miljöbalkstillsynen under 2018*? En operativ tillsynsmyndighet ska för varje verksamhetsår upprätta en samlad tillsynsplan som omfattar myndighetens ansvarsområde enligt miljöbalken. Om vissa tillsynsområden bedrivs av annan nämnd, t ex strandskyddstillsyn, så ska denna tillsyn också redovisas i behovsutredning och tillsynsplan.*
- Har ni en kompetensutvecklingsplan på er förvaltning? *Planen ska innehålla behov för att genomföra tillsynen enligt tillsynsplanen.*
- Uppskatta i vilken grad (0 - 100 %) ni kunnat avsätta resurser för miljöbalkstillsyn i tillsynsplanen 2018 jämfört med de samlade behoven i er behovsutredning. *Bedömningen enligt nedan avser 2018, och görs i förhållande till hur resursbehoven för miljöbalkstillsynen har beskrivits i er behovsutredning. I bedömningen ingår även variationer orsakade av exempelvis sjukledigheter, föräldraledighet och andra vakanser.*
- Uppskatta i vilken grad (0 -100 %) ni genomfört tillsyn inom miljöbalkens tillsynsområden enligt er tillsynsplan för 2018. *Bedömningen görs i förhållande till hur ni har planerat miljöbalkstillsynen. Exempelvis det planerade antalet inspektioner eller avsatt tid för tillsynsobjekten. Svaret ska avse en samlad bedömning för samtliga tillsynsområden enligt miljöbalken.*

Bilaga 2 – Kommungruppsindelning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tagit fram en uppdaterad version av kommungruppsindelning.[19] Kommunerna delas in i 9 kategorier enligt nedanstående tabell. I Naturvårdsverkets redovisning har de kommuner som lämnat gemensamma svar förflyttats till en ny kategori, *grupp D*. Detta innebär att antalet kommuner i Naturvårdsverkets redovisning inte överensstämmer med antalet i SKL:s indelning.

Kommungrupp	Kort definition
A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort
A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40 % utpendling till storstad eller storstadsnära kommun
B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort
B4. Pendlingskommun nära större stad	Minst 40 % utpendling till större stad
B5. Lågpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad
C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30 % ut- eller inpendling till mindre ort
C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 inv i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.
D. Kommuner som lämnat gemensamma svar	Dessa utgör i vår redovisning 26 samverkansformer som omfattar totalt 71 kommuner.

[19] Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017 ISBN: 978-91-7585-455-7

Bilaga 3 – Enskilda avlopp

Uppföljning av länsstyrelsens regleringsbrev för 2018, uppdrag 22, enskilda avlopp och uppdrag 24, strategiskt va-arbete

ENSKILDA AVLOPP

22. Länsstyrelserna ska, i syfte att öka åtgärdstakten, aktivt arbeta med tillsynsvägledning av enskilda avlopp enligt miljötillsynsförordningen (2011:13). Arbetet ska prioriteras utifrån regionala och miljömässiga förhållanden. Länsstyrelserna ska göra detta genom att bl.a. ge vägledning i fråga om vägleda kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse i ett regionalt perspektiv. Länsstyrelserna ska redovisa eventuella behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning avseende enskilda avlopp enligt miljötillsynsförordningen. Länsstyrelserna ska redovisa uppdraget till Havs- och vattenmyndigheten senast den 15 februari 2019

Sammanfattning av länsstyrelsernas tillsynsvägledning om enskilda avlopp

ÅR	Arbete återstår	Godkända länsstyrelser	Väl godkända länsstyrelser	Bristfällig information
2018		Uppsala Blekinge Skåne Västerbotten Norrbotten	Stockholm Södermanland Östergötland Jönköping Kronoberg Kalmar Gotland Halland Västra Götaland Värmland Örebro Västmanland Gävleborg Dalarna Västernorrland Jämtland	
2017		Blekinge Skåne Kronoberg Örebro Södermanland Dalarna Jämtland	Stockholm Uppsala Östergötland Jönköping Kalmar Gotland Halland Västra Götaland Värmland Västmanland Gävleborg Västernorrland Västerbotten Norrbotten	

Kriterier för bedömningarna	Har inte tillsynsväglett kommunerna map enskilda avlopp	Har tillsynsväglett genom att svara på frågor men inte medverkat vid träffar inom området.	Har medverkat på träffar om små avlopp för kommunernas handläggare	

Samlad bedömning för samtliga länsstyrelser 2018
Den samlade bedömningen är väl godkänt/godkänt då alla länsstyrelser arbetar aktivt med tillsynsvägledning om små avlopp gentemot kommunerna. Utgångspunkten för bedömningen är hur aktiva länsstyrelserna har varit i sin tillsynsvägledning. De länsstyrelser som har engagerat sig genom att anordna eller medverka på träffar för kommunala handläggare där frågor om små avloppsanläggningar ges utrymme, har bedömts som väl godkända. För 2018 bedöms 16 länsstyrelser som väl godkända och 5 som godkända vilket är en liten förbättring sedan 2017 då 14 länsstyrelser bedömdes som väl godkända och 7 som godkända.

Eftersom det finns ett stort behov hos kommunerna att träffas och diskutera bedömningar samt utbyta erfarenheter angående framförallt teknikfrågor så vore det önskvärt om alla länsstyrelser anordnade eller medverkade på tillsynsvägledningsträffar för kommunerna med fokus på små avloppsanläggningar. De regionala träffarna är också viktiga för att ge mer enhetliga bedömningar i regionen.

Många länsstyrelser uppger att de har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning inom området. Som exempel kan nämnas:

- ökad samverkan både regionalt och med Miljösamverkan
- ökat samarbete inom länsstyrelsen med fokus på MKN
- att man genomfört en undersökning om avloppssituationen i länet samt informerat de kommunala nämndernas presidier om situationen samt kopplingen till vattenförekomster
- att man genomfört egeninitierade tillsynsbesök med inriktning på enskilda avlopp och strategiskt VA-arbete
- att man på träffarna med kommunerna
    - bjudit in externa föreläsare
    - diskuterat överklagade beslut
    - bjudit in de som arbetar med miljöövervakning på länsstyrelsen
- att man har haft gemensamma tillsynsprojekt
- att planering och framtagande av aktiviteter utifrån Vattenmyndighetens åtgärdsprogram har genomförts
- att man hjälpt kommunerna att få en systematik för att åtgärda avlopp.

Flera länsstyrelser beskriver att de medel som under året fanns i 1:11-anslaget för deras arbete med tillsyn och tillsynsvägledning av avloppsreningsverk och enskilda avlopp har varit en förutsättning för att kunna vidareutveckla tillsynsvägledningen under 2018.

I regleringsbrevet för 2018 står det att länsstyrelserna bland annat ska vägleda kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse i ett regionalt perspektiv. Femton länsstyrelser har svarat att man vägleder kring denna fråga och sex att man inte gör det. Jämfört med åren 2016 och 2017 så är

det två län fler som väglett på detta sätt 2018. På denna punkt skulle länsstyrelsernas vägledning kunna förbättras ytterligare.

I enkäten fanns en fråga om hur personen som svarar på enkäten anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning inom området är. Av svaren kunde utläsas att 52 % ansåg sig ha bra förutsättningar och 48 % mindre bra förutsättningar. Jämfört med 2017 har förutsättningarna att ge tillsynsvägledning förbättrats då endast 33 % av de som svarade på enkäten 2017 ansåg sig ha bra förutsättningar.

Under 2018 lade länsstyrelserna tillsammans ca 1718 timmar på tillsynsvägledning inom små avlopp medan man under 2017 använde ca 1136 timmar, vilket motsvarar en ökning med 51 %. Flera länsstyrelser har dock uppskattat hur mycket tid som lagts ner och en har inte svarat på frågan eftersom man inte tidsredovisar tillsynsvägledning inom små avloppsanläggningar separat.

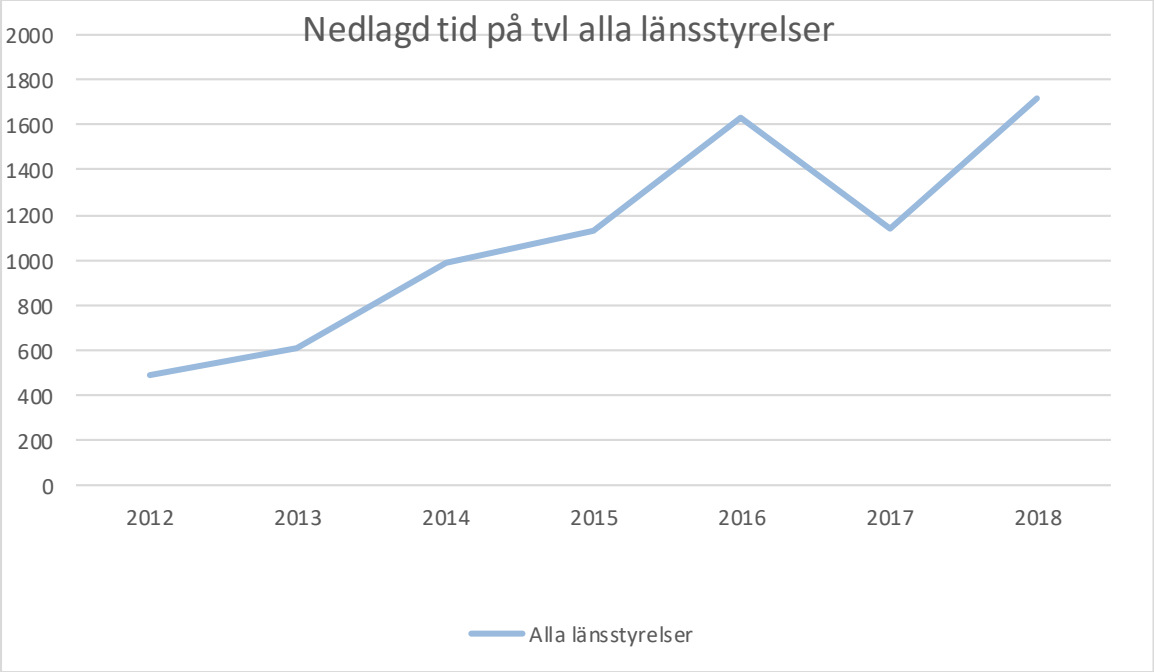

Resultatet över tid beror troligen till viss del på att lst i större utsträckning bokför tiden för tvl. 2012 lämnade bara knappt hälften uppgifter om nedlagd tid medan det år 2013 endast var tre lst som inte lämnade uppgifter och 2014-2018 bara en per år.

Flera länsstyrelser betonar att det på grund av stor omsättning av kommunala inspektörer finns behov av mer tillsynsvägledning inom området. HaV:s bedömning är att det behövs möjlighet till utbildning för dessa inspektörer och att behovet är svårt att täcka genom att öka tillsynsvägledningen.

Att göra en uppdelning av länsstyrelserna i godkänd/väl godkänd är inte oproblematiskt då det inte är självklart vilka kriterier som ska användas vid bedömningen. För att bedömningen ska bli mer rättvis finns under respektive länsstyrelse en text som förklarar utförligt vilka aktiviteter som utförts i respektive län.

Sammanställning av svar per län

BLEKINGE

2018 lades ca 35 timmar på tillsynsvägledning, vilket är ungefär lika mycket som 2017, genom att ge löpande råd och stöd. Information av aktuella frågor från HaV på de två årliga träffarna via miljösamverkan.

Man uppger att vägledningen har utvecklats genom en enkätundersökning där man fått en bättre överblick över situationen för enskilda avlopp samt åtgärdstakten och därmed var insatser kan göra mest nytta. Arbetet med att vägleda kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas har skett genom att man har presenterat vattenstatus övergripande på tillsynsvägledningsträff med miljösamverkan.

Personen som besvarar frågan anser att dess förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning är bra men att fortsatta resurser för att utveckla vägledning av tillsynen för att uppfylla miljökvalitetsnormerna behövs.

DALARNA

Under 2018 lades 100 timmar ned på att tillsynsvägleda kommunerna, detta är en markant ökning om man jämför med 2016-2017 då i genomsnitt 25 timmar lades ned. Vägledningen har skett genom samarbetsyta Miljötillsyn Dalarna, telefon, mail, handläggarträffar och kommunbesök.

Arbetet har vidareutvecklats genom att handläggarträffar tar upp frågan, personer som arbetar med miljöövervakning har gjort en presentation över länet. På detta sätt har man också väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse.

Den som svarade på enkäten anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är bra. Man bedömer att det finns behov av ytterligare insatser av vägledning vad det gäller från stöd i att informera/öka kunskapen hos kommunpolitiker (utbildning planeras 2019).

GOTLAND

Under 2018 lades 50 timmar på att tillsynsvägleda kommunen, vilket är en ökning jämfört med de två föregående åren. Vägledningen skedde genom att svara på frågor via mejl och telefon samt att anordna träffar där föreläsare bjuds in och där det även fanns utrymme att diskutera frågor om enskilda avlopp.

Länsstyrelsen har till följd av de utökade medlen för uppdraget kunnat avsätta mer tid samt haft möjlighet att vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning genom att bjuda in föreläsare för att komplettera den befintliga kompetensen. Man har också väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse.

Den som har svarat på enkäten anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är bra. Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning i form av att löpande diskutera praxis, ny teknik och forskningsrön.

GÄVLEBORG

Under 2018 lades ca 64 timmar ned på att tillsynsvägleda kommunerna i länet, det är i medeltal lika mycket som för 2016-2017. Man har väglett genom att svara på frågor på telefon och mejl samt två handläggarträffar.

Vägledningen har vidareutvecklats genom att man utvecklar handläggarträffarna så de ska vara så givande som möjligt för kommunerna. Länsstyrelsen anger att man med hjälp av det extra anslag (1:11) hade även möjlighet att bjuda in föreläsare som höll i en av träffarna. Länsstyrelsen har väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse genom att peka ut och delge kommunerna vilka vattenförekomster man ser som mest prioriterade.

De som svarat upplever att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är bra och bedömer att det inte finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning.

HALLAND

Under 2018 lades cirka 60 timmar på tillsynsvägledning, detta är en minskning sett över de senaste två åren. Tillsynsvägledningen har skett genom att man deltar vid handläggarträffar samt svara på frågor via mejl och telefon.

Länsstyrelsen uppger att man vidareutvecklat sitt arbete genom att frågor som rör miljökvalitetsnormer för vatten hänvisas till berörd handläggare inom länsstyrelsen. Man har inte har väglett kommunerna kring vid vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas.

Den person som har svarat på frågorna anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra då området inte är prioriterat. Länsstyrelsen anser att det behövs mer vägledning inom området och menar att kopplingen mellan arbetet med tillsyn av små avlopp och arbetet med miljökvalitetsnormer behöver analyseras och förtydligas. För att det ska ske krävs utvecklade samarbeten inom Länsstyrelsen och det behövs vägledning från Havs- och vattenmyndigheten.

JÄMTLAND

Länsstyrelsen har inte redovisat nedlagd tid för tillsynsvägledning under 2018. Vägledning har skett genom att man tar upp frågan med kommunerna, man har också initierat ett samarbete mellan kommuner för att få en jämn kompetens och nivå mellan kommunerna.

Man har utvecklat vägledningen genom att anordna en särskild dag för tillsynsvägledning enskilda avlopp. Samtliga kommuner inventerar enskilda avlopp.

Länsstyrelserna uppger att man har väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp tidigare år.

Den person som har svarat på frågorna anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra eftersom det är ett område där Länsstyrelsen inte har egen tillsyn. Länsstyrelsen uppger att man behöver prioritera avloppsreningsverk och anordnande av allmänt VA. Länsstyrelsen bedömer inte att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning eftersom kommunerna är medvetna om sitt ansvar och ökade krav.

JÖNKÖPING

Under 2018 lades 100 timmar på tillsynsvägledning, vilket är en fördubbling mot den tid som lades ner 2017 och 2016. Tillsynsvägledningen skedde genom handläggarträffar, rådgivning och genom att svara på frågor från inspektörer.

Länsstyrelsen uppger at man har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning med koppling till miljökvalitetsnormer för vatten genom att utöka samarbetet med vattenenheten inom Länsstyrelsen. Man har också väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas genom bland annat information i anslutning till handläggarträff för kommunerna.

Den som svarat på frågan anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra då man har begränsade resurser. Länsstyrelsen bedömer också att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning då hög omsättning bland inspektörer medför behov av vägledning.

KALMAR

Under 2018 har 80 timmar lagts på tillsynsvägledning - detta är en fördubbling mot tiden som lades ner 2017. Vägledningen har skett genom att svara på frågor via mejl och telefon samt fysiska tillsynsvägledningsträffar.

Länsstyrelsen har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning genom att anordna fysiska tillsynsvägledningsträffar mer frekvent. Under 2018 har Länsstyrelsen också genomfört egeninitierade tillsynsbesök hos tre kommuner med inriktning på enskilda avlopp och strategiskt VA-arbete. Man har väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas genom alla olika tillsyn- och samverkansformer med kommuner, vattenråd, t.ex. vid lokala åtgärdsprogram.

Den person som svarat på frågorna anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra då man anser att det är svårare att tillsynsvägleda i frågor där länsstyrelsen inte själv har tillsynen. Det är svårt att hitta former för att vägleda kring tillsyn av enskilda avlopp kopplat till miljökvalitetsnormer. Det saknas ett samlat arbetssätt för hur man ska kunna angripa frågan. Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning avseende enskilda avlopp.

KRONOBERG

Under 2018 lades 80 timmar på tillsynsvägledning, vilket är en fördubbling från 2016. Vägledning har skett genom en enkät och sammanställning av kommunernas tillsyn som resulterat i en rapport som kommunerna sedan har fått del av. Man har också deltagit på nätverksträff för kommunernas avloppshandläggare.

Tillsynsvägledningen har varit möjlig att utveckla genom att resurserna ökat så att länsstyrelsen har kunnat delta på nätverksträffar. Man har också genomfört en undersökning om avloppssituationen i länet och informerat de kommunala nämndernas presidier om avloppsituationen i länet samt kopplingen till vattenförekomster. Man har även väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas genom informationsträff för kommunala nämndernas presidier, samt vid nätverksträff.

Personen som svarat på frågan anser att förutsättningarna att ge tillsynsvägledning är mindre bra eftersom ingen egen tillsyn bedrivs vilket gör det svårare med praktiskt erfarenhet vid tillsynsvägledningen. Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning framförallt för att stötta kommunerna som inte kommit så långt. Det som man bedömer behövs mest är att lyfta goda exempel, stötta med utbildning, samt att informera om vattenförekomsterna. Men även att ge kommunerna stöd för ökad kostnadstäckning för tillsyn och prövning. Man anger att 1:11 anslaget är en förutsättning för att länsstyrelsen ska kunna prioritera att ge tillsynsvägledning i tillräcklig omfattning.

NORRBOTTEN

Under 2018 lades 16 timmar ned på att tillsynsvägleda kommunerna i länet, detta är en halvering av den tid som lades ner 2016 och 2017. Vägledningen har skett genom att besvara mejl och telefonsamtal som rör lagstiftning och vattenförvaltning.

Länsstyrelsen har inte vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning under året eller väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse.

Den person som svarat på enkäten anser att förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning är bra och man bedömer man inte att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning avseende enskilda avlopp.

SKÅNE

Under 2016 lades ca 38 timmar ned på att tillsynsvägleda kommunerna i länet genom att svara på frågor från enskilda kommunala miljöinspektörer. Vägledning har även skett i samband med möten kring strategisk VA-planering. Tiden som lades ner är en ökning från 2017.

Länsstyrelsen har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning inom området under året tack vare att ökade resurser tillförts arbetet med små avlopp. Man har väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från

enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas genom att uppmana kommunerna att använda GIS-verktyget som utvecklats av HaV. Vidare informerar man om att miljökvalitetsnormerna ska vara en bedömningsgrund vid planeringen av utbyggnad av kommunalt VA samt tillsyn över små avlopp.

Den person som svarat på enkäten anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra eftersom länsstyrelserna inte har någon operativ tillsyn av små avlopp och det då är svårt att upprätthålla en relevant kompetens för att ge adekvat vägledning i de konkreta fall som kommunerna ibland efterfrågar. Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning för att minska miljöbelastningen, få mer likvärdiga och förutsägbara krav på åtgärder samt rikta åtgärderna mot de områden där störst behov finns. Man ser ett stort behov av generella föreskrifter för små avlopp.

STOCKHOLM
Under 2018 lades 110 timmar på tillsynsvägledning, vilket är en ökning från 69 timmar 2014. Man tillsynvägledde genom att svara på frågor via mejl och telefon och anordna vägledningsträffar för kommunerna där det fanns utrymme att ta upp frågor om enskilda avlopp. Årets tema var markbaserad rening och risk för grundvattenpåverkan. Man administrerar även en e-postlista till länets kommuner. Under hösten skickades en webbenkät för att följa upp kommunernas tillsyn ut. Länsstyrelsen bedömer att svaren kommer att ge underlag till mer riktad vägledning till de kommuner som behöver det. Vid samråd om va-planer vägleder man om hur va-planen kan bidra till stöd vid tillsyn och tillståndsgivning.

Länsstyrelsen uppger att de har utvecklat vägledningen genom att man under året har utvecklat sin externa webbplats och generella tillsynsvägledningsplan. Man bedriver även vägledande och tillsynsvägledande insatser i andra forum som tangerar detta område, t.ex. inom ramen för vattenförvaltningen, i samråd om detaljplaner, skärgårdssamverkan samt i samverkan om klimatanpassning. Under 2018 gav Länsstyrelsen LOVA-medel (1,25 miljoner) till Haninge kommuns projekt Avlopp i kretslopp. Länsstyrelsen har inte haft någon särskild riktad insats för att vägleda kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas men bedömer att tidigare års insatser medfört att vissa kommuner nu prioriterar sin tillsyn efter risk för recipientpåverkan.

De personer som svarat på frågorna anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är fortsatt bra. Man bedömer dock att det finns behov av ytterligare insatser då frågan är ständigt aktuell i berörda kommuner. Man uppger att det finns ett stort behov av ökad samsyn mellan och inom kommunerna om kravnivåer, skälighetsbedömning och hur man ska förhålla sig till det faktum att området huvudsakligen riktar sig mot privatpersoner. Avsaltningsanläggningar och vilka utredningar som krävs inför ett förhandsbesked om bygglov är angränsande områden som också lyfts.

SÖDERMANLAND

Under 2018 lades ca 60 timmar på tillsynsvägledning, vilket är en fördubbling av tiden jämfört med 2017. Vägledningen skedde genom att svara på frågor via mejl och telefon samt anordna vägledningsträffar för kommunerna.

Tillsynsvägledningen har utvecklats genom att träffarna anpassas efter handläggarnas efterfrågan på information. Vissa träffar är huvudsakligen erfarenhetsutbyten, andra träffar kan t.ex. inkludera utbildningspass. Länsstyrelsen har inte väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas.

Den person som svarat på frågan anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra då resurser i form av tid saknas. Man anser att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning i form av externa föreläsare som både kan ”bredden” i frågorna men även svara på frågor om detaljer.

UPPSALA

2018 lades ca 20 timmar på tillsynsvägledning vilket är en tredjedel av tiden som lades 2017. Vägledning skedde främst via direktkontakt med kommunala handläggare.

Länsstyrelsen uppger att man har utvecklat vägledningen genom att den regionala samverkan i Uppsala län startat upp under året, vilket ger ytterligare förutsättningar för att samordna den operativa tillsynen i länet. Under 2018 har man inte väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas.

Den person som svarat på frågorna anser att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är bra. Länsstyrelsen ser behov av att genomföra kontinuerlig tillsynsvägledning i frågan.

VÄRMLAND

Under 2018 lades 460 timmar på tillsynsvägledning genom samarbete med Miljösamverkan Värmland och riktade kommunbesök samt ökad koppling mellan enskilda avlopp och LAV. Ungefär lika mycket tid lades ner 2016 men betydligt mer är 2017, 100 timmar.

Länsstyrelsen har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning genom ökade kontakter med berörda inspektörer vid kommunbesök och insamlande av uppgifter om problemområden där LAV kan tillämpas. Man har också väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas.

Den person som svarat på frågan anser att förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning är bra. Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning särskilt vad för funktionskontroll av minireningsverk.

VÄSTERBOTTEN

Under 2018 lades ca 40 timmar ned på att tillsynsvägleda kommunerna. Vilket är en stor minskning från 2017 då man lade ner 160 timmar. Vägledningen har skett genom att man anordnat träffar de senaste åren men arbetet avtog då de nya föreskrifterna skrotades. Länsstyrelsen anser att det är synd eftersom det finns stora skillnader i förutsättningar i Sverige.

Länsstyrelsen har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning genom att uppmuntra inventering i kommunerna för att upptäcka och få in en systematik för att åtgärda avlopp som inte fungerar och är gamla. Man uppger att man också har väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse.

Den person som svarat upplever att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra eftersom man inte jobbar med frågorna i den operativa tillsynen. Länsstyrelsen bedömer att det inte finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning.

VÄSTERNORRLAND

Under 2018 lades 30 timmar på att tillsynsvägleda kommunerna i länet genom att anordna en Vattendag för kommunernas handläggare samt svara på förfrågningar. Man deltar ibland också på länsträffar. Ungefär samma mängd tid lades ner under 2016 och 2017.

Vägledningen har utvecklats genom att planering och framtagande av aktiviteter utifrån Vattenmyndighetens åtgärdsprogram har genomförts. Länsstyrelsen bedömer att detta kommer leda till att man framöver har fokus på statusbedömningar av vattenförekomster och avrinningsområden vilket också kan ge effekt inom tillsynsvägledningen. På detta sätt har väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse.

Den person som svarat anser att förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning är bra. Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning än det man genomfört hittills, man vill ha mer information och fokus på miljökvalitetsnormer, vattenförekomster och avrinningsområden.

VÄSTMANLAND

Under 2018 lades 60 timmar ned på tillsynsvägledning, tiden är i paritet med den som lades ner 2016-2017. Vägledningen skedde genom två årliga samverkansträffar, gemensamma tillsynsprojekt samt vägledning via telefon och mejl.

Länsstyrelsen har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning genom att man med gemensamma tillsynsprojekt har ökat samsynen mellan kommunerna. Man driver också på för att införa mer likartade tillstånd samt har väglett kring hur tillsynen bör prioriteras i förhållandet till miljönytta och nytta för hälsoskyddet. Länsstyrelsen har

väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas.

Den person som svarat upplever att förutsättningarna för att bedriva tillsynsvägledning är bra men bedömer att det finns behov av ytterligare insatser m.a.p. tillsynsvägledning. Det största problemet anser man är omsättningen av personal på kommunerna vilket innebär ett återkommande behov av att diskutera grundläggande frågeställningar.

VÄSTRA GÖTALAND
2018 lades ca 100 timmar på tillsynsvägledning, tiden är den samma som de senaste två åren. Vägledning har skett genom kontakter via telefon och mejl samt en vägledningsdag riktad till västra Götalands och Hallands kommuner. Men även genom information på webben om recipienter genom VISS och GIS-stödet.

Man anger att vägledningen har vidareutvecklats genom att man på vägledningsdagen försöker vara så aktuella som möjligt samt lyhörda för vilken information kommunerna eftersöker. GIS-stödet för små avlopp som förvaltas gemensamt av länsstyrelserna är relativt nytt och har en egen förvaltning för fortsatt utveckling. Länsstyrelserna uppger att man inte har väglett kommunerna kring vid vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp är motiverade för att miljökvalitetsnormerna skall kunna uppfyllas mer än vad som framgår av åtgärdsprogrammen.

Den person som svarar på frågan om förutsättningar anser att frågan är för komplex för att kunna svara på enligt de ”alternativ” som finns. Man anger att förutsättningarna är goda utifrån att kommunerna är intresserade av frågan. De aktiviteter man har riktade till kommunerna följs med intresse och engagemang. När det gäller vägledning finns i princip ingen kärnverksamhet på länsstyrelsen där egen kunskap inom området enskilda avlopp naturligt växer fram. Inom områden som rör tex teknisk utformning och möjlighet att uppfylla skyddsnivåer m.m. är länsstyrelsens möjlighet att bedriva tillsynsvägledning ytterst begränsad då vi är hänvisade till samma teoretiska material som kommunerna har tillgång till, men samtidigt saknar aktuell praktisk erfarenhet. När det gäller möjlighet att vägleda om recipienter och t.ex. var högre skyddsnivå torde kunna vara motiverat ur miljöskyddssynpunkt besitter länsstyrelsen däremot bättre kunskap att vägleda. Vad länsstyrelsen har att brottas med när det gäller specifika frågeställningar i enskilda fall är att vi är överprövningsinstans för kommunala beslut vilket vi måste beakta. Det kan delvis begränsa möjligheten till tydlig vägledning i enskilda fall.

Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning. Man anser att både en styrka och svaghet med nuvarande lagstiftning är att en bedömning ska göras i det enskilda fallet. Att bedömningen görs på ett bra och likartat sätt är av vikt för att regelverket ska anses bra och rättvist. Ett förslag som Länsstyrelsen har är att man skulle anordna en nationell utbildning (några dagars kurs) för inspektörer där man kan gå igenom frågor som rör den bedömning inspektörerna gör i handläggningen av små avlopp.

ÖREBRO

Under 2018 lades 85,5 timmar ned på att tillsynsvägleda kommunerna i länet genom att svara på direkta frågor, Tillsynsforum, utbildning i GIS-stödet och handläggarträff. Tiden har dubblerats sett till de senaste två åren.

Länsstyrelsen har vidareutvecklat sitt arbete med tillsynsvägledning genom samverkan med Miljösamverkan. Man har också väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse genom att utbilda i GIS-stödet.

Den person som svarat anser att förutsättningarna att bedriva tillsynsvägledning är mindre bra eftersom det är få handläggare som jobbat med enskilda avlopp på Länsstyrelsen samt att den direkta kunskapen börjar bli gammal. Man bedömer att det finns behov av ytterligare insatser som kan skapa förutsättning för kommunerna att träffas och i högre grad än nu samverka kring dessa frågor för att kunna öka åtgärdstakten.

ÖSTERGÖTLAND

Under 2018 lades 130 timmar ned på att tillsynsvägleda kommunerna, vilket är en stor ökning från 30 timmar år 2016. Länsstyrelsen vägleder via Miljösamverkan Östergötlands (MÖTA) avloppsgrupp. Gruppen träffas 4 gånger per år och har anordnat två träffar per år med fokus på inventering och hur man kan öka åtgärdstakten. Vidare har länsstyrelsen väglett kommunerna hur GIS-stödet ska användas. Dessutom har man vidareutvecklat avloppssidan på MÖTA:s samarbetsyta. Telefonrådgivning är en annan viktig funktion.

Länsstyrelsen har vidareutvecklat samarbetsytan med en ”frågor och svar” funktion. utifrån erfarenheterna av överklagade kommunala beslut har avloppsgruppen diskuterat vikten av tydlighet kring vilken skyddsnivå som gäller i det enskilda beslutet. Man har väglett kommunerna kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp har störst betydelse genom GIS-stödet.

Den som har svarat på enkäten anser att förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning är bra och man bedömer att det finns behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning inom området eftersom stor personalomsättning hos kommunerna innebär att det alltid finns ett behov av vägledning.

Bilaga 4 – Strategiskt VA-arbete

Uppföljning av länsstyrelsens regleringsbrev för 2018, uppdrag 24, strategiskt va-arbete.

Strategiskt VA-arbete

Uppdrag 24. Länsstyrelserna ska stödja kommunerna i arbetet med att utveckla VA-planer. Länsstyrelserna ska redovisa genomförda insatser för att stödja kommunernas arbete med att utveckla strategiska VA-planer och genomförd tillsyn enligt 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Länsstyrelserna ska redovisa uppdraget till Havs- och vattenmyndigheten senast den 22 februari 2019.

ÅR	Arbete återstår	Godkända länsstyrelser	Väl godkända länsstyrelser
2018	Blekinge Jämtland Jönköping Kronoberg Uppsala Västernorrland Västerbotten	Gotland Norrbotten Södermanland Västmanland Örebro Östergötland	Dalarna Gävleborg Halland Kalmar Skåne Stockholm Värmland Västra Götaland
2017	Blekinge Jämtland Kronoberg Södermanland Uppsala Västerbotten Västernorrland	Gotland Jönköping Kalmar Norrbotten Västmanland Örebro Östergötland	Dalarna Gävleborg Halland Skåne Stockholm Värmland Västra Götaland
Kriterier för bedömning-arna	Har mindre än 40 h nedlagd tid för stöd till kommunerna med deras va-planer och tillsyn enligt 51 § LAV. Har inga riktade insatser. Tillsynen är inte prioriterad pga resursbrist eller bristande kompetens inom området.	Har minst 40 h nedlagt tid för stöd till kommunerna med deras va-planer och tillsyn enligt 51 § LAV. Har påbörjat dialog med kommunerna beträffande va-planering.	Har minst 150 h (200 h 2016) nedlagd tid för stöd till kommunerna med deras va-planer och tillsyn enligt 51 § LAV. Har regelbundna träffar eller seminarier med kommunerna.

Samlad bedömning för samtliga länsstyrelser 2018:

Hur länsstyrelserna arbetar med att stödja kommunerna i deras arbete med att utveckla strategiska va-planer, samt bedriver tillsyn över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster varierar stort. Nedlagd tid varierar från inte alls (två länsstyrelse) till över 1000 timmar (Dalarnas län). Många av länsstyrelserna uppger att kommunerna har tagit fram va-planer eller håller på och att kunskapen om antalet § 6-områden ökat. Många kommuner har även planer för åtgärdande.

Flera länsstyrelser uppger att man yttrar sig på inkomna planer och svarar på remisser. Många granskar och lämnar synpunkter på framtagna va-planer och några har

regelbundna träffar eller seminarier med kommunerna och försöker stötta och ha en dialog med kommunerna.
Ett par länsstyrelser (ex Uppsala och Gotland) har arbetat med att ta fram regionala vattenförsörjningsplaner som kan användas som stöd för kommunernas va-planer.

Några länsstyrelser utmärker sig positivt. Dalarnas länsstyrelse har bl a besökt många av kommunerna, deltagit i samråd, medverkat vid träffar och har tagit fram informationsmaterial i form av en trycksak och webbmaterial. Internt på länsstyrelsen har det bildats en grupp med representanter från olika enheter som diskuterar vad som sker i kommunerna inom va-planering. Kalmar länsstyrelse har en VA-grupp som består av fem personer och har gett medel till kommunerna att söka LOVA-bidrag för va-planer. Länsstyrelsen granskar va-planerna och lägger fokus bl a på vilka kriterier kommunerna använd för att utreda det kommunala ansvaret, samt tillhörande utbyggnadsplaner. Skåne länsstyrelse har initierat strategiska möten med kommunerna med fokus på att kraven på åtgärder av små avlopp och inrättande av nya verksamhetsområden ska utgå från behovet av skyddet för miljön. Ett annat syfte är att få till en bättre samverkan mellan kommunerna olika enheter (va, miljö och samhällsplanering). Stockholms län har tagit fram en handbok för kommunal strategisk vattenplanering som ska användas i arbetet med vattenfrågor i kommunen. Ett par länsstyrelser (Värmland och Stockholm) har sammanställt GIS-skikt över kommunerna verksamhetsområden vilket kommer underlätta tillsynen.

Att göra en uppdelning av länsstyrelserna i godkänd/väl godkänd är inte oproblematiskt då det inte är självklart vilka kriterier som ska användas vid bedömningen. För att bedömningen ska bli mer rättvis finns under respektive länsstyrelse text som redovisar utförligt vilka aktiviteter som genomförts.

BLEKINGE

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
35
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
4 av 5 har en plan för utbyggnad, 3 av dessa VA-plan.
Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Under året har inga riktade insatser gjorts, förutom utredning av inkomna klagomål och begäran om utredning.
Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
38 resp 19
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Generell granskning av VA-planer

DALARNA

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
1120
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
Frågan är inte enkel att besvara, då kommunala VA-planer kan vara mycket olika med avseende på ålder, omfattning, tidplan, ambitionsnivå och lokal förankring. Hos de kommuner som har en fastställd VA-plan varierar det dessutom mycket hur väl man genomför och följer planen. Generaliserar man är svaret att 10 av länets 15 kommuner

som har en VA-plan och tre av dem är helt nya. Minst två av de övriga är så gamla att de behöver revideras. Det innebär att 5 kommuner saknar en fastställd VA-plan. I samtliga dessa kommuner pågår dock ett arbete med VA-plan och ett par av dem förväntas besluta om sin plan under 2019.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Kontakt med 10 (av totalt 15) kommuner för att informera om möjligheten att vid behov få stöd från Länsstyrelsen. Det resulterade i besök i 5 kommuner för att träffa tjänstemän och/eller politiker och stödja dem i arbetet med att ta fram eller revidera VA-planen. •

Deltagit i samråd om två kommunala VA-planer.

Under 2018 har Länsstyrelsen medverkat vid de två träffar som hållits inom Dala VA och där informerat om bl.a. VA-planering, tagit del av huvudmännens synpunkter och besvarat deras frågor. Dala VA är en samarbetsstruktur för samtliga kommunala huvudmän för VA i länet. De träffas vår och höst.

Länsstyrelsen har under 2018 tagit fram en enkel trycksak (Vattentjänster för kommunens utveckling) som i korthet beskriver varför kommunen behöver en VA-plan, vad den bör innehålla och hur man går tillväga för att ta fram den. Trycksaken har spridits till kommunala miljö- och plan/byggkontor och till VA-huvudmännen i länet.

Länsstyrelsen har skapat en informationssida på Länsstyrelsen Dalarnas webb där kommunernas frågor och svar kring kommunal VA-planering har samlats.

Internt på Länsstyrelsen har bildats en grupp med representanter från miljötillsyn, miljöprövning, vattenverksamhet, vattenförvaltning, plan/bygg, beredskap och länsveterinär. Gruppen får regelbunden information om vad som sker i kommunerna inom VA-planering och har träffats två gånger under 2018

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

Finns en stor del osäkerhet i siffran då 5 av länets 15 kommuner fortfarande saknar VA-plan där man identifierat sådana områden. Av de 10 kommuner som har en VA-plan är 107 sådana områden utpekade. Enligt befintliga VA-planer ska 49 av de 107 utpekade områdena åtgärdas inom fem år.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Det finns ett fortsatt stort behov av att utöva tillsyn. Ett underlag är de kommunala VA-planerna där sådana finns. Under 2019 kommer Länsstyrelsen att ta fram ytterligare ett underlag med kommunvis prioritering av områden med behov av allmänna vattentjänster. Det kommer att underlätta tillsynen enligt LAV. Det finns även ett behov av fortsatt kompetensuppbyggnad inom VA-området, framför allt hos kommunernas förtroendevalda. Länsstyrelsen kommer under 2019 att, tillsamman med Dala VA, genomföra en VA-utbildning för politiker.

GOTLAND

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

225

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

En av totalt en.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Länsstyrelsen har färdigställt en regional vattenförsörjningsplan som används som stöd i samband med kommunens revidering av VA-planen. Länsstyrelsen har hjälp Livsmedelsverket att anordna en workshop om klimatanpassad dricksvattenförsörjning (KASKAD).

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
9 sådana områden utpekade. Fem av dessa har en plan för åtgärdande.
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Med rådande klimatförändringsperspektiv (brist på vatten) bedömer Länsstyrelsen att det blir fler extern initierade tillsynsärenden och ser ett behov av att öka tillsynen utifrån LAV i samband med detaljplanering.

GÄVLEBORG

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
200
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
4 av 10 kommuner
Genomförda insatser för att stödja kommunerna med att utveckla va-planer.
Länsstyrelsen har ordnat möten i två kommuner med brett deltagande från olika förvaltningar. Det som diskuterades var strategiskt arbete med vatten- och avloppsfrågor och klimatfrågor. Flera kommuner remitterar utkast på VA-planer, dagvattenstrategier och liknande för synpunkter från lst.
Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
De fyra kommuner som har en VA-plan bedömer att det finns cirka 20 områden. Dessa områden betraktas som utredningsområden. 5 har en plan för åtgärdande.
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Fortsatt regelbunden tillsyn och träffar i några kommuner per år. En gemensam workshop vartannat år.

HALLAND

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
230
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
Två kommuner har en fastställd va-plan. I övriga fyra kommuner pågår arbete med att ta fram en va-plan.
Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Länsstyrelsen gör tillsynsbesök hos kommunerna. Vid besöken ligger fokus på det övergripande arbetet med att ta fram va-planer.
Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
Siffrorna är ungefärliga. Den pågående va-planeringen ute i kommunerna har för de flesta resulterat i ett något mera specifikt antal områden, medan en kommun har angivit ”flertal områden” som kan vara LAV 6§-områden. Det finns cirka 56 områden plus det ”flertal områden” som nämns för en kommun. Det finns färdiga planer för 9-11 områden.
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Länsstyrelsen i Hallands län har under flera år prioriterat tillsyn enligt LAV och det syns resultat ute i länet. Samtliga kommuner har tagit fram eller håller på att ta fram en strategisk, kommunövergripande va-plan.

JÄMTLAND

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
0

Antal kommuner i länet som har en VA-plan
Arbete pågår i flertalet kommuner, ännu ingen fastställd
Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Arbetet har varit långsiktigt och påbörjades mer aktivt för några år sen med seminariedagen ”Planera för vatten” där många personer från olika kommunala förvaltningar deltog. Arbetet lyfts också i miljömålsdiskussioner och planerade åtgärder inom dessa områden. I ”Så når vi miljömålen i Jämtlands län, Länsstyrelsen insatser 2018” fanns det med under Vattenmålen. Länsstyrelsen lyfter det också inom olika ärenden gällande avloppsanläggningar, dricksvattenförsörjning och vattenskyddsområden. Under 2018 är det mest det sistnämnda som varit aktuellt.
Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
Cirka två stycken kommuner och områden (kan vara flera områden).
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Det finns behov,

JÖNKÖPING

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
31
Antal kommuner som har en VA-plan?
6 (av 13 kommuner)
Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Bistå med underlag om miljökvalitetsnormer för vatten. Svarar på remisser.
Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
37 st enligt kommunernas svar i februari 2018. 22 st har en plan.
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Tillsynen är nedprioriterad på grund av resursbrist. Behov av ökad tillsyn, inte minst uppföljning av tidigare förelägganden enligt 6 §.

KALMAR

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
650 timmar fördelat på fem personer som sitter i Länsstyrelsens VA-grupp.
Antal kommuner som har en VA-plan
11 (av 12 kommuner) Elva av länets tolv kommuner har tagit fram VA-planer med tillhörande utbyggnadsplaner. I utbyggnadsplanerna finns områden utpekade där kommunen själva har bedömt sig ha ett kommunalt ansvar enligt LAV. VA-planerna är inte statiska utan utvecklas och revideras kontinuerligt. Nya utbyggnadsområden tillkommer bland annat i takt med att områden med enskilda avlopp inventeras och nya bedömningar av det kommunala ansvaret kan göras. Samtidigt tas områden bort från utbyggnadsplanen i takt med att verksamhetsområdena för vatten och avlopp byggs ut.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Länsstyrelsen har gett samtliga av länets tolv kommuner LOVA-medel till treåriga projekt för VA-planering (s.k. strategiska VA-planer) mellan åren 2011–2016. En kommun blev inte klar inom LOVA-projekttiden och har under 2018–2019 fortsatt att vidareutveckla och färdigställa sin strategiska VA-plan. Planeringen har skett i fyra olika steg vilket innebär att kommunerna arbetat fram VA-översikt, VA-policy och VA-plan vilka successivt implementerats i det kommunala arbetet (som budgetarbetet och samhällsplanering). Fem av länets kommuner har även valt att implementera VA-

planeringen till översiktsplanerna som tematiska tillägg. Länsstyrelsen granskar också de inskickade kommunernas VA-planer utifrån bl.a. LAV och då även kommunernas tillsynsplan över enskilda avlopp. Vid granskning av VA-planerna läggs stort fokus på vilka kriterier som använts för att utreda det kommunala ansvaret och bildandet/reviderandet av nya/befintliga kommunala verksamhetsområden för VA och dagvatten. Fokus läggs även på tillhörande utbyggnadsplaner och angivna utbyggnadstakter. Länsstyrelsen noterar att vissa kommuner har gjort en felaktig tolkning av vilka kriterier som får ligga till grund för avgörande av kommunernas skyldighet att förse områden med kommunala vattentjänster. Bl.a. noteras att felaktiga kriterier så som ekonomiska förutsättningar, avstånd till befintligt nät samt geologiska förutsättningar har fått avgöra den kommunala skyldigheten. Generellt så arbetar Länsstyrelsen med tillsynsvägledningsverktyget i samband med olika ärendetyper från kommuner och enskilda i samband med vatten- och avloppsfrågor. I samband med detta granskar och prövar Länsstyrelsen utifrån olika lagstiftningar så som PBL, MB och LAV. Detta utgör grunden för Länsstyrelsens tillsynsvägledning eftersom dessa fungerar som en signal om VA-arbetet fungerar eller inte, inklusive inventering och åtgärder gällande enskilda avlopp. Fungerar det inte tar Länsstyrelsen initiativ till fysiska tillsynsbesök. Länsstyrelsen genomförde egeninitierade besök hos fem kommuner under 2014–2018. Vissa kommer har fått efterföljande återkommande besök. Länsstyrelsens ambition är att under de närmaste åren även göra tillsynsbesök hos de sju resterande kommunerna och därigenom också öka tillsyn och åtgärdsgenomförande för de enskilda avloppen (i första hand; de kustnära med hög skyddsnivå samt gamla och icke-fungerande). Länsstyrelsen handlägger i dagsläget tre stycken klagomålsinitierade ärenden där kommunalt ansvar enligt 6 § LAV kan bli aktuellt.

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
För elva av tolv kommuner finns det en prioriteringslista för att utreda det kommunala ansvaret gällande 6 § LAV i olika områden. Den återstående kommunen är på gång att göra en liknande prioriteringslista framöver. Länsstyrelsen anser att det kommer ta många år för själva genomförandet utifrån dessa prioriteringslistor. Det kommer krävas hög politisk vilja för att ge VA-arbetet de investeringar och åtgärder som måste till för att komma tillrätta med VA-hanteringen i länets samtliga kommuner samt för att t ex se till att fastighetsägarna byter ut sina dåliga enskilda avlopp till bättre tekniska lösningar. Även om Länsstyrelsen skulle kunna granska utbyggnadsplanerna för respektive kommun och summera samman dessa skulle detta bara ge en ögonblicksbild av hur det såg ut i respektive kommun när planerna tog fram. Om kommunernas VA-arbete fungerar kommer utbyggnadsplanerna att fortlöpande revideras. När utbyggnadsplanerna har reviderats är det inte säkert att Länsstyrelsen omgående får ta del av dessa. Utbyggnadsplanerna utgör dock ett viktigt underlag vid Länsstyrelsens tillsyn enligt 51 § lagen om allmänna vattentjänster och kommer att granskas vid tillsynsbesök. Antal, precis som utbyggnadstakt, är av intresse.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Länsstyrelsen Kalmar län genomför tillsynsvägledning genom handläggarträff i Miljösamverkan sydosts regi samt en tillsynsvägledningsdag kring bland annat enskilda avlopp. Via Länsstyrelsens strategiska va-arbete åker Länsstyrelsen ut på egeninitierade tillsynsbesök i länets kommuner där relevanta lagstiftningar som PBL, MB och LAV diskuteras. Så Länsstyrelsen ser i dagsläget inga ytterligare behov av tillsynsinsatser.

KRONOBERG

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

20 H i samband med presentation och framtagande av rapport.

Antal kommuner som har en VA-plan

2 kommuner har, 4 ytterligare inlett arbete med VA-plan.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Inget

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

24, men många kommuner har inte kännedom om områden på grund av otillräckligt underlag. 15 har en plan.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Vägledning, samordning och stöttning i framtagning av VA-plan. Detta är lågt prioriterat inom länsstyrelsen, då resursbehovet totalt sett är så pass mycket större än tillgängliga resurser. I dagsläget har länsstyrelsen bristande kompetens inom området.

NORRBOTTEN

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

80

Antal kommuner som har en VA-plan

Tre kommuner

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Länsstyrelsen har haft möten och lämnat synpunkter

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

Det man känner till är ett §6-område.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Länsstyrelsen har inte besvarat frågan.

SKÅNE

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

410

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

Av länets 33 kommuner har samtliga någon form av strategisk VA-plan (omfattande alla tre vattentjänsterna).

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Samtliga skånska kommuner har lämnat in tid- och handlingsplaner för de mest prioriterade områdena avseende vattentjänsten för spillvatten. Länsstyrelsen genomförde 2012-2014 ett projekt i syfte att påskynda kommunernas utbyggnad av kommunalt VA enligt kraven i lagen om allmänna vattentjänster. En viktig aspekt var att få kommunerna att synkronisera utbyggnadsplanerna med behovet av åtgärder på små avlopp. Länsstyrelsen har under 2018 initierat strategiska samtal med 10 kommuner avseende kommunalt VA och små avlopp. Under 2019-2020 kommer möten med resterande kommuner att genomföras. Syftet är att både kraven på åtgärder av små avlopp och prioriteringen av inrättande av nya verksamhetsområden i större omfattning än tidigare ska utgå från behovet av skydd för miljön. Stort fokus ligger därför på kommunernas behovsanalyser och utformningen av dessa. Ett annat syfte är att få till

stånd en bättre samverkan mellan de kommunala VA-huvudmännen, miljöförvaltningarna och samhällsplaneringsförvaltningarna på kommunerna.

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
Länsstyrelsen har under 2012 pekat ut knappt 300 områden som behöver anslutas till kommunalt VA. Ungefär 60 st av dessa har antagits som verksamhetsområden och drygt 10 områden har lösts genom att fastigheterna kan anslutas via avtal. För cirka 20 områden har kommunerna meddelat att de inte anser att områdena omfattas av 6§ LAV. Av de knappa 250 områden som pekades ut för fortsatt utredning har verksamhetsområden antagits för ungefär 20 stycken och avtalslösningar erbjudits för cirka 25 områden. Kommunerna har meddelat att de anser att cirka 80 stycken av de 250 inte omfattas av 6§ LAV. 20 av de mest prioriterade områden som länsstyrelsen pekat ut. Övriga områden finns med i de kommunala utbyggnadsplanerna. Dessa har dock väldigt olika genomförandetider, allt från 1-20 år. De längsta genomförandetiderna avser i allmänhet prio 2-områden. Länsstyrelsen har inte någon tillgänglig sammanställning över genomförandetiderna för varje område. Länsstyrelsen utvecklar vår uppföljning av kommunernas LAV-arbete och hoppas att inom ett år ha ett bättre underlag. Länsstyrelsen vill framhålla att det inte primärt är antalet områden som är av intresse utan hur många personekvivalenter som omfattas (dvs hur stor belastningen är från varje område). Länsstyrelsen håller för närvarande på att samla in den informationen. Antalet områden kan dessutom vara väldigt missvisande eftersom kommunerna väljer olika strategier för hur man avgränsar verksamhetsområden. Kommunerna arbetar enligt olika processer när det gäller 6§-områden. Vissa kommuner anger områden i sin VA-plan e.d. som de avser att ansluta, ofta även tidsatt. De fastställer dock inte verksamhetsområden förrän i omedelbar närtid före anslutningarna genomförs, ibland till och med efter att fastigheterna anslutits. Andra kommuner antar verksamhetsområden för alla identifierade 6§-områden men anger i beslutet ett årtal när anslutningen ska ske, vilket kan vara om 10 år eller mer. Dessa olikheter försvårar såväl frågeställning som adekvat uppföljning.
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Tillsynen behöver förstärkas avseende dricksvatten och dagvatten

STOCKHOLM
Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV: Under 2018 har 560 timmar lagts på tillsyn. Drygt 200 av 2018-års timmar har lagts av en projektanställd som möjliggjordes av de riktade tillsynspengarna för avlopp. Därtill har juristerna lagt 150 timmar på att granska beslutsförslag.
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
Av kommunernas svar på höstens webbenkät svarade 15 av 26 kommuner ja på frågan och 3 ”vet ej/arbete pågår”. Enligt Länsstyrelsens egen inventering har 15 kommuner (dock inte samma) någon form av strategiskt planeringsdokument för va.
Genomförda insatser för att stödja kommunerna:
Under 2018 har delprojektet ”Stöd i kommunal vattenplanering” inom Life IP Rich Waters samlat in underlag genom workshops med olika aktörer, i huvudsak kommuner i Norra Östersjöns vattendistrikt, för att ta fram en handbok för kommunal strategisk vattenplanering. Handboken publicerades i december 2018 och beskriver en arbetsmodell som ska användas som inspiration för att arbeta mer sammanhållet och

resurseffektivt med vattenfrågor i en kommun. Målgruppen är i huvudsak chefer och samordnare som jobbar med vattenfrågor inom kommunen.
Länsstyrelsens va-samverkan bedrivs dels genom samrådsmöten när en kommun inleder arbetet med att ta fram eller uppdatera en va-plan, dels genom att besvara formella remisser i slutskedet av den processen. I samverkan lyfter man fram MKN vatten och kommunernas åtgärd 7 i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram, men även att planen bör knyta an till och belysa relevanta miljökvalitetsmål, den regionala utvecklingsplanen (RUFS), lokala planeringsunderlag (översiktsplan och ev. vattenplan), behovet av klimatanpassning samt förnyelsebehov i den allmänna anläggningen. Man bevakar samordning av mellankommunala frågor samt möjligheter att integrera tekniska system för ökad hållbarhet.

Antal § 6-områden

114 områden enligt en webbenkät. Åtta kommuner har inte besvarat frågan. 51 områden har en plan för åtgärdade enligt enkätsvaren.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

En praktikant har under hösten 2018 inventerat och sammanställt ett GIS-skikt över kommunernas va-verksamhetsområden, vilket kommer att underlätta tillsynsplaneringen. GIS-stödet och enkätsvaren ger en god uppfattning om vilka kommuner som kan behöva följas upp för att de saknar en strategisk VA-plan, eller för att de har många områden som kan omfattas av ett kommunalt ansvar enligt vattentjänstlagen men där det saknas en färdig plan för åtagande inom de närmsta fem åren.

SÖDERMANLAND

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

90

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

4 kommuner av 9.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Inget under 2018, inte varit möjligt att prioriteras och ingen efterfrågan från kommunerna har skett.

Antal § 6-områden och plan för åtgärdande

55 st. bland de fyra kommuner som har fastställda VA-planer. 14 områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Ta fram en tillsynsplan.

UPPSALA

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

20

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

Fem stycken, i ytterligare två kommuner pågår arbete med att ta fram va-planer.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Inom ramen för vattenförsörjningsplanen har Länsstyrelsen genomfört 2 olika workshops. Den ena om vattenbehov och länets grundvattenresurser och den andra om klimatförändringarnas påverkan på vattenresurser. Dessa workshops utgör underlag till kommunala vattenförsörjningsplaner som är ett styrdokument i VA-planen.

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom 5-år
Länsstyrelsen har inte underlag för göra bedömningen. Frågan tas dock upp kontinuerligt i samband med planärenden.
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Tillsynen har inte prioriterats under 2018. Länsstyrelsen har inte detaljkunskapen om omfattningen av behovet men uppfattningen är att behovet troligen är större än den prioritet frågan tidigare har fått.

VÄRMLAND
Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
200
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
Nio av sexton är färdiga och ytterligare fyra är på gång att färdigställas.
Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Länstäckande VA-karta är framtagen och arbetet har påbörjats med regional vattenförsörjningsplan
Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
Oklart. Bedömning av situationen varierar mellan tekniska förvaltningarna och miljökontoren.
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Aktualiseringar av verksamhetsområden samt övervakning av framtagande av LIS-områden.

VÄSTERBOTTEN
Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
10
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
3-4 st
Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Länsstyrelsen har i vissa fall fått lämna input, särskilt med avseende vad som framgår och menas i VISS
Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period
Vet ej
Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?
Svåra juridiska processer där ekonomin kopplat till vad som är rimligt och skäligt att kräva är en svår avvägning

VÄSTERNORRLAND
Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV
0
Antal kommuner i länet som har en VA-plan
Två kommuner har en VA-plan. En kommun har andra styrdokument (ex. strategier, policy). Två kommuner har under 2018 inkommit med ansökan om LOVA-bidrag för framtagande av VA-plan.
Genomförda insatser för att stödja kommunerna
Lst driver ett nätverk för dricksvattenförsörjning tillsammans med kommunerna inom länet med regelbundna möten. Anordnat en Vattendag innehållande bland annat

workshop kring VA-planer. Länsstyrelsen har under 2018 initierat med att starta ett VA-nätverk med bland annat kommunernas VA-bolag.

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

Ingen aktuell uppgift för 2018, Länsstyrelsen vet dock att vissa kommuner arbetar aktivt med att identifiera detta (bland annat inom ramen för VA-planerna) och utifrån det prioritera områden. 2017 angav kommunerna att det var 12 områden varav 2 har en plan för åtgärdande.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Behov finns av egeninitierad tillsyn. För närvarande hanteras frågan om behov av anslutning till kommunalt VA/utbyggnad vid granskning av planer.

VÄSTMANLAND

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

60

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

8 av länets 10 kommuner har eller håller på att ta fram VA-plan. Alla VA-planer är dock inte aktualiserade.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Länsstyrelsen har tagit fram en rapport som ett stöd för hur kommunerna kan prioritera vilka områden som skulle kunna vara aktuella utifrån 6 § LAV. Länsstyrelsen har under 2018 besökt tre kommuner för att diskutera avvägningar vid framtagandet av VA-plane

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

Någon sådan sammanställning finns inte. Alla VA-planer är inte heller uppdaterade eller aktuella vilket gör att det inte går att göra någon sådan sammanställning.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Det största behovet är att få kommunerna att arbeta likartat utifrån kraven i 6 §. Många kommuner saknar kompetens att göra bedömningar av behovet av Vattentjänster utifrån den praxis som finns av 6 §. Länsstyrelsen har därför främst arbetat för att få till VA-planering i de kommuner där det finns ett behov samt att se till att mer likartade bedömningar görs vid utpekandet av vilka områden som bedöms omfattas av 6 §.

VÄSTRA GÖTALAND

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

390

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

Av länets 49 kommuner har 29 någon form av VA-plan, men 10 av dem är gamla och ej gjorda enligt HaV:s vägledning.

Genomförda insatser för att stödja kommunerna i deras arbete med att utveckla va-planer.

Länsstyrelsen har deltagit i framtagande av underlag och granskning av kommunernas VA-planer. Under året har två nya planer lämnats in. Informationsmöte om VA-planer och lagen om allmänna vattentjänster har hållits för fem kommuner under året.

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

Länsstyrelsen har ingen statistik som kan ge svar på frågan. Länsstyrelsen kan av resursbrist heller ej ta fram underlaget. Det saknas en samlad bild av hur situationen ser ut i de olika kommunerna och i vilken utsträckning det finns ett behov av att lösa vatten- och avloppsfrågan i områden där kommunalt VA saknas men ska finnas. VA-planer bör vara det huvudsakliga instrumentet för att få en samlad bild av hur

kommunen planerar att lösa VA i samtliga områden, men det kan även finnas ett behov att göra en inventering av vissa områden i länet. Därefter bör en dialog föras med kommunerna om hur de bör hantera tveksamma områden. Detta arbete kan sedan leda till behov av att förelägga om åtgärder utifrån LAV. Tid behöver i så fall även avsättas för att följa upp föreläggandena och medverka i överklagningsprocesser. Resursbehovet för ett sådant inventerings- och dialogarbete samt arbete med ev. förelägganden uppgår till 15 pd/kommun.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Det största behovet är att få kommunerna att arbeta likartat utifrån kraven i 6 §. Många kommuner saknar kompetens att göra bedömningar av behovet av Vattentjänster utifrån den praxis som finns av 6 §. Länsstyrelsen har därför främst arbetat för att få till VA-planering i de kommuner där det finns ett behov samt att se till att mer likartade bedömningar görs vid utpekandet av vilka områden som bedöms omfattas av 6 §. Under 2018 presenterades en utredning om ändring av Lagen om allmänna vattentjänster. Länsstyrelsen har lämnat yttrande på remissen. Beroende på om och hur lagen ändras kan Länsstyrelsens roll komma att bli betydligt mer omfattande vad det gäller ansvaret för granskning av VA-planer och utbyggnadsområden. Behovet av resurser kan därför komma att bli större. Länsstyrelsen kommer av resursbrist inte att genomföra någon av ovanstående insatser. Länsstyrelsen kommer endast att hantera ärenden som väcks av privatpersoner samt granskning av VA-planer som kommunerna lämnar till Länsstyrelsen för synpunkter

ÖREBRO

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

56

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

1 av 12

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Inga insatser har genomförts

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

Den kommun som tagit fram en plan anger att de har ca 25 områden där kommunalt ansvar kan föreligga varav 2 har en plan för åtgärdande.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Högre grad av egeninitierade insatser gärna utifrån någon gemensam modell framtagen via gemensamt projekt

ÖSTERGÖTLAND

Antal timmar för tillsyn enligt 51§ LAV

70

Antal kommuner i länet som har en VA-plan

9 av 13 kommuner har en va-plan

Genomförda insatser för att stödja kommunerna

Lst har yttrat sig över inkomna förslag på va-planer

Antal § 6-områden områden och plan för åtgärdande inom en 5-års period

Vet inte.

Behov av ytterligare tillsynsinsatser enligt 51§ LAV?

Stort behov.